

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Volk Kovačič

BILATERALNA DIPLOMACIJA MED REPUBLIKO
SLOVENIJO IN ARABSKO REPUBLIKO EGIPT

Magistrsko delo

LJUBLJANA, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Volk Kovačič
Mentor: doc. dr. Milan Brglez

**BILATERALNA DIPLOMACIJA MED REPUBLIKO
SLOVENIJO IN ARABSKO REPUBLIKO EGIPT**

Magistrsko delo

LJUBLJANA, 2011

"Excellence is not a skill. It is an attitude."

Ralph Marston

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem doc.dr. Milanu Brglezu za mentorstvo ter usmerjanje pri pisanju naloge.

Njegovi Ekselenci Veleposlaniku Arabske Republike Egipt Ahmedu Farouku za čas, učenje in približanje diplomaciji od blizu.

Staršema. Nalogo posvečam vama.

Juretu. Za vse.

BILATERALNA DIPLOMACIJA MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN ARABSKO REPUBLIKO EGIPT

Slovenija in Egipt sta diplomatske odnose vzpostavila leta 1992 s podpisom Sporazuma med Republiko Slovenijo in Arabsko republiko Egipt o vzpostavitvi diplomatskih odnosov. Leto kasneje je Slovenija odprla veleposlaništvo v Kairu, ki je poleg Egipta pristojno še za Jordanijo, Katar, Kuvajt, Saudsko Arabijo in Združene arabske emirate. Egipt je svoje diplomatsko predstavništvo v Ljubljani odprl septembra 2007. V nalogi analiziram aktivnosti bilateralne diplomacije med državama v dveh različnih obdobjih, in sicer med letoma 1992 in 2007 ter po letu 2007, pri čemer aktivnosti vključujejo politično, gospodarsko in kulturno področje. Izhodiščno raziskovalno vprašanje se glasi, ali sta bili omenjeni državi v gradnji medsebojnih odnosov v prvem in drugem obdobju (ne)uspešni. Menim namreč, da sta začeli državi intenzivno nadgrajevati bilateralne odnose šele v drugem obdobju, torej po letu 2007, s tovrstno primerjavo aktivnosti slovenske in egiptovske diplomacije pa hkrati preverjam generalno hipotezo, da je za uspešno bilateralno diplomacijo ustanovitev diplomatskega predstavništva v državi gostiteljici kot v državi pošiljateljici ključen in nepogrešljiv element. Diplomatska predstavništva so institucionalna predstavništva države pošiljateljice v državi sprejemnici, preko katerih se izvajajo bilateralne aktivnosti, po načelu teh pa postavijo vodje, ki so akreditirani za delovanje v imenu države pošiljateljice v državi sprejemnici. Kakšna je danes vloga vodij diplomatskih misij? Diplomacija se je tekom stoletij institucionalizirala in doživela evolucijske spremembe, toda v osnovi je namen ostal enak: predstavljati svojo državo in hkrati nadgrajevati bilateralne odnose med državama. Ali je diplomatska misija zgolj posrednik informacij med državama oz. lahko s svojimi idejami pomembno prispeva pri gradnji medsebojnih odnosov? Tehnologija je imela v zadnjih desetletjih velik vpliv na razvoj diplomacije, pa vendar se zdi, da je osebni stik še vedno primarni način komunikacije med državami, ki zagotavlja uspešno bilateralno sodelovanje. Na to so opozarjali slovenski diplomati na slovenskem veleposlaništvu v Kairu, ko Egipt še ni odprl svojega diplomatskega predstavništva v Ljubljani, in sicer da kljub njihovemu trudu in delu bilateralni odnosi napredujejo (pre)počasi. Egipt in Slovenija sta državi z različnimi demografskimi in geografskimi značilnostmi, z različno politično ureditvijo, zgodovinskim poreklom, gospodarskim položajem itd. S podpisom sporazuma o vzpostavitvi diplomatskih odnosov sta se obe državi zavezali, da bosta razvijali in krepili odnose. Bilateralna diplomacija je ključna pri povezovanju omenjenih dveh držav, ki imata tako malo skupnega, pa vendar lahko na ta način dosežeta številne obojestranske koristi. Navsezadnje je bilateralizem najstarejša in preprosta raven diplomacije, ki je odvisna le od dveh akterjev in ne potrebuje kompleksne organizacije ter zahtevnega dnevnega reda. Kaj sta državi dosegli do danes in kako kaže pospeševanje bilateralnih odnosov v prihodnosti? Kakšno vlogo imajo pri tem imenovani veleposlaniki, ki s svojimi aktivnostimi prispevajo k prijateljskemu povezovanju dveh držav? Na vsa ta vprašanja sem skušala odgovoriti v nalogi, zato da lahko ocenimo, kaj sploh je uspešna bilateralna diplomacija.

Ključne besede: bilateralna diplomacija, zunanja politika, veleposlanik, veleposlaništvo, Slovenija, Egipt.

BILATERAL DIPLOMACY BETWEEN REPUBLIC OF SLOVENIA AND ARAB REPUBLIC OF EGYPT

Slovenia and Egypt have established diplomatic relations in 1992 with Agreement about diplomatic relations between Republic of Slovenia and Arab Republic of Egypt. Next year Slovenia opened embassy in Cairo, responsible also for Jordan, Kuwait, Qatar, Saudi Arabia and the United Arab Emirates. Egypt opened embassy in Ljubljana in September 2007. In thesis I am analyzing activities of diplomatic practice between countries in two different periods; between year 1992 and 2007 and after 2007, where activities include political, economic and culture fields. The main research question is whether this two countries were (un)successful in building bilateral relations in first two periods. In my opinion countries have began building intensive bilateral relations in second period, after 2007, and with that kind of activity comparison of Slovenian and Egyptian bilateral diplomacy I would like to examine the general hypothesis, where I claim that opening of diplomatic mission in both countries is indispensable element for successful bilateral diplomacy. Diplomatic missions are institutional representative bodies of the sending country in a receiving country over which bilateral activities are implemented and head of missions are there to represent their own country to a receiving country. What is the role of heads of diplomatic missions today? Diplomacy has institutionalized itself over centuries and reached evolutionary changes but the basic purpose remains the same: to represent country and to upgrade bilateral relations between countries at the same time. Is it only a mediator in between or it can contribute in the complex process of developing bilateral relations with creative ideas? In last decades technology had a significant influence to diplomacy development. However, it seems that personal contact remains to be a primary manner of communication between countries, enabling successful bilateral cooperation. Prior to the opening of the Egyptian representative body in Ljubljana, the attention to the fact that progress of bilateral relationships is (too) slow was called by Slovenian diplomats at the Slovenian embassy in Cairo. Egypt and Slovenia are countries with different demographic and geographic characteristics, with different political regime, historical origins, economic status, etc. By signing the agreement on the establishment of diplomatic relations, both countries undertook to develop and enhance relationships. Bilateral diplomacy is a key when connecting two mentioned countries that have not much in common and still have numerous reciprocal benefits. After all, bilateralism is the oldest and the simplest level of diplomacy, dependent on only two actors, which does not need a complex organization as well as exact agenda. What has been achieved and what are plans to upgrade bilateral relations in the future? What is the role of ambassadors, who contribute to amicably linkage of two countries by performing relevant activities? In this thesis I tried to answer on all these questions with the aim to assess what is a successful bilateral diplomacy.

Keywords: bilateral diplomacy, foreign policy, ambassador, embassy, Slovenia, Egypt.

KAZALO

1	UVOD.....	8
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	11
2.1	Raziskovalna vprašanja in hipoteze.....	11
2.2	Metode raziskovanja.....	13
2.3	Struktura naloge	13
3	OPREDELITEV POJMOV	14
3.1	Zunanja politika.....	14
3.1.1	Analiza zunanje politike	16
3.1.2	Strategije in sredstva zunanje politike	18
3.2	Diplomacija kot sredstvo zunanje politike	21
3.2.1	Zgodovina in razvoj diplomacije.....	23
3.2.2	Funkcije oz. naloge diplomacije.....	28
3.2.3	Vrste diplomacije	30
3.2.4	Bilateralna diplomacija.....	32
3.2.5	Vzpostavitev bilateralne diplomacije in imenovanje diplomatskega osebja	34
3.2.6	Vloga konzularnih odnosov v bilateralni diplomaciji	37
3.3	Kdo je diplomat?	39
3.3.1	Funkcije diplomata	40
3.3.2	Osebnostne karakteristike uspešnega diplomata	41
3.4	Merjenje uspešnosti diplomacije	43
3.5	Klasificiranje držav: mala, srednja ali velika država.....	45
3.5.1	Slovenija kot mala država v mednarodni skupnosti	47
3.5.2	Egipt kot srednja ali velika država?.....	49
4	DIPLOMACIJA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	51
4.1	Temeljni dokumenti slovenske diplomacije	52
4.2	Nastanek in razvoj slovenske diplomacije.....	54
4.2.1	Obdobje do leta 1918	55
4.2.2	Obdobje med obema svetovnima vojnama.....	55
4.2.3	Slovenci v diplomaciji SFRJ	56
4.3	Diplomacija RS po letu 1992	56
5	DIPLOMACIJA ARABSKE REPUBLIKE EGIPT	59
5.1	Kratka zgodovina zunanje politike Arabske republike Egipt	59
5.2	Zunanja politika Egipta po letu 1952	60

5.2.1	Zunanja politika pod okriljem »velikih treh«	60
5.3	Institucionalizacija egiptovske diplomacije.....	62
5.3.1	Gibanje neuvrščenih	64
5.4	Diplomatske vezi med Arabsko republiko Egipt in EU	64
5.4.1	Euro-mediteranski sporazum in Egipt	65
5.4.2	Poročilo Evropske komisije o implementaciji Akcijskega plana v Egiptu iz leta 2008	69
6	BILATERALNI ODNOSI MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN ARABSKO REPUBLIKO EGIPT	70
6.1	Vzpostavitev bilateralne diplomacije med RS in ARE	70
6.2	Analiza političnega, gospodarskega in kulturnega sodelovanja	71
6.2.1	Analiza bilateralnega sodelovanja v obdobju 1992–2007	71
6.2.1.1	Politično sodelovanje	72
6.2.1.2	Gospodarsko sodelovanje.....	74
6.2.1.3	Kulturno sodelovanje	77
6.2.2	Obdobje od 2007 do danes	78
6.2.2.1	Politično sodelovanje	78
6.2.2.2	Gospodarsko sodelovanje.....	84
6.2.2.3	Kulturno sodelovanje	89
7	SKLEP	91
8	LITERATURA	98

SEZNAM KRATIC

ALF – Anna Lindh Fundacija
ARE – Arabska Republika Egipt
COMESA – The Common Market for Eastern and Southern Africa
DKDO – Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih
DKKO – Dunajska konvencija o konzularnih odnosih
EK – Evropska komisija
EMUNI – Euro-Mediterranean University
ESP – Evro-sredozemsko partnerstvo
ESPS – Evro-sredozemski pridružitveni sporazum
EU – Evropska unija
GZS – Gospodarska zbornica Slovenije
MZZ – ministrstvo za zunanje zadeve
OZN – Organizacija združenih narodov
RS – Republika Slovenija
RSMS – Republiški sekretariat za mednarodno sodelovanje
SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija
VP RS – Veleposlaništvo Republike Slovenije
VP ARE – Veleposlaništvo Arabske republike Egipt

SEZNAM SLIK, TABEL in GRAFOV

Slika 3.1: Umeščenost diplomacije v svetovni politiki	22
Slika 6.1: Časovni prikaz obiskov v Egiptu (zgoraj) in v Sloveniji (spodaj)	81
Tabela 6.1: Blagovna menjava Slovenija – Egipt med 1996–2006	75
Tabela 6.2: Blagovna menjava Slovenija – Egipt od 2007 do 2010	85
Graf 6.1: Prikaz rasti blagovne menjave Egipt – Slovenija med letoma 1996 in 2009	87

1 UVOD

Države skušajo dosežati politične cilje z različnimi sredstvi¹. Diplomacija je le eno izmed njih, vendar zahteva kar nekaj veščin in taktike, da je uspešno sredstvo. Stara je vsaj toliko kot prvi stiki med različnimi plemeni, družbami in kasneje nastalimi državami. Njene korenine segajo v začetek civilizacije, bila je temeljno sredstvo, s katerim so se tedanje družbe dogovarjale med seboj, sklepale dogovore in sodelovale. Diplomacija je tekom tisočletij doživela evolucijsko preobrazbo in danes lahko rečemo, da je oblika državne dejavnosti, osredotočena na odnose z drugimi državami in mednarodnimi udeleženci (Vukadinović 1994, 15). Russet in Starr (1996, 246) opredelita pet bistvenih funkcij diplomacije, in sicer: A) uravnavanje konfliktov, B) reševanje problemov med dvema ali več vladami, C) pospeševanje in omogočanje medkulturne komunikacije na številnih področjih, D) pogajanje in dogovarjanje o posebnih primerih, pogodbah in sporazumih in E) celovito izvajanje in načrtovanje programa zunanjepolitičnih odločitev neke države v odnosu do druge. Za uresničevanje diplomacije sta potrebna dva akterja: ministrstvo za zunanje zadeve in diplomatski predstavniki. Medtem ko ministrstvo za zunanje zadeve oblikuje in koordinira zunanjo politiko države, je vloga diplomatskih predstavnikov, da neposredno izvajajo funkcije diplomacije (Tratnik 2006, 16).

V svojem delu bom preučevala bilateralno diplomacijo med Republiko Slovenijo in Arabsko republiko Egipt, idejo pa sem dobila zaradi dela na Veleposlaništvu Arabske republike Egipt v Ljubljani, ustanovljenega septembra 2007 kot prvo diplomatsko predstavništvo za arabske in afriške države pri nas. Bilateralna diplomacija je izraz, ki označuje diplomacijo kot diplomatsko komuniciranje dveh držav, nič pa ne pove o načinu, metodi ali kontekstu, v katerem poteka njuno komuniciranje (Berridge 2002, 105). Berridge nadalje deli bilateralno diplomacijo na konvencionalno in nekonvencionalno. Konvencionalna bilateralna diplomacija je izvajanje odnosov med dvema državama preko formalno akreditiranih rezidenčnih misij, v literaturi pa jo večkrat najdemo tudi pod oznako francoski sistem diplomacije oz. klasična diplomacija. Pri nekonvencionalni diplomaciji pa gre za primer odnosov med dvema državama, ko ena od njiju ne priznava obstoja druge ali ko vlada ene države ne priznava vlade

¹ Benko in Vukadinović delita sredstva na politična (diplomacija), ekonomska (bojkot, embargo, povečanje carin), sredstva prepričevanja (propaganda) ter sredstva prisiljevanja (vojaška sredstva) (Benko 1997, 263; Vukadinović 1989, 197–199).

druge države kot legitimnega predstavnika te države. Do te vrste diplomacije pride tudi v vojnem času, ko ena država prekine stike z drugo (Berridge 2002, 132).

Na prvem mestu bilateralne diplomacije je promocija države pošiljateljice v državi sprejemnici, krepitev in iskanje zavezniških odnosov, pošiljanje povratnih informacij o državi sprejemnici v državo pošiljateljico, operativno vodenje veleposlaništev in nudenje različnih uslug, predvsem posameznim državljanom države pošiljateljice v državi sprejemnici (Rana v Tratnik 2006, 20). To je zelo enostavna opredelitev nalog bilateralne diplomacije, pa vendar je za tem vrsta navodil, pravil in protokolarnih zapovedi, ki jih morata država A in država B upoštevati, da lahko govorimo o uspešnih bilateralnih odnosih.

Arabska republika Egipt je s skoraj 83 milijoni (egiptovsko ministrstvo za zunanje zadeve 2009) prebivalci najbolj poseljena država v Afriki in ena najrazvitejših držav na Bližnjem vzhodu, naj bo to na področju turizma, gospodarstva ali industrije. Je država z najstarejšo kulturo in z nekaj tisočletij cvetočo najstarejšo civilizacijo. Z zelo pomembno geopolitično regijo je del sredozemskega, afriškega in azijskega prostora in izhodišče v arabski svet. Azijo in Afriko loči Sueški prekop², močan adut Egipta za pomorski promet iz sredozemskih voda na Bližnji in Daljni vzhod (pot je tako krajša in hitrejša kot okoli afriškega Rta dobrega upanja). Leta 1952 je revolucija odnesla takratno britansko monarhijo in tedanji kralj Farouk je bil prisiljen odreči se prestolu in tako je bil 18. junija 1953 Egipt razglašen za republiko. Predsednik države je že od leta 1981 Hosni Mubarak, ki je nasledil funkcijo od predhodnika Mohammed Anwar El-Sadata, umrlega v atentatu oktobra 1981. Do takrat mu je Mubarak služil kot podpredsednik. Zgodovinski, vojaški, kulturni faktorji, številna populacija ter geografska pozicija dajo Egiptu močan politični vpliv tako v Afriki kot na Bližnjem vzhodu, saj je zaradi podpisa mirovnega sporazuma z Izraelom³ pridobil močno pogajalsko vlogo in tako postal vplivna muslimanska država. Danes je demokratična republika, ki je svoj zakonodajni sistem povzel po evropskemu modelu, vendar je prisotno mnogo islamskih elementov. Državna religija je islam, okrog 10 odstotkov Egipčanov je kristjanov, manjši delež pa so judje (Hamad 2010, 5).

² Sueški prekop je 193 km dolg umetni ladijski prekop v Egiptu med Port Saidom ob Sredozemskem morju in Suezom ob Rdečem morju.

³ Egipt je prva arabska država, ki je vzpostavila diplomatske odnose z Izraelom in je poleg Jordanije edina arabska država, ki je priznala Izrael.

Republika Slovenija je relativno mlada demokratična in majhna država, zato je še bolj pomembno, da vzdržuje dobre odnose z državami tako v bližnjem kot v bolj oddaljenem mednarodnem prostoru. Še posebej v tem času, ko je svet soočen z globalno gospodarsko krizo, se je izkazalo, kako pomembno je, da naš trg in diplomatske vezi niso odvisne samo od evropskih držav, ampak da se povežemo tudi z državami izven evropskih meja. V medijih smo lahko v zadnjem letu zasledili, da se naša država zanima za stike z državami Bližnjega vzhoda, glavni interes je predvsem gospodarsko sodelovanje. Trenutno je edino slovensko diplomatsko predstavništvo odprto v Egiptu. Slovenija in Egipt sta vzpostavila diplomatske odnose leta 1992 in po besedah predsednika Arabske republike Egipt, Hosnija Mubaraka, ki se je na povabilo predsednika Danila Türka mudil na obisku v Sloveniji oktobra 2009, so dvostranski odnosi med nami ves čas napredovali. V nalogi bom skušala ugotoviti, kaj sta državi dosegli od vzpostavitve diplomatskih odnosov.

Po besedah trenutnega veleposlanika Egipta v Sloveniji, Ahmeda Farouka, odnose med Slovenijo in Egiptom ne merimo od časa naše osamosvojitve, temveč še leta nazaj, ko je bila Slovenija še del bivše Jugoslavije. Arabski svet je imel dobre odnose z Jugoslavijo na vseh področjih, ključno vlogo pa sta državi odigrali pri skupni ustanovitvi gibanja neuvrščenih. Po razpadu Jugoslavije smo se morali postaviti na noge in začeti samostojno pot v mednarodni skupnosti. Prav od začetka smo morali začeti graditi bilateralne odnose z drugimi državama in dokazovati, da je njihovo priznanje samostojne Republike Slovenije utemeljeno. Egipt je samostojnost Slovenije priznal leta 1992 in tako je bil storjen prvi korak pri gradnji medsebojnih odnosov.

Po odprtju egiptovskega diplomatskega veleposlaništva v Ljubljani je bilo treba začeti od začetka. Prepričana sem, da je nadaljnje delo veleposlaništva do neke mere odvisno od vodje oz. od veleposlanika, ki mora seveda z dovoljenjem in podporo svoje vlade delovati v korist obeh držav, toda številne ideje in projekti so prvotno zamisel osebja diplomatske misije, za njihovo izpeljavo pa je seveda potrebna zelena luč tako države sprejemnice kot države pošiljateljice.

Ali je mogoče govoriti o uspehih bilateralne diplomacije, ko državi postaneta tako sprejemnici kot pošiljateljici? Egipt je bil v našem primeru kar 15 let le država sprejemnica. V nalogi bom ugotavljala, če so se bilateralni odnosi poglobili po odprtju egiptovskega diplomatskega predstavništva v Ljubljani.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Kot že omenjeno, je Slovenija odprla veleposlaništvo v Kairu leta 1993 in je še vedno edino slovensko predstavništvo v afriških in arabskih državah. Egipt pa je odprl svoje predstavništvo v Sloveniji septembra 2007 pod vodstvom prvega rezidenčnega veleposlanika za afriške in arabske države v Sloveniji.

Vukadinović se v delu *Diplomacija, strategija političnih pogajanj* sprašuje, če je veleposlanik danes le še dežurni telefonist ali visoki uradnik (1995, 121). Ker se imam priložnost vsakodnevno srečevati z delom v diplomaciji in spoznavati delo diplomatov na veleposlaništvu, sem spoznala vlogo in naloge njihove funkcije поблиže. V literaturi lahko beremo, kako se je diplomacija spreminjala in izoblikovala tekom stoletij in da bo prav tako s poklicem veleposlanika, ki bo sčasoma le še služba ali pa bo v daljni prihodnosti kot poklic celo izumrl. S tem se ne bi popolnoma strinjala, kajti rezidenčni veleposlanik je ključna povezava med dvema državama, saj svojega šefa države uradno predstavlja državi sprejemnici. In ena izmed njegovih glavnih vlog je poročati svoji državi, kaj se dogaja v državi, kjer je akreditiran; sporočiti pa mora tisto, kar je resnično, in ne tisto, kar bi njegova država želela slišati. Menim, da ravno na podlagi izmenjav točnih in korektnih informacij dve državi lahko gradita uspešno bilateralno diplomacijo, opravljata zunanje politične naloge kakovostno in zanesljivo ter v interesu obeh držav. V svojem mandatu veleposlanik biva v državi sprejemnici in tako spoznava politično, gospodarsko ter kulturno življenje, ki je lahko zelo drugačno od lastnega. Pri tem mora uspešno spoznavati in usklajevati interese svoje države in države, v kateri je akreditiran za določen čas. Rezidenčni diplomat predstavlja svojo državo in tu je njegova vloga nenadomestljiva (Jazbec 2009, 276). Čeprav je danes funkcija veleposlanikov in njihovih pooblastil točno določena, lahko s svojo kreativnostjo in idejami precej pripomorejo k uspešni bilateralni diplomaciji, čeprav končne odločitve sprejmeta vlada in zunanje ministrstvo. Na podlagi teh misli postavljam naslednjo hipotezo:

Hipoteza 1: V bilateralni diplomaciji je vloga veleposlanika zelo pomembna, saj s svojimi predlogi sporoča svoji državi, na kakšen način in na katerem področju državi lahko vzpostavi še intenzivnejše odnose.

V delu bom analizirala bilateralno diplomacijo med izbranimi državama in skušala ugotoviti, če je bila ta do zdaj uspešna. Pravilo bilateralne diplomacije je, da država pošiljateljica A pošlje v državo B svojega diplomatskega predstavnika, ki ga država B sprejme. Ker pri bilateralni diplomaciji govorimo o vzajemni diplomatski praksi, je pravilo tako, da tudi država B pošlje svojega predstavnika v državo A (Jazbec 2009, 26). Egipt je potreboval za to potezo petnajst let. Moje vprašanje je, kako sta državi razvijali medsebojne odnose tekom dveh obdobj, ko je Slovenija (država A) poslala svojega predstavnika v Egipt (država B), medtem pa Egipt (B) tega ni storil. Feltham v svojem delu piše, da se stalne diplomatske vezi vzpostavijo takrat, ko državi vzajemno ustanovita diplomatsko predstavništvo (2005, 2). Ali je bila bilateralna diplomacija med Slovenijo in Egiptom v tem času uspešna? V sodobni literaturi najdemo kar nekaj polemik, kakšna sploh je definicija uspešne diplomacije oz. kako se jo meri, zato bom preverjala prednosti in slabosti, omejitve ter potenciale v bilateralni diplomaciji med Slovenijo in Egiptom, saj Simpson v svojem delu pravi, da ni teoretični, temveč je praktični pristop tisti, ki nam pove, kakšna je diplomacija med državama (Simpson 1987, 23). Kar označuje diplomacijo od samega začetka in kar jo je v obdobju srednjeveških italijanskih mestnih državic pripeljalo do nastanka rezidenčne diplomacije, je osebni stik. Čeprav je na razvoj diplomacije in na njeno delovanje nedvomno vplivala tudi komunikacijska tehnologija, verjetno ta nikoli ne bo nadomestila rezultatov dela, ko se visoki državniki srečujejo osebno in dogovarjajo o nadaljnjih načrtih medsebojnega povezovanja. Postavljam naslednjo hipotezo:

Hipoteza 2: Slovenija in Egipt sta po vzpostavitvi diplomatskih vezi in ustanovitvi diplomatske misije RS v Egiptu razvijala solidno bilateralno diplomacijo, vendar je bila prelomnica v medsebojnih odnosih ustanovitev egiptovskega diplomatskega predstavništva leta 2007 v Ljubljani. Od takrat naprej so bilateralne vezi intenzivnejše in zato tudi uspešnejše.

Za lažje in preglednejše preverjanje druge hipoteze bom primerjala sodelovanje med državama na političnem, gospodarskem in kulturnem področju v dveh obdobjih, in sicer od 1992 do 2007 in od leta 2007 do danes. Razmišljanje v tej smeri pa me pripelje do naslednje splošne hipoteze:

Generalna hipoteza: Ustanovitev diplomatskega predstavništva v državi gostiteljici in pošiljateljici je uspešen in nepogrešljiv element za uspešno bilateralno diplomacijo med dvema državama.

2.2 Metode raziskovanja

Idejo za pisanje naloge na temo bilateralnih odnosov med Republiko Slovenijo in Arabsko republiko Egipt (v nadaljevanju ARE) sem dobila ob delu na egiptovskem veleposlaništvu, kjer sem vsak dan osebno udeležena v procesih delovanja tujega diplomatskega predstavništva v naši državi. Pred začetkom pisanja naloge sem z zbiranjem virov skušala pridobiti širši pogled na izbrano temo mojega preučevanja ter na podlagi tega opredelila tematiko in cilje naloge z oblikovanjem delovnih hipotez. Sledila bo analiza primarnih (deklaracija o zunanji politiki RS, poročila MZZ RS, intervjuji, podpisani sporazumi, protokoli in memorandumi med državama) in sekundarnih virov (članki, knjige). Konceptualno analizo bom uporabila za pojasnitev osnovnih pojmov. Primerjalno raziskovanje bo uporabljeno v delu naloge, kjer bom ugotavljala dosežke bilateralne diplomacije med RS in ARE. Eden pomembnejših virov za pomoč pri pisanju naloge bo delo z veleposlanikom Arabske republike Egipt Ahmedom Faroukom. Kar se tiče ugotavljanja gospodarskega sodelovanja med omenjenima državama, mi bodo v veliko pomoč podatki Gospodarske zbornice Slovenije, s katero redno sodelujemo pri koordinaciji in povezavi egiptovskih podjetij s slovenskimi, ter podatki Statističnega urada RS. Zaradi tajnosti in zaupnosti dokumentov (tako slovenskih kot egiptovskih) je bilo zbiranje podatkov in informacij omejeno le na dostopne dokumente.

2.3 Struktura naloge

Magistrska naloga je razdeljena na osem glavnih poglavij, ki so nadalje razdeljena na podpoglavja. Po uvodu sem opredelila cilj naloge in metodološke tehnike, ki so mi služili pri pisanju. V tem delu so predstavljene tudi hipoteze oz. raziskovalna vprašanja, ki sem jih preverjala. Za lažje razumevanje samega konteksta dela sem v tretjem poglavju opredelila osnovne pojme, s katerimi je povezana tematika mojega raziskovanja in ki so nujni za razumevanje celotne vsebine. V četrtem delu sem predstavila diplomacijo RS, njen nastanek in razvoj ter značilnosti, ki zaznamujejo diplomacijo majhne države. V petem poglavju pišem o zunanji politiki ARE in o diplomatskih vezeh z EU. Ti dve poglavji sta pomembni, da

dobimo splošen vpogled v zunanjo politiko in diplomacijo obeh držav. V šestem poglavju bodo predstavljeni dosežki in analiza bilateralne diplomacije med omenjenima državama, razdeljeni v dve obdobji, in sicer obdobje 1992–2007 ter obdobje po letu 2007, ko je bilo ustanovljeno Veleposlaništvo ARE v Ljubljani, kar je še posebej pomembno za preverjanje druge hipoteze in hkrati za preverjanje splošne hipoteze, s katero trdim, da je ustanovitev diplomatskega predstavništva nepogrešljiv element za uspešno bilateralno diplomacijo. Da sem lahko ugotavljala uspešnost oz. neuspešnost medsebojnega sodelovanja, sem analizirala vsako področje posebej: politično, gospodarsko in kulturno. V sedmem delu sem navedla sklepne ugotovitve in postavljene hipoteze bodisi sprejela bodisi zavrnila. Pod točko 8 sledi seznam uporabljene literature in virov.

3 OPREDELITEV POJMOV

V nadaljevanju naloge bosta največkrat omenjena dva pojma: diplomacija in zunanja politika. Pojma se velikokrat laično zamenjujeta in enačita. Res je, da sta tesno povezana, vendar ne označujeta iste dejavnosti (Tratnik 2006, 15). Države imajo na voljo več sredstev, s katerimi razpolagajo pri uresničevanju svoje politične volje in zunanjepolitične cilje, lahko pa trdimo, da je diplomacija najpogostejše sredstvo in izmed opredeljenih sredstev v teoriji verjetno tudi najučinkovitejše.⁴ Da pa bomo razumeli diplomacijo kot sredstvo zunanje politike, moramo najprej razumeti, kaj zunanja politika sploh je.

3.1 Zunanja politika

Benko navaja (1997, 238), da je »zunanja politika proces, je niz zaporednosti, nepretrgana vrsta dogajanj in dogodkov z nalogo uresničevanja ciljev in potreb določene družbe organizirana v neki državi«. Naloga zunanje politike je, da v skladu s svojimi interesi in cilji vpliva na mednarodno skupnost in diplomacija je samo eno izmed sredstev, s katerimi zunanja politika razpolaga, da dosega zastavljeno. Zunanja politika je vedno sredstvo za uresničevanje notranjepolitičnih vrednot, interesov in ciljev, zato jo lahko razumemo kot nadaljevanje notranje politike (Benko 1997, 222), hkrati pa procesi v mednarodni skupnosti⁵

⁴ Ostala sredstva so naštetja v nadaljevanju.

⁵ Benko ugotavlja (2002, 127–129; 1987, 12–13), da je mednarodna skupnost univerzalna ter da so si mnenja glede definicije različna: da mednarodna skupnost sploh ne obstaja, da so edina resničnost v mednarodnih odnosih države; mednarodna skupnost obstaja, in sicer kot vsota njenih subjektov in interakcij med njimi.

recipročno vplivajo na razvoj posameznih držav, kar pomeni, da je tudi notranja politika nadaljevanje zunanje politike. Po Benkovem mnenju država v mednarodni skupnosti nastopa kot kompleksni predstavnik družbe, kar pomeni, da mora v določeni meri upoštevati interese drugih razredov in slojev, ki niso zastopani v strukturi oblasti (Benko 1997, 222).

Bučar (2001, 142–143) podobno kot Benko opredeli zunanjo politiko kot proces, sestavljen iz posameznih stopenj, ki obsegajo:

- prizadevanje za rezultat v procesu odločanja o zunanji politiki ali na kratko načrtovanje zunanje politike,
- zaključek ali dejansko vsebino oziroma vsebinsko substanco zunanje politike,
- izvajanje zunanje politike,
- učinek, ki je dejanska implementacija zunanjepolitičnega rezultata.

James N. Rosenau je zunanjo politiko definiral kot »tok akcije, v katerem zunanjepolitični akterji delujejo z namenom ohranitve ali spremembe situacije v mednarodnem sistemu, na način, ki je skladen s ciljem ali s cilji, ki so jih določili oni oziroma njihovi predhodniki (Rosenau v Vukadinović 1989, 144). Vukadinović definira zunanjo politiko kot organizirano aktivnost države, s katero si prizadeva maksimirati svoje interese v odnosu z drugimi državami in ostalimi subjekti, s katerimi vstopa v zunanjepolitično interakcijo (1989, 116).

Russet in Starr (1996, 278–279) pojem zunanja politika razčlenita, in sicer na politiko, ki je odločitev ali sklop odločitev ali programov, ki nastopajo kot smernice delovanja, za zunanje pa označuje vse tisto, kar je onstran državnih meja. Definicija zunanje politike se po njunem glasi: »sklop smernic za odločitve o ljudeh, krajih in stvareh onstran meja države«.

Morgenthau, predstavnik teorije realizma,⁶ (1995, 336) opredeli zunanjo politiko kot borbo za moč, ki je odvisna od številnih elementov (od geografske lege države, industrijske razvitosti, števila prebivalstva), ki prispevajo k politični, gospodarski in vojaški moči države, prav tako Rosenau meni, da obstajajo bistvene razlike med državami (glede na velikost, gospodarski razvoj in značaj), ki zaznamujejo zunanjo politiko določene države (v Russet in Starr 1996, 281).

Mednarodna skupnost je specifična oblika družbene organizacije, ki ima svoj obstoj in dinamiko, in posledično je ta mednarodna skupnost nadrejena državam in drugim subjektom, ki v njej obstajajo in delujejo.

⁶ Hans Morgenthau je predstavnik realistične šole. Njegova teorija predpostavlja, da so glavni akterji v mednarodnih odnosih države in njihov poglavitni cilj doseganje moči.

3.1.1 Analiza zunanje politike

Benko (1987, 435) meni, da je za preučitev zunanje politike neke države nujno ugotoviti družbene, politične in pravne strukture te družbe, saj je povezanost notranjih družbenih procesov s procesi v zunanji politiki mogoče razumeti v smislu nadaljevanja notranje politike. Vendar avtor opozarja, da je »politika sredstvo, s katerim se izraža razredno bistvo navzven, ni to čista replika notranjih družbenih procesov in razporeditev, saj država nastopa v mednarodni skupnosti kot kompleksni predstavnik družbe« (Benko 1997, 221–222). Pri preučevanju zunanje politike države avtor (1997, 233–238) determinante in dejavnike razdeli v dva sklopa spremenljivk:

Notranje okolje

Avtor v sklopu spremenljivk, ki določajo notranje okolje zunanje politike, identificira naslednje dejavnike:

- družba z območjem (lokacija, obseg, geostrateški položaj, naravni viri, umestitev ozemlja v mednarodno okolje);
- prebivalstvo (število, gostota naseljenosti, nacionalna in etnična členitev);
- struktura družbe (razredna in slojevska členitev, ideološka in verska členitev, notranji družbeni subjekti in institucije, javno mnenje, elite);
- zgodovinski razvoj družbe, zgodovinski spomin (zgodovinsko narodno samorazumevanje glede na razvoj in izkustva družbe, konstante v zgodovinskem spominu, stabilnost in labilnost v samorazumevanju in predstavah o drugih partnerjih v mednarodnih odnosih);
- narodova integracija (homogenost glede na jezik, kulturo, ideologijo, vrednote, verovanje, vzorce obnašanja);
- ekonomske determinante – faktorji (razvojna raven, družbeno bogastvo, letna rast bruto domačega proizvoda, zunanja trgovina, letna potrošnja);
- kulturne, zdravstvene, prosvetne determinante;
- prevajanje družbenih odnosov v politiko z državo kot protagonistom (izstopajo politični faktorji: politična struktura s političnim sistemom, centralizacija, defederalizacija, koncentracija politične moči);
- formuliranje, vodenje in uresničevanje zunanje politike, tipi zunanjepolitičnih odločitev;

- vojaški dejavnik (izdatki za obrambo, količina in kakovost razpoložljivega orožja).

Zunanje okolje

Benko (1997, 236) opredeli kot glavne determinante zunanje politike, ki izhajajo izmed narodnega prostora, značilnosti določenega mednarodnega sistema, in sicer glede na:

- tipe držav, tipe situacij,
- tipe obnašanja držav,
- dejavnike združevanja in dejavnike razdruževanja,
- komunikacije,
- pomen ekonomije in dejavnike politike v mednarodnih odnosih,
- moč transnacionalnih procesov in subjektov,
- vlogo mednarodnega prava, mednarodnih vladnih in nevladnih organizacij.

Prav tako tudi Holsti loči med zunanjim in notranjim okoljem, saj vlade delujejo pri oblikovanju zunanje politike tako v notranjem kot zunanjem okolju (Holsti 1995, 252). Zunanje okolje je sestavljeno iz petih dejavnikov: najpomembnejši je struktura mednarodne skupnosti. Multilateralni sistem ponuja širšo izbiro koalicij, zavezništov, na določanje prioritet v mednarodni skupnosti pa močno vpliva faktor distribucije moči. Naslednji dejavniki, ki vplivajo na odločitve zunanjega okolja, so značilnosti svetovne ekonomije. Novi trendi predstavljajo strukturni in neposredni vpliv na politiko blaginje vsake države zaradi večje povezanosti in soodvisnosti nacionalnih ekonomij. Tretji, najpomembnejši dejavnik za oblikovanje zunanje politike predstavljajo dejanja in politike ostalih držav v mednarodni areni. Avtor ugotavlja, da veliko vlad odgovarja le na akcije tistih držav, ki so percipirane kot vitalne za interese, načela in vrednote konkretne države. Včasih si države privoščijo tudi, da se na dejanja drugih držav ne odzovejo; tudi to je lahko pomembna zunanja politična odločitev. Četrty dejavnik so globalni in regionalni problemi, ki izhajajo iz naraščajoče vloge zasebnega sektorja v mednarodni ekonomiji in vplivajo na mednarodno pravo ter na svetovno javno mnenje, ki prav tako odločilno pogojujeta dogajanja v mednarodni skupnosti (Holsti 1995, 252–255).

James N. Rosenau (v Kegley in Wittkopf 1991, 12) je razdelal dejavnike, ki vplivajo na državno zunanjo politiko, razdelil jih je v pet skupin spremenljivk: systemske, družbene, državne, spremenljivke vloge in individualne spremenljivke. Systemske spremenljivke

vključujejo vse dejavnike, ki so državi dani, kot so geografske danosti, in tiste, ki na zunanjo politiko vplivajo od zunaj, predvsem vedenje in dejanja drugih držav v mednarodnem sistemu. V drugo skupino šteje predvsem nedržavne dejavnike znotraj družbe, ki vplivajo na zunanjepolitično obnašanje, to so lahko družbene vrednote, stopnja nacionalne enotnosti in stopnja industrializacije. Državne spremenljivke predstavljajo notranjepolitični sistem in delitev oblasti, ki omejuje ali pa spodbuja zunanjepolitične odločitve oblikovalcev politike. Četrta skupina spremenljivk zajema tiste, ki se nanašajo na vlogo, ki jo ima posameznik v določenem sistemu in vpliva na to, kakšno odločitev bo sprejel ne glede na njegove osebnostne lastnosti. V zadnjo skupino avtor uvrsti spremenljivke, ki vključujejo značilnosti odločevalcev, to so njihove vrednote, talenti, izkušnje.

3.1.2 Strategije in sredstva zunanje politike

Države delujejo v skladu s svojimi cilji in vrednotami, temu primerno pa za doseg teh uporabijo primerno strategijo in sredstva. Russett in Starr (1996, 283) umestita cilje (iz njih je mogoče razbrati tudi vrednote) v več kategorij: ločita med konkretnimi in manj konkretnimi cilji, stalnimi in prehodnimi. Nekateri cilji imajo posledice za celotno državo, drugi le za njen del, prevečkrat pa si voditelji držav zastavljajo cilje zunanje politike, ki so nezdružljivi z notranjo politiko. Holsti v Russett in Starr (1996, 284) identificira bistvene cilje, na katere je vezan obstoj vlade in jih je treba doseči; srednjeročne cilje, ki so manj neposredni za odločevalce (gospodarski razvoj, socialna varnost); ter dolgoročne cilje, ki vključujejo načrte, vizije in sanje, ki zadevajo končno politično ali ideološko organizacijo mednarodnega sistema. Države oblikujejo dolgoročne zunanjepolitične cilje glede na notranje družbenoekonomske in politične odnose, materialne in nematerialne elemente, ki določajo njihov položaj v mednarodni skupnosti. Za doseg ciljev in ob upoštevanju značilnosti mednarodnega sistema gradijo države svojo zunanjepolitično strategijo, ki jo pogosto opredelijo v doktrinah, načelih ali ustavnih aktih (Benko 1997, 239). Benko nadalje razloži, da je »strategiji podrejena taktika, to je različnim razmeram v mednarodnih odnosih prilagajajoča se uporaba sredstev, ki pa mora prav tako upoštevati morebitne spremembe v relativni pomembnosti elementov, kateri določajo položaj neke države v mednarodnih odnosih«.

Holsti (1995, 85–105) konkretno izpostavi štiri cilje, ki so ne glede na velikost, razvitost in možnosti držav značilni za vse države v mednarodni skupnosti; to so varnost, avtonomija,

blaginja, status in prestiž. Varnost je bila vedno primaren cilj vseh držav, strategija, kako jo doseči, pa se bistveno razlikuje glede na zgodovinsko obdobje in glede na značilnosti držav. Kot avtonomijo opredeljuje avtor sposobnost države izoblikovati in izvršiti notranjo in zunanjo politiko, ne da bi pri tem politično vodstvo podleglo vplivom ali pravilom drugih držav. Po Holstiju je blaginja eden izmed ciljev vsake države, saj mora omogočiti državljanom socialne usluge in storitve ter promovirati ekonomsko rast in učinkovitost. Avtor navede kot pomemben državni cilj prestiž in status v mednarodni skupnosti. Večina držav si prestiža in statusa v mednarodni areni ne more zagotoviti na političnem in vojaškem področju, saj ta pripada le redkim. Zato svoje niše iščejo na najrazličnejših področjih: v športu, umetnosti in v uspešnem političnem posredovanju v meddržavnih sporih. Nadalje še ugotavlja, da je na voljo šest metod vplivanja, s katerimi suverene države dosegajo zastavljene cilje: prepričevanje, kjer gre le za komunikacijo med dvema državama; privolitev v željo neke države, in sicer v zameno za povračilo drugi državi v obliki nagrade. V tretji fazi država zahteva nagrado vnaprej, še preden izpolni zahtevo. Sledi ji faza grožnje s kaznijo. Tu avtor opozarja na pozitivno grožnjo in grožnjo z odtegnitvijo.⁷ Naslednja faza je nenasilno kaznovanje, ko država za spremembo ravnanja v drugi državi uporablja grožnje ob hkratni prekinitvi diplomatskih vezi, zapiranju meja, embarga ipd. Zadnje, skrajno sredstvo je uporaba sile. Že sam naziv nam pove, da je v tej fazi uporabljena sila, ko država skuša z vojaško silo doseči zmago nad nasprotnikom, torej nad drugo državo (Holsti 1995, 125–126).

Angleški pisec Schwarzenberger (v Benko 1997, 240–249) je opredelil naslednje strategije v zunanji politiki:

- izolacionizem: gradi svojo politiko na zavračanju kakršnih koli zavezniških in še posebej institucionaliziranih vezi z drugimi državami ter se želi na ta način izogniti konfliktom (primer ZDA pred vstopom v prvo svetovno vojno in daljše obdobje po njenem koncu);
- strategija zvez in blokov⁸: če posamezne države nimajo na voljo dovolj elementov za to, da bi uresničevale svoje interese, se povezujejo z drugimi državami. Če je v

⁷ Pozitivne grožnje predstavljajo vplivanje države na drugo državo, ko država grozi z zvišanjem carin drugi državi ali vpelje trgovinski embargo. Grožnje z odtegnitvijo pa predstavljajo vplivanje države z grožnjo odvzema ali ukinitve pomoči ali sredstev, ki jih je ena država že odobrila drugi (Holsti 1995, 125–126).

⁸ Strategija zavezništev je za male države, med katere uvrščam tudi RS, največkrat izbira za določanje strategije zunanje politike, saj ustvarjanje zavezniških odnosov pomeni krepitev varnosti in delno kompenzacijo za njihovo ekonomsko inferiornost.

interesu neke države, da ohrani *status quo* neke majhne ali srednje države, ji da jamstvo za njen obstoj ali njene meje. Obstajajo različne oblike zavezništov – odvisno od stopnje zavzetosti držav pri uresničevanju ciljev, zaradi katerih stopajo v zavezniške odnose (Benko 1997, 241);

- imperializem⁹: neposredno osvajanje ali neposredno podrejanje drugih držav in tujih področij, kamor sodijo tudi delitve interesnih sfer, to pa pomeni, da je neka država ali njeno območje še posebej pomembno, zato želi vplivati nanjo;
- nevtralnost: trajna nevtralnost temelji na mednarodni pogodbi, ki jo podpiše več ali manj držav in si prizadevajo, da bi bila z nevtralizacijo dosežena večja stabilnost v neki regiji. Koncept nevtralnosti se veže na stanje vojne, do nejasnosti pa pride, ko govorimo o obdobju miru;
- neuvrščenost¹⁰: poseben tip strategije, ki je najbližje nevtralnosti, loči pa ju komponenta aktivnosti v mednarodnem dogajanju. Glavna značilnost te strategije je prizadevanje za zagotavljanje obrambe svoje neodvisnosti in zavračanje blokovske delitve ter opredeljevanja in zavzemanje za politiko ekonomskega razvoja (Benko 1997, 245).

Odločitev o izbiri strategije je po Benkovih (1997, 250–253) besedah odvisna od mednarodnega okolja in povezav v njem ter od notranjih človeških in materialnih virov, ki jih ima država na voljo, pri tem pa lahko ne glede na taktiko in strategijo, če seveda ne deluje »na slepo« in ne reagira samo na akcije drugih akterjev, upoštevajoč cilje, ki jih želi doseči, uporabi različna zunanjepolitična sredstva, katere Benko (1997, 225–272) poimenuje: diplomacija, ekonomska sredstva in sredstva prisiljevanja. Ker v nalogi ocenjujem uspešnost bilateralne diplomacije med dvema državama, bom v nadaljevanju izpostavila diplomacijo kot sredstvo zunanje politike, ki jo Slovenija in Egipt uporabljata za doseganje svojih interesov in ciljev.

⁹ Danes je imperializem mogoče prepoznati predvsem v podrejanju na političnem, gospodarskem, tehnološkem, komunikacijskem in vojaškem področju (Benko 1997, 241).

¹⁰ Značilna strategija zunanje politike za državo Egipt, saj je članica gibanja neuvrščenih od same ustanovitve gibanja.

3.2 Diplomacija kot sredstvo zunanje politike

Da bomo razumeli koncept diplomacije, je pomembno razložiti razliko med zunanjo politiko in diplomacijo. Nekatere teorije so si enotne, drugi avtorji vidijo bistveno razliko med pojmom.

Russet in Starr (1996, 245) utemeljita razliko med zunanjo politiko in diplomacijo z zanimivo tezo: »Zunanja politika je to, kar storiš, diplomacija pa, kako to storiš«. V tem primeru lahko rečemo, da je diplomacija način, kako se izvaja zunanja politika.

V Slovenskem velikem leksikonu se definicija diplomacije glasi: »Zunanja politika, tj. vodenje zunanjih odnosov države kot subjekta mednarodnega prava z drugimi takšnimi subjekti s posredovanjem organov predstavljanja in z miroljubnimi sredstvi« (2003, 419). Natančnejšo opredelitev povezave med diplomacijo in zunanje politike najdemo v Encyclopedii Britannica, kjer je zapisano, da je diplomacija pogosto enačena z zunanjo politiko, »toda namesto tega je glavno sredstvo za izvajanje ciljev, strategij in – pogosto politično določenih – širših taktik zunanje politike« (1994, 114). Po Benkovem mnenju je na prvi pogled enačenje diplomacije z zunanjo politiko značilna za dejavnost diplomacije v 19. stoletju (Benko 1998, 55).

Vendar pa si niso vsi avtorji enotni v tem, da bi diplomacija služila zunanji politiki kot sredstvo. Eden izmed najbolj znanih preučevalcev diplomacije prejšnjega stoletja, Harold Nicolson trdi, da je diplomacija sinonim za zunanjo politiko in zunanje zadeve, kakor tudi proces in potek dogajanj (1988, 3–4). Omenimo še Morgenthaua, enega izmed utemeljiteljev mednarodnih odnosov, ki pravi takole: »Diplomacija je oblikovanje in izvajanje zunanje politike (Morgenthau v Vukadinović 1994, 107). Tako pojmovanje pa ni osamljen primer, saj se v številnih znanstvenih delih pojavi trditev, da so oblikovalci zunanje politike izenačeni z diplomati, diplomacija pa z zunanjo politiko (Vukadinović 1994, 107). Nadalje Vukadinović, hrvaški strokovnjak za mednarodne odnose razloži, da je diplomacija res del zunanje politike držav, toda je vse to in še več (1994, 108), v drugem delu pa avtor navaja, da sama beseda diplomacija izvira iz grške besede diploma, dvakrat preganjen dokument oz. poverilno pismo, ki ga je poslanik prinesel vladarju, pri katerem je bil akreditiran, dokazovalo pa je, da ima pravico delovati v imenu svojega vladarja (Vukadinović 1995, 15). Nadalje še izpostavi, da se diplomacija enači z mednarodnimi odnosi, zunanjimi zadevami, vodenjem ter uresničevanjem

zunanje politike, uradnimi stiki med državama in s pogajanjem, torej je del vsega tega, zato jo lahko razumemo kot spretnost, znanost, sposobnost, proces, prakso, funkcijo in institucijo (Vukadinović 1995, 108).

Številni strokovnjaki za mednarodne odnose so razvili različne teorije, definicije se med seboj tudi razlikujejo, največkrat glede na področje mednarodnih odnosov, vendar pa si v bistvenih točkah ne nasprotujejo (Benko 1997b, 225).

Sedaj pa se osredotočimo le na definicijo pojma diplomacija. Nicolson je ugotovil, da je pojem najboljše razložen v Oxford English Dictionary, in sicer gre takole: »Diplomacija je vodenje mednarodnih zadev s pogajanjem, s katerimi uravnava in vodijo te zadeve tako veleposlaniki kot poslaniki, razumemo pa jo tudi kot posel in spretnost diplomatov« (Nicolson 1988, 4–5). Diplomacijo je delil na podlagi dveh teorij: bojevniske oz. herojske ter trgovske oz. kramarske teorije urejanja mednarodnih zadev. Po prvi je diplomacija nadaljevanje vojne z drugimi sredstvi, medtem ko druga razume diplomacijo kot pomoč pri miroljubni trgovini (Nicolson 1988, 25–26). Podobno White opredeli, da svetovna politika ustvarja napetost med konfliktom in sodelovanjem in zato je diplomacija skupaj z vojno ključna institucija svetovne politike, ki se s sodelovanjem posveča preseganju konfliktov z dialogi in pogajanjem (glej sliko 3.1; White 1995, 250).

Slika 3.1: Umeščenost diplomacije v svetovni politiki

SVETOVNA POLITIKA	
konflikt	sodelovanje
vojna	diplomacija

Vir: White 1995, 250.

Benko diplomacijo razlaga kot »institucijo družbe, organizirane v državo, ki je nastala s pojavom in razvojem mednarodnih odnosov, z nalogo, da na posredni in formalizirani ravni predstavlja državo in njene interese, jih prevaja v ustne in pisne dogovore ter z instrumentom pogajanj usklajuje kooperativna in razrešuje konfliktna razmerja med njimi« (Benko 1998,

40). Če nadalje pogledamo še nekaj definicij slovenskih znanstvenih raziskovalcev, ugotovimo, da ima večina definicij skupni imenovalec in se med seboj ne razlikujejo močno. Diplomacija je veščina in sposobnost uporabe duha in razuma, zato da se ustvari sožitje med različno hotečimi (Simonitti 1995, 8). Da je diplomacija sredstvo v zunanji politiki, razume tudi Brglez, ki trdi, da lahko diplomacijo operativno opredelimo kot instrument miroljubnega posredovanja med subjekti mednarodnega prava ter hkrati kot obliko in proces njihovega medsebojnega komuniciranja (Brglez 1998, 61). Jazbec je diplomacijo definiral zelo obširno in ugotavlja, da diplomacijo pojmuje kot organizacijo, ki je sredstvo za izvajanje posrednega in formalnega dialoga med državami in ostalimi subjekti mednarodnega javnega prava. Diplomatska organizacija, sestavljena iz zunanjega ministrstva in iz diplomatsko-konzularnih predstavništev, povezanih v predstavniško mrežo, izvaja procese, namenjene uresničevanju zunanje politike in s svojo dejavnostjo zagotavlja potrebne informacije za nosilce zunanjepolitičnega odločanja (Jazbec 2004, 232).

Opazimo, da večina strokovnjakov omenja diplomacijo kot sredstvo in metodo. »Diplomacija pomeni neposredna medsebojna učinkovanja. Je bistvena metoda oz. politična tehnika izvajanja zunanje politike, edina neposredna metoda« (Russet in Starr 1996, 245).

Diplomacijo načeloma opredelimo na tri ravni: *makroraven* je raven mednarodne skupnosti, kjer je diplomacija eno izmed neprisilnih sredstev za reševanje mednarodnih konfliktov. *Mikroraven* je raven države, kjer je diplomacija eno izmed zunanjepolitičnih sredstev države, s katerim ta uresničuje svoje cilje in interese ter *raven posameznika*, vpljudnega, taktičnega in retorično veščega diplomata (White 1997, 250). Če se navežem na našete ravni diplomacije, se bom v nalogi osredotočila predvsem na mikroraven in raven posameznika, saj bom analizirala bilateralno diplomacijo med dvema državama, s katero si obe državi prizadevata dosežati z medsebojnim sodelovanjem obojestransko korist, pri tem pa uporabljata diplomacijo kot sredstvo za dosego načrtovanega. Ker pa bom v nalogi ugotavljala tudi vlogo diplomata kot enega izmed pomembnejših akterjev v diplomaciji, se bom dotaknila ravni posameznika.

3.2.1 Zgodovina in razvoj diplomacije

Kot smo že omenili pri definiciji pojma, beseda diplomacija izvira iz Grčije, zato zgodovinsko gledano pravimo, da diplomacija izvira od tam. Benko (1997b, 256) meni, da so diplomacija,

njen nastanek in naloge odvisne od vsakokratnega zgodovinskega položaja, kar je vplivalo tako na razvoj kot na oblikovanje diplomacije.

V grških mestnih državah je bil sistem odposlanstev že razvit in z njegovo pomočjo so preprečili številne vojne in spopade (Vukadinović 1995, 17), zato je antični svet grških polisov dober primer razmeroma razvitih odnosov, ki kažejo na nekatere vidne podrobnosti z odnosi, npr. v mednarodnem sistemu ravnotežja moči 19. stoletja (Jazbec 2009, 32). V grškem diplomatskem sistemu so obstajali trije tipi predstavnikov: angelos (sel), keryx (starejši) in proxenos (konzul) (Hamilton in Langhorne 1995, 9–11), katerih naloga je bila reševanje nastalih sporov s posredovanjem (Potemkina 1947, 26). Grška diplomacija je torej predstavljala mednarodni sistem, kjer so se povezovali, prepletali, spopadali in razreševali interesi v njem delujočih subjektov, prav tako kot se je to dogajalo v 19. stoletju ali se v širših razsežnostih dogaja še danes (Benko v Jazbec 2009, 32). Jazbec še piše, da so v antičnem svetu grških mestnih državic konfliktnost medsebojnih odnosov in vodenje stalnih vojn zahtevale dobro izurjene pogajalce in tako je starogrška diplomacija razvila več instrumentov, ki so še danes značilni za sodobno diplomacijo oz. vodenje pogajanj (Jazbec 2009, 32).

Če smo omenili pomemben doprinos grške diplomacije za razvoj diplomatske prakse, pa tega za čas starega Rima ne moremo trditi, saj si je rimski imperij podjarmil ves znani svet in ni bilo čutiti potrebe po komuniciranju z zunanjim svetom (Jazbec 2009, 32), zato jo Benko (1998, 47) imenuje kar imperialna diplomacija. Poslaniške funkcije so šteli za zelo pomembne, glavno funkcijo pošiljanja in sprejemanje tujih poslanikov je opravljal senat, kljub temu pa ni obstajala centralna institucija, ki bi skrbela za zunanjo politiko in arhive diplomatskih dogovorov (Hamilton in Langhorne 1995, 12–13). Odposlance so imenovali nunciji¹¹.

Po propadu Rimskega cesarstva je tradicijo nadaljevala bizantinska diplomacija, ki je imela velik vpliv na srednjeveško diplomacijo. Bizantinski vladarji so želeli pokazati tujim odposlancem svojo veličastnost z bogato in protokolarno dejavnostjo (Jönsson in Hall 2005, 47). Bizantinska diplomacija je temeljila na nauku, kako vladati barbarom (Potemkina 1947, 87), strokovnjaki iz Bizantinca pa so po Brglezovem (1998, 64) mnenju opravili *znanost o upravljanju z barbari*. Barbarska plemena ali barbari, kakor so jih poimenovali Bizantinci, so

¹¹ Vatikan svoje diplomatske predstavnike v najvišjem razredu še danes poimenuje nuncije.

bila velika grožnja Bizantinskemu cesarstvu, zato je bilo enostavneje, da so jih Bizantinci podkupovali in jih pripravili do tega, da služijo cesarstvu, kar je zahtevalo veliko potrpežljivosti in laskanja v medsebojnem odnosu, barbari pa so hoteli vedno več. Naloga bizantinskih odposlancev ni bila več le obveščevalna, temveč so ves čas morali tudi poročati o razmerah v državi, kamor so bili poslani (Vukadinović 1995, 18–19).

Čeprav je bila bizantinska ideološka in hegemonška diplomacija uspešna na Zahodu, je bil njen vpliv v islamskem oziroma arabskem svetu manjši (Hamilton in Langhorne 1995, 16). V arabskem svetu v zgodnjem srednjem veku je bila diplomacija *začasna nujnost* (Hamilton in Langhorne 1995, 20), saj je bil srednjeveški islamski svet pogosto v vojni z neislamskim; še posebej proti koncu vojn je obstajala potreba po komunikaciji, ki so jo izvajali predvsem sli. Stalna predstavništva se niso razvila, obstajal pa je sistem akreditiranja na podlagi pisnih akreditacij (Hamilton in Langhorne 1995, 20–21).

Pomembno obdobje za moderno zgodovino je nastopilo s konsolidacijo italijanskih mestnih držav. V obdobju med 14. in 16. stoletjem se je v sistemu mestnih držav razmahnila živahna diplomatska dejavnost, ki je privedla do vzpostavljanja stalnih diplomatskih misij. Šlo je za institut, na katerem je zraslo tudi sodobno pojmovanje diplomatskega prava (Brglez, 1998, 64). Nastanku stalnih diplomatskih misij sta botrovala potreba po stalnem dotoku informacij, ki so jih italijanske države potrebovale za nadaljnji razvoj svoje trgovinske dejavnosti ter dejstvo, da v sistemu italijanskih držav v tistem obdobju ni bilo mogoče doseči trajnejše hegemonije enega mesta (Vukadinović 1995, 19 in Jazbec 2009, 33). Benko (1998, 49) omenja, da se je zlasti simbolna in ceremonialna raven diplomacije obogatila s postopki ceremonialnega značaja, npr. pri predaji akreditivov, podpisovanju pogodb in v zvezi s prednostmi posameznih diplomatskih predstavnikov.

V obdobju 17. in 18. stoletja je razvoj diplomacije dobil povsem nov zagon, saj je naraščala potreba po konsistentnosti in koordinaciji delovanja predstavništev. Kar zadeva meddržavne odnose na evropski celini, opredeljene s sintagmo t. i. ravnotežja moči, ki jo je po Benku (1998, 49) mogoče razumeti »v smislu smotrnega subjektivnega ravnanja absolutističnih monarhov, ki niso dopuščali, da bi se katera koli od pomembnejših držav povzpela nad njimi«. Po francoski revoluciji in napoleonskih vojnah, ki so začasno bistveno spremenile politični zemljevid Evrope, je v začetku 19. stoletja z dunajskim kongresom zacvetela klasična diplomacija (Jazbec 2009, 36–37).

Nadaljevanje 19. in začetek 20. stoletja na evropski celini zaznamuje t. i. stoletni mir, na diplomatskem področju pa izstopata redna mirnodobna srečanja evropskih velesil v sistemu ravnotežja moči (Vukadinović 1995, 26–27 in Jazbec 2008, 37) in nadaljnje vzpostavljanje uradniških struktur zunanjega ministrstva in predvsem večanje števila predstavništev v tujini (Hamilton in Langhorne 1995, 107–115).

Benko meni, da je 19. stoletje ključno obdobje za razvoj mednarodnih odnosov, saj so ustvarile temeljne predpostavke za sodobni mednarodni sistem, celo trdi, da je polno zaživela t. i. *klasična diplomacija*¹², katere temeljne značilnosti so naslednje (Benko 1998, 54–55):

- Obstoj stalne organizacije in osebja ter stalnih diplomatskih misij v drugih državah.
- Te misije so bile skoraj edine oblike mednarodnega institucionaliziranega komuniciranja in ob obstoju vojaškega faktorja tudi edina oblika uresničevanja interesov držav v mednarodnem prostoru.
- Stopnja prometne tehnologije in komunikacij ni omogočala tekočih oziroma pogostejših stikov med posameznimi diplomatskimi misijami in zunanjimi ministrstvi, zato so bili diplomati relativno samostojni in pogostoma prepuščeni lastni iniciativi znotraj njim danih splošnih inštrukcij.
- Diplomatske misije so večji del upravljali karierni diplomati. Njihova sposobnost je bila osredotočena na politična vprašanja in na vodenje pogajanj, medtem ko do resnejšega obrata k ekonomski problematiki ali pa k drugim področjem družbenega življenja še ni prišlo.
- V podobo klasične diplomacije se vklapljajo tudi rezultati njenih pogajalskih funkcij, to so pogodbe. Sindrom t. i. tajne diplomacije in tajnih pogodb kot njihovih rezultatov, kar je ameriški predsednik W. Wilson po koncu prve svetovne vojne kvalificiral kot škodljivo in miru nevarno, je povezan z delovanjem klasične diplomacije.
- V tem obdobju je klasična diplomacija poglobila tako uresničevanje funkcij predstavljanja kot tudi funkcije opazovanja. Predstavljanje je že prešlo okvire ceremonialnih nastopov, diplomati so se začeli v večji meri udeleževati družbenih in družabnih dogodkov.

¹² White v svojem delu *Diplomacy* pojmuje klasično diplomacijo kot sinonim za staro diplomacijo in bilateralno diplomacijo (1997, 251).

- Pomen funkcije opazovanja je naraščal. Obdobje 19. stoletja je bilo že prežeto s hudim konkurenčnim bojem med razvitejšimi evropskimi državami. Za boljše dosežke v konkurenčnem boju so bile potrebne ne samo politične, marveč tudi druge informacije, tu pa se je odprl prostor tako za oficialno kot neoficialno dejavnost diplomacije.
- Klasična diplomacija je produkt in hkrati izraz evropocentričnega videnja in temu odgovarjajoče prakse mednarodnih odnosov.

Klasična diplomacija kot taka ni bila dovolj učinkovita, da bi preprečila prvo svetovno vojno, in to je bil znak, da je potrebna nova oblika diplomacije (White 1997, 253), toda Berridge (2002, 111) meni, da je le prišlo do nekaterih dopolnitev in sprememb prejšnjih oblik diplomacije. Kot sem že omenila, je bila za klasično diplomacijo značilna tajnost, zato so ljudje menili, da je diplomacija nepošten posel, ki je s taktiko tajnosti in tajnih pogodb celo eden izmed krivcev prve svetovne vojne.

Hamilton in Langhorne (1995, 137) poudarjata, da sta bili v *novi diplomaciji* zares novi le dve stvari: zahteva po *javni diplomaciji* in pobuda o nastanku mednarodne organizacije. Največji zagovornik javne diplomacije je bil ameriški predsednik Woodrow Wilson, ki je zahtevo po tem opredelil tudi v svojih 14 točkah. Za *moderno diplomacijo*, kot imenujemo diplomacijo po koncu 1. svetovne vojne, je bila pomembna še ena Wilsonova točka, in sicer ustanovitev Društva narodov (Vukadinović 1995, 33–34). Prav to pa je spodbudilo nadaljnji razvoj multilateralne diplomacije, ki se je začela že v 19. stoletju s koncertom velesil in ustanavljanjem prvih (tehničnih) mednarodnih organizacij (Jazbec 2009, 38). Čeprav je poskus delovanja organizacije Društvo narodov propadel, lahko rečemo, da je bila s tem korakom formalno vpeljana *multilateralna diplomacija*.¹³ Zaradi več dejavnikov – porasta števila suverenih in neodvisnih držav, demokratizacije mednarodnih odnosov in z njo povezane ambicije vsake, tudi najmanjše države, da aktivno sodeluje v svetovnem dogajanju, ter zaradi nastanka mednarodnih organizacij (tako vladnih kot nevladnih) – je prišlo do potrebe po intenzivnejšem medsebojnem kontaktiranju med državami (Nick 1997, 138).

Moderna diplomacija, ki se je razvila v 20. stoletju, je še danes prevladujoča oblika diplomacije. Moramo pa na tem mestu omeniti še nekaj značilnosti, ki so vplivale na diplomacijo v drugi polovici 20. stoletja. Med bistvene spremembe lahko štejemo ustanovitev OZN in dokončno utrditev multilateralne diplomacije v diplomatskem delovanju (Jazbec

¹³Več o multilateralni diplomaciji v poglavju 3.4.1.

2009, 40–41); hladno vojno, ki je močno vplivala na velesile in na mednarodne odnose (Vukadinović 1995, 69) ter dekolonizacijo in večanje števila držav v mednarodni skupnosti (Jazbec 2009, 41).

3.2.2 Funkcije oz. naloge diplomacije

Pravna ureditev na področju diplomatskih odnosov se je razvijala po poti mednarodnega prava in prva kodifikacija je bila delno opravljena na Dunajskem kongresu leta 1815¹⁴, ki je uvedla red na področju razredov vodij diplomatskih misij ter njihovega prednostnega reda. Do celovite kodifikacije diplomatskega mednarodnega prava pa je prišlo s sklenitvijo več konvencij, začenši z Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih¹⁵ iz leta 1961 (Türk 2007, 202). Je najpomembnejša mednarodna pogodba, kjer so opredeljene naloge in funkcije diplomacije, zato strokovnjaki pojmujejo ta dokument kot najpomembnejši in najširše sprejeti pogodbeni vir diplomatskega prava (Bohte in Sancina 2006, 66) in sodi med najpogostejše ratificirane mednarodne listine. Cilj tega dokumenta je prispevati k razvoju prijateljskih odnosov med narodi ne glede na razlike v njihovi ustavni in družbeni ureditvi (Devin 2008, 58). V dokumentu so v triinpetdesetih členih opredeljene funkcije in naloge diplomacije ter diplomatskega osebja, izhajajo pa iz prakse držav, ki se je razvijala v zadnjih stoletjih (Bohte in Sancina 2006, 89–90), Berridge pa meni, da je DKDO pravzaprav kodificirala običajno pravo (2002, 117). Funkcije diplomacije so opredeljene v 1. odstavku v 3. členu¹⁶ in se glasijo:

- a) predstavljanje države pošiljateljice v državi sprejemnici;
- b) v državi sprejemnici zaščita interesov države pošiljateljice in njenih državljanov v mejah, ki jih dovoljuje mednarodno pravo;
- c) pogajanja z vlado države sprejemnice;

¹⁴ Dunajski kongres je bil zbor veleposlanikov glavnih evropskih političnih sil, ki je potekal na Dunaju od septembra 1814 do 1815. Namen kongresa je bil začrtati nove meje na političnem zemljevidu Evrope po vojaškem porazu Napoleonove Francije. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Dunajski_kongres (10. november 2009).

¹⁵ Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih je bila podpisana 18.9.1961 na kodifikacijski konferenci na Dunaju, v veljavo pa je stopila 24.4.1964. DKDO je sprejela in pripravila Komisija za mednarodno pravo pri ZN. Bohte in Sancina (2006, 21) kot temeljne dokumente diplomatskega prava navajata še Dunajsko konvencijo o konzularnih odnosih iz leta 1963, Konvencijo o specialnih misijah (1969) ter Dunajsko konvencijo o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami univerzalnega značaja (1975), ki pa še ni stopila v veljavo.

¹⁶ Konvencija je dostopna na: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (23. november 2009).

- d) ugotavljanje z vsemi dovoljenimi sredstvi razmer in razvoja dogodkov v državi sprejemnici in poročanje o tem vladi države pošiljateljice;
- e) promoviranje prijateljskih odnosov med državo pošiljateljico in državo sprejemnico in razvijanje medsebojnih gospodarskih, kulturnih in znanstvenih odnosov.

Prva naštetá funkcija je najpomembnejša funkcija in diplomacija, ki jo poznamo še danes, temelji na predstavniški funkciji, funkcija pa naj bi vsebovala tako simbolni, obredni in vsebinski del (Cerar v Bohte in Sancin 2006, 93). Da so funkcije diplomatskih misij navedene v zgornjem zaporedju, ni naključje, saj si naloge sledijo od bolj k manj bistvenim, saj je predstavljanje države bistvena funkcija diplomacije (Türk 2007, 207). Ima pa diplomacija še veliko drugih nalog, kot so npr.: ekonomsko sodelovanje, trgovinske promocije, investicije in turizem, vprašanje razorožitve, varstva okolja, demokratizacija, varstvo človekovih pravic, terorizem ipd. (Cerar v Bohte in Sancin 2006, 102). Tako lahko ugotovimo, da se tudi naloge oz. funkcije lahko delijo na osnovnejše in širše pojmovanje.

Če se vrnemo nazaj k Dunajski konvenciji, ugotovimo, da temelji na pravilih predstavljanja, dolžnosti in pravice diplomatskega osebja, prav tako opredeli dolžnosti in pravice države pošiljateljice v postopku imenovanja njenih predstavnikov in njihovega bivanja v državi sprejemnici. Vse to se nanaša na obliko stalnega predstavljanja držav¹⁷.

Russett in Starr (1996, 246) naštevata pet bistvenih funkcij diplomacije:

- uravnavanje konfliktov,
- reševanje problemov med dvema vladama ali več vladami,
- pospeševanje in omogočanje medkulturne komunikacije na številnih področjih,
- pogajanje in dogovarjanje o posebnih primernih pogodbah in sporazumih,
- celovito izvajanje in načrtovanje programa zunanjepolitičnih odločitev neke države v odnosu do druge.

Benko navaja osnovne tri naloge diplomacije: pogajanje, predstavljanje in opazovanje (1997, 258), Morgenthau (1995, 661–662) pa nekoliko drugače opredeli naloge diplomacije:

¹⁷ Začasne oblike predstavljanja so določene s Konvencijo o posebnih misijah iz leta 1969, toda posebne/specialne misije pomenijo začasne.

- a) diplomacija mora določiti svoje cilje glede na dejansko in potencialno moč, ki jo ima na razpolago za doseg teh ciljev;
- b) diplomacija mora upoštevati cilje drugih narodov ter njihovo obstoječo in dosegljivo moč, da uresničujejo te cilje;
- c) diplomacija mora določiti, do kolikšne mere so ti različni cilji med seboj primerljivi;
- d) diplomacija mora uporabljati sredstva, primerna za doseg teh ciljev. Kakor naletimo na številne interpretacije pojma diplomacija, je tudi opredelitev njenih funkcij številna in v nekaterih pogledih različna, vendar so si avtorji bolj ali manj enotni o zgornjih treh osnovnih funkcijah, ki jih navaja Benko.

3.2.3 Vrste diplomacije

Poznamo več vrst diplomacije, kar je posledica razvijanja diplomacije tako po vsebini kot po obliki. V nalogi bo osrednja tema preučevanje bilateralne diplomacije, zato bom namenila tej vrsti diplomacije posebno poglavje v nadaljevanju, tu pa na kratko predstavila ostale vrste diplomacije, ki se pojavljajo v literaturi kot najpomembnejše¹⁸.

Multilateralna ali večstranska diplomacija je pojem, ki ga danes uporabljamo za označevanje t. i. nove diplomacije in s tem predstavlja novo poglavje v razvoju diplomacije. Simoniti ugotavlja, da je razvoj mednarodnih organizacij pravzaprav razvoj multilateralne diplomacije (1995, 51). Nadalje opredeli njene naloge, kot so zagotavljanje delovanja mednarodnega sistema, v katerem so številni akterji (države, mednarodne organizacije, osvobodilna gibanja in številni drugi nosilci politične moči) z različnimi interesi (Simoniti 1995, 9). Multilateralna diplomacija temelji na večstranski formalni komunikaciji in poteka na sedežu mednarodne organizacije, v katero so bili ti predstavniki akreditirani, izvajajo pa se lahko znotraj mednarodne organizacije, konvencij, mednarodnih režimov in *ad hoc* dogovorov (Jazbec 2001, 88). Multilaterizem je preoblikoval klasične diplomatske prakse; ponudil je nove priložnosti za pogajanja in sodelovanje; razširil je paleto diplomatskih strategij; utrdil je vpliv javnega mnenja v diplomatskih razpravah (Devin 2008, 60).

Kulturno diplomacijo lahko opredelimo kot tiste aktivnosti, ki so usmerjene v kulturno, izobraževalno ali znanstveno sodelovanje s tujino z namenom večanja mehke moči in

¹⁸ Milan Jazbec v svojem delu *Osnove diplomacije* poleg omenjenih vrst diplomacij našteje in opiše še naslednje: vrhunška diplomacija, okoljska, kulturna in znanstvena diplomacija.

doseganja zadanih zunanjepolitičnih ciljev države (Bučar 2007, 27). Signitzer in Coombs (1992, 140–142) govorita o trdi (*tough-minded*) in mehki (*tender-minded*) liniji javne diplomacije, pri čemer tradicionalna javna diplomacija predstavlja trdo linijo, kulturna diplomacija pa kot del javne diplomacije mehko linijo. Poznavanje tuje kulture in medsebojno zaupanje, ki ga ustvari kulturna diplomacija na specifičnem polju kulture, je temelj za uspeh javne diplomacije. Hkrati pa ostaja kulturna diplomacija znotraj funkcij diplomacije, kot jih definirata DKKO in DKDO, torej pospeševanje prijateljskih odnosov med pošiljateljico in državo sprejemnico z razvijanjem medsebojnih gospodarskih, kulturnih in znanstvenih odnosov. Akterji, ki igrajo ključno vlogo v kulturni diplomaciji, so (Jazbec 2009, 83):

- zunanja ministrstva, ki usklajujejo in vsebinsko vplivajo na mednarodno kulturno politiko;
- pristojna ministrstva, npr. za kulturo in znanost;
- ugledne kulturne (opere, gledališča, festivali, domovi itd.) in znanstvene ustanove (akademije, univerze, znanstveni parki). Izmenjava gostovanj in udeležba na velikih mednarodnih kulturnih prireditvah in konferencah postajajo čedalje bolj običajna oblika delovanja te vrste diplomacije;
- številni drugi dejavniki, npr. mesta, društva in inštitucije lokalnih ravni.

Gospodarska oz. ekonomska diplomacija je povezana z nastankom moderne diplomacije in jo vseskozi spremlja gospodarski dejavnik. Bilateralno gospodarsko sodelovanje dopolnjuje predstavljeno mrežo gospodarskih stikov in je opazno v številnih sporazumih gospodarske narave, ki ga visoki predstavniki sklepajo oz. podpisujejo na medsebojnih obiskih (Jazbec 2009, 78). Tovrstna diplomacija je ključno vsebinsko dopolnilo k politični diplomaciji in lahko rečemo, da je ena izmed najpomembnejših sredstev pri poglobljanju bilateralnih prijateljskih odnosov, kar dokazujejo obiski najvišjih državnih predstavnikov v spremstvu gospodarske delegacije. Pri izvajanju sodelujejo diplomatske ekipe¹⁹ na zunanjih in drugih ministrstvih. Je tisto diplomatsko udejstvovanje države in vladnih ustanov (veleposlaništva, predstavništva, agencije idr.), ki pomaga oziroma podpira podjetja iz domače države, ki že sodelujejo, trgujejo oziroma investirajo v tujo državo ali pa to nameravajo storiti v prihodnosti (Lyon Endicott v Udovič 2009, 130). Kot piše Jazbec (2009, 78), gospodarska diplomacija poteka vsaj po štirih institucionaliziranih poteh:

¹⁹ Gospodarska diplomacija pomembno vpliva na oblikovanje posebnih diplomatov oz. specialnih atašejev (gospodarski, ekonomski, finančni itd.) (Jazbec 2009, 79).

- z delovanjem zunanjih ministrstev, ki te procese do določene mere tudi usklajujejo in nanje vsebinsko vplivajo;
- v to vrsto diplomacije so vključena tudi pristojna ministrstva (za gospodarstvo, trgovino ipd.), kar je razumljivo, saj so te institucije glavni oblikovalci gospodarske politike v vsaki državi;
- vse pomembnejše mesto v gospodarski diplomaciji imajo zbornice, interesna združenja in promocijske institucije (vladne in nevladne);
- kot četrty pomembni subjekti so podjetja oz. gospodarski subjekti, saj jim gospodarska diplomacija pomaga odpirati vrata na tuje trge in pripomore k sklepanju poslov v današnji močni konkurenci.

Javna ali odprta diplomacija se je kot pojem v mednarodni skupnosti uveljavila po prvi svetovni vojni in ga strokovnjaki označujejo kot mejnik med tradicionalno in sodobno diplomacijo, saj je presegla obdobje tajne diplomacije, javnost pa je bila obveščena o diplomatskih pogajanjih kot tudi o rezultatih in mednarodnih sporazumih (Morgenthau 1995, 669). Javnost ima tako dostop do dela podatkov in s tem je javna diplomacija postala sinonim za dostop do vsebine diplomatskih pogajanj, objave sprejetih sporazumov in obveščanje javnosti (Černigoj 2006, 9).

Parlamentarna diplomacija poteka tako v bilateralni kot multilateralni diplomaciji, na njen razvoj pa je vplivala širitev parlamentarnih demokracij, kjer je ravno nacionalni parlament tisti, ki oblikuje zunanjo politiko ter izvaja kontrolo nad izvajanjem²⁰ (Jazbec 2009, 73). Že sam izraz parlamentarna diplomacija nam pove, da ima parlament tu ključno vlogo, s tem pa tudi opozicija in pozicija države, ki predstavljajo voljo ljudstva.

3.2.4 Bilateralna diplomacija

Dvostranska ali bilateralna diplomacija je vzpostavljen odnos med izključno dvema državama – državo pošiljateljico in državo sprejemnico. Je skupek sredstev in načinov, preko katerih neka država v smislu svojega zunanjepolitičnega programa in skozi institucijo formalnega diplomatskega predstavljanja vodi svoje odnose z neko drugo državo v skladu s pravili in načeli mednarodnega prava (Jankovič 1988, 34). V bilateralni diplomaciji sta pomembna dva

²⁰ Npr.: ratificiranje mednarodnih pogodb.

nosilca diplomatske komunikacije: predstavnik države pošiljateljice na ozemlju države sprejemnice in predstavnik zadnje (Jazbec 2009, 25).

Bayne in Woolcock sta v svojem delu (2003, 167–168) analizirala nekaj glavnih značilnosti bilateralizma:

- je najstarejša in tradicionalna raven diplomacije in glavna izbira razmeroma zaprtih držav, ki niso preveč odvisne od mednarodnega sistema,
- preprosta vrsta diplomacije, saj zaradi le dveh strani ne potrebuje razdelane organizacije, dnevni red je lažje sestaviti in stališča sogovornikov so tako jasnejša,
- lahko jo je nadzorovati, saj je lažje določiti obseg in domet pogajanj, ki je odvisen je od dveh akterjev,
- bilateralna diplomacija teži k podpiranju močnejšega partnerja, ker tako lahko majhne države skrijejo svoje slabosti,
- težko bi bilo upravljati mednarodni sistem, ki bi bil osnovan na omrežju bilateralnih odnosov, saj je to dolgotrajen in intenziven proces, v mednarodnem sistemu pa je veliko držav, ki so pri pogajanjih zelo dejavne.

Bilateralna diplomacija je izraz, ki označuje diplomacijo kot diplomatsko komuniciranje dveh držav, nič pa ne pove o načinu, metodi ali kontekstu, v katerem poteka njuno komuniciranje (Berridge 2002, 105). Berridge nadalje deli bilateralno diplomacijo na konvencionalno in nekonvencionalno. Konvencionalna bilateralna diplomacija je izvajanje odnosov med dvema državama preko formalno akreditiranih rezidenčnih misij, v literaturi pa jo večkrat najdemo tudi pod oznako francoski sistem diplomacije oz. klasična diplomacija. Pri nekonvencionalni diplomaciji pa gre za primer odnosov med dvema državama, ko ena od njiju ne priznava obstoja druge ali ko vlada ene države ne priznava vlade druge države kot legitimnega predstavnika te države. Do te vrste diplomacije pride tudi v vojnem času, ko ena država prekine stike z drugo (Berridge 2002, 132). Ko smo z Dunajsko konvencijo opredelili funkcije diplomacije, smo neposredno definirali tudi funkcije bilateralne diplomacije, saj govori o pravilih med dvema državama oz. kako naj bi njun meddržavni odnos funkcioniral.

Brglez je razdelil funkcije bilateralnih odnosov natančneje, in sicer na diplomatske ter konzularne funkcije. Pri diplomatski funkciji je združil funkcije, omenjene v 3. členu DKDO in Benkovo razumevanje funkcije:

- a) predstavljanje države pošiljateljice,
- b) zaščita interesov države pošiljateljice ter njenih fizičnih in pravnih oseb,
- c) pogajanja,
- d) obveščanje,
- e) promocija prijateljskih odnosov in razvoj ekonomskih, kulturnih in znanstvenih odnosov.

Konzularne funkcije so upravnopravne funkcije, ki jih konzulat ali konzularni oddelek v državi sprejemnici opravlja kot upravni organ države pošiljateljice (Brglez 1998, 80).

Zdaj ko razumemo obe vrsti diplomacije, tako multilateralno kot bilateralno, se vprašamo, katera je pomembnejša. Verjetno bodo diplomati, ki delujejo v eni, zagovarjali pomembnost tiste, v kateri delujejo. Lahko pa rečemo, da sta obe enako pomembni in da sta velikokrat prepleteni, npr.: zasedanje držav Evropske unije ali zasedanje predstavnikov držav članic Združenih narodov v New Yorku, ki ju nemalokrat izkoristijo posamezni politični voditelji za utrjevanje bilateralnih odnosov v soju luči multilateralnega srečanja.

3.2.5 Vzpostavitev bilateralne diplomacije in imenovanje diplomatskega osebja

Ali bo država z drugo državo vzpostavila bilateralni odnos, kdaj in kako bo to storila, je suverena pravice vsake države, seveda pa se morata strinjati obe strani. Jankovič (1988, 61) opiše tri korake o začetku diplomatskega odnosa med dvema državama. Prvi korak je, da državi vzpostavi kontakt – preko stalnih diplomatskih misij v prestolnici tretje države, s pomočjo tretje države, s katero imata obe državi že vzpostavljene diplomatske odnose, z ustanovitvijo posebne misije v glavnem mestu v eni izmed njih ali preko stalne misije, akreditirane pri mednarodni organizaciji, npr. ZN. Bilateralni odnos je vzpostavljen v tistem trenutku, ko se državi formalno sporazumeta o vzpostavitvi diplomatskih misij ne glede na to, da dejansko te še niso ustanovljene. Formalni sporazum²¹ je pravna podlaga za ustanovitev stalnih diplomatskih misij, način, kako bosta državi sodelovali, pa je določen že z DKDO. Ko se državi sporazumeta, da bosta obe odprli veleposlaništvo, s tem pokažeta, da sta svoj odnos

²¹ Oblike, s katerimi državami tudi lahko vzpostavi diplomatski odnos, so naslednje: izmenjava not, sporazum, skupno sporočilo, protokol, skupna izjava, izmenjava pisem ali konkludentna dejanja (ustni dogovori, imenovanje in akreditiranje diplomatskih predstavnikov. Slovenija je z večino držav vzpostavila diplomatske odnose na podlagi sklenitve mednarodne pogodbe oz. pisnega sporazuma o vzpostavitvi diplomatskih odnosov (Bohte in Sancin 2006, 86).

dvignili na najvišjo možno raven medsebojnega sodelovanja in spoštovanja (Janković 1988, 66).

Naslednji korak je otvoritev predstavništva v obeh državah, ki pa zahteva kar nekaj političnih, tehničnih in logističnih priprav. Ko sta državi sklenili diplomatski odnos, je treba določiti osebe diplomatske misije. Proces imenovanja in akreditiranja vodje diplomatske misije je stvar države pošiljateljice, ki pa mora upoštevati nekaj temeljnih norm mednarodnega prava (Türk 2007, 210), poleg tega mora diplomatski predstavnik od države sprejemnice pridobiti privolitev. To pomeni, da bodoči diplomatski predstavnik v državi sprejemnici uživa zaupanje in je *persona grata* (Benedetti 2008, 78). Ko diplomat pridobi privolitev in so formalnosti izpolnjene, odide vodja misije v državo sprejemnico, pri čemer mora biti diplomatski protokol obveščen o datumu in uri prihoda, pričaka pa ga vodja diplomatskega protokola toda brez posebne slovesnosti. Vodja misije preda kopijo poverilnega oz. akreditivnega pisma²² zunanjemu ministru države sprejemnice, temu pa sledi predaja poverilnice šefu države sprejemnice. Gre za slovesen dogodek, ko se pred stavbo državnega poglavarja pričaka veleposlanika z rdečo preprogo, vojaškimi častmi in zastavo ter igranjem himne države pošiljateljice (Bohte, Sancina 2006, 114). S predajo akreditivnega pisma šefu države sprejemnice diplomatski predstavnik tudi uradno in formalno nastopi svojo funkcijo, ki jo začne izpolnjevati s številni uradnimi obiski ostalih veleposlanikov ter drugih pomembnih članov političnega vrha.

Prednostni vrstni red diplomatskih nazivov določa 4. člen pravilnika o položaju diplomatskih predstavništev, sprejet leta 1815 na Dunaju (Benedetti 2008, 86):

1. veleposlanik ali nucij,
2. izredni poslanik, opolnomočeni minister,
3. stalni odpravnik poslov,
4. začasni odpravnik poslov,
5. minister,
6. svetnik,
7. prvi sekretar,

²² Akreditivno pismo je poverilnica, dokument, s katerim šef države pošiljateljice ali njen minister uvede in priporoči vodjo misije ali odpravnikov poslov šefu države sprejemnice ali njenemu zunanjemu ministru. V njem so navedeni ime in priimek vodje misije, njegov naziv ter položaj. V tem pismu šef države pošiljateljice prosi šefa države sprejemnice, naj se vodji pisma izkaže zaupanje in omogoči izpolnjevanje nalog. Pismo podpiše sam šef države pošiljateljice (Bohte in Sancin 2006, 113; Benedetti 2008, 78–79).

8. drugi sekretar,
9. tretji sekretar,
10. ataše.

DKDO v 14. členu²³ določa naslednje razrede vodij²⁴:

1. veleposlaniki (ambassadors), apostolski nuncij (nuncios) ali pronuncij (pro-nuncios)²⁵ – najvišji diplomatski predstavniki, ki zastopajo državo in osebno šefa države;
2. poslaniki, pooblaščen ministri in papeški internuncij;
3. odpravniki poslov (charges d' affaires) – zastopajo državo, ko odnosi med državami niso tako tesni, da bi njegovo vlogo opravljal veleposlanik. Odpravnik poslov ne predstavlja šefa države tako kot veleposlanik, temveč predstavlja vlado, akreditira pa ga zunanji minister države, v katero je poslan. Začasni odpravnik poslov nadomešča vodjo misije (Benedetti 2008, 87).

Ko so diplomatska predstavništva postavljena, vodje imenovani in že poslani v državo sprejemnico, je naslednji logični korak začetek njihovih aktivnosti in izvajanja njihovega poslanstva.²⁶ Kakor se lahko odnosi vzpostavijo, tako se lahko tudi prekinejo, saj nobena država ni pravno obvezna nadaljevati odnos z drugo državo, če pride do zlorab ali do nesporazumov med njima. Bohte in Sancina (2006, 117–122) opredelita naslednje položaje, kdaj in zakaj se prekinejo medsebojni diplomatski odnosi in posledice tega:

- *Prekinitev diplomatskih odnosov*²⁷ – do tega pride v primeru zlorab ali nesporazumov. Država to stori z odpoklicem svojih predstavnikov in zaprtjem misije, od druge države pa zahteva enako ali pa celo sama razglasi predstavnike druge države za *personae non grates*.

²³ Prvotno so bili ti razredi določeni že z Dunajskim pravilnikom iz leta 1815, sprejetim na Dunajskem kongresu.

²⁴ Prva dva razreda vodij sta akreditirana od državnega poglavarja države pošiljateljice pri državnem poglavarju države sprejemnice, medtem ko so odpravniki poslov akreditirani od ministra za zunanje zadeve države pošiljateljice pri ministru za zunanje zadeve države sprejemnice (Bohte in Sancin 2006, 107).

²⁵ V tem razredu imajo vsi trije navedeni nazivi enake pristojnosti, različno pojmovanje zgolj tradicionalno in simbolno pravo vsake države. Tako npr. ima Vatikan svoje diplomatske predstavnike v tem razredu poimenovane kot nunciji (Janković 1988, 67).

²⁶ Glej poglavje Funkcije diplomacije.

²⁷ Kot primer prekinitve diplomatskih odnosov navajam, ko so arabske države prekinile odnose z Egiptom leta 1979 kot reakcija na podpis mirovnega sporazuma Egipta z Izraelom.

- *Prenehanje mandata vodji misije* – razlogi so različni. Vodja misije je akreditiran za določen mandat,²⁸ torej ko mu ta poteče, se mora vrniti nazaj v svojo državo. Lahko ga odpokliče tudi država pošiljateljica in določi novega naslednika. Za predčasno prekinitev mandata je vzrok tudi bolezen, upokojitev, razglasitev države sprejemnice za *persono non grato*²⁹ ali odpoved diplomatskega predstavnika.
- *Prenehanje diplomatske misije* – nekdanji je umik diplomatske misije lahko pomenil uvod v vojno, danes pa je ta korak prej protest kot grožnja. Mogoče se s časom obstoja misije ugotovi, da je njena funkcija v državi sprejemnici nepotrebna ali neekonomična.³⁰ Tudi če pride do ukinitve, zelo redko pomeni prekinitev diplomatskih odnosov. Vzdrževanje odnosov se nadaljuje na ravni državnih poglavarjev ali s pomočjo diplomatske misije tretje države.

3.2.6 Vloga konzularnih odnosov v bilateralni diplomaciji

Kakor je DKDO temeljni pravni dokument za diplomatske odnose, je Dunajska konvencija o konzularnih odnosih³¹ pravna podlaga za konzularne zadeve. Pod pojmom konzularni odnosi razumemo tiste odnose med dvema državama, s katerimi obe državi, ko jih vzpostavita, sprejmeta oz. izrazita pripravljenost omogočiti drugi državi, da na njenem ozemlju posebej za to pooblaščen predstavniki opravljajo oz. izvajajo konzularne funkcije (Jazbec 1997, 13). Če pogledamo v preteklost, so bile diplomatske funkcije omejene na politične odnose, konzularne pa so bile sprva povezane samo s trgovskimi odnosi. Čeprav se je danes področje diplomacije razširilo tudi na ekonomske, trgovske in kulturne odnose, so še vedno pomembne

²⁸ Navadno mandat traja 4 leta, vendar je to odvisno od vsake države posebej.

²⁹ *Persona non grata* pomeni nezaželena oseba v državi sprejemnici.

³⁰ Tak primer se je zgodil januarja 2010, ko je švedska vlada odločila, da bo zaprla svoje predstavništvo v Sloveniji, vendar je hkrati zagotovila, da bo ohranila bilateralne odnose z oblikami neposrednih stikov med državama, kot so redne konzultacije ter srečanja obeh ministrov ob robu srečanj EU in drugih mednarodnih zasedanj. Ni pa Slovenija izjema, saj bodo tekom leta zaprli še predstavništva v Bratislavi, Dakarju, Dublinu, Luksemburgu in Sofiji, odprli pa bodo nova predstavništva v Kosovu, Gruziji, Moldaviji in Albaniji. Okrepili bodo tudi prisotnost v Zahodni Afriki z veleposlaništvom v Maliju, Burkini Faso in Liberiji, Ruandi, Boliviji in Kambodži. Zaradi ekonomičnosti so se odločili, da bodo svoja predstavništva preselili v bolj eksotične kraje, ki so zanimivi za vzpostavitev novih bilateralnih odnosov.

Dostopno prek: http://www.finance.si/269391/%A9vedska_zapira_veleposlani%B9tvo_v_Ljubljani (24. marec 2010).

³¹ DKDO je bila sprejeta na diplomatski kodifikacijski konferenci na Dunaju 24. 4. 1963, začela pa je veljati 19. 3. 1967 (Bohte in Sancina 2006, 67).

razlike med obema vrstama opravil, čeprav govorimo o enotnem področju (Simoniti 1994, 17). Jazbec v svojem delu *Konzularni odnosi* (1997, 15) navaja štiri najbolj očitne razlike:

- Diplomatska misija ima po DKDO določeno predstavniško funkcijo, ki je konzularno nima, kar pomeni, da konzulat niti ne predstavlja svoje države v državi sprejemnici niti nima pristojnosti v njenem imenu postavljati različnih zahtev. Lahko se zgodi, da državi nimata diplomatskih odnosov, temveč le konzularne. V tem primeru lahko konzulat postavlja določene zahteve, ampak le po navodilu države pošiljateljice in ob soglasju države sprejemnice.
- Konzularno predstavništvo ne more opravljati pogajalske funkcije.
- Konzularno predstavništvo komunicira le z lokalnimi oblastmi na svojem konzularnem področju za razliko od diplomatskega predstavništva, ki ima kontakt z MZZ in z najvišjimi organi države sprejemnice.
- Konzulat deluje tako, da seznanja svoje lokalne partnerje oziroma predstavnike lokalnih oblasti s predpisi in z uporabo vseh pravnih sredstev, ki jih predvidevajo predpisi. Dolžan je torej skrbeti za to, da fizične in pravne osebe države pošiljateljice na ozemlju države sprejemnice spoštujejo in pravilno uporabljajo zakoni države sprejemnice ter splošno veljavni mednarodni zakoni in prepisi.

Kot ima diplomatsko predstavništvo določene funkcije, jih ima tudi konzularno.³² Bohte in Sancin (2006, 215) opredelita štiri temeljne konzularne funkcije:

- a) splošna funkcija zaščite državljanov države pošiljateljice;
- b) naloge na področju gospodarskih in ekonomskih odnosov;
- c) upravno notarske funkcije;
- d) funkcije, ki se nanašajo na mednarodni pomorski in zračni promet.

Konzularni odnosi se izvajajo preko konzularnega predstavništva, ki ga DKKO definira kot stalen državni organ, zadolžen za vzdrževanje in razvijanje konzularnih odnosov, za izvajanje in opravljanje konzularnih funkcij³³ med dvema državama, ki se za to dogovorita oziroma o

³² Podrobnejše konzularne funkcije določa DKKO v petem členu.

³³ Poleg naštetih konzularnih funkcij pa se v praksi konzularno predstavništvo ukvarja še z naslednjimi zadevami: državljanstvo, potni listi, izdajanje vizumov, izdajanje potrdil, overjanje dokumentov itd. (Jazbec 1997).

tem sporazumeta (Jazbec 1997, 33). Kakor ima diplomatsko predstavništvo range nazivov, jih ima tudi konzulat: generalni konzuli, konzuli, vicekonzuli ter konzularni agentje.

3.3 Kdo je diplomat?

Na prvi pogled hitro opredelimo osnovne lastnosti diplomata: znanje tujih jezikov, visoko izobražen, razgledan, mirna osebnost in še bi lahko naštevali. Toda kakšen poklic je diplomacija in kdo je tista oseba, ki lahko ta poklic opravlja kompetentno in uspešno? V obdobju klasične diplomacije je bila to oseba, ki je izhajala iz plemiške družine, govorila nekaj tujih jezikov, bila razgledana in poznavanje evropskih mest ji ni bilo tuje. Lahko rečemo, da je bilo opravljanje poklica diplomata pogojeno z njegovimi koreninami in okoljem, iz katerega je prihajal.

V 19. stoletju se je diplomacija začela institucionalizirati, nastala so prva ministrstva za zunanje zadeve, toda v tem obdobju je bilo še vedno pomembno, iz kakšnega rodu diplomat prihaja, koliko tujih jezikov obvladuje, vse ostalo naj bi se naučil tekom opravljanja poklica diplomata. Z razvojem diplomacije pa so se začela postavljati vprašanja, kakšno znanje pravzaprav diplomat potrebuje. Spremembe so vplivale na razvoj družbene znanosti in zahteve za poklic diplomata so se temu primerne prilagodile (Vukadinović 1989, 205–206). Cardozo je utemeljil definicijo diplomata kot orodje zunanje politike, ki jo uresničujejo s pogajanjem z diplomati drugih držav z namenom doseči sporazume, tako kot si jih zamišljajo politiki. Nadalje še razloži, da so nasveti diplomatov politikom zaželeni in najpogostejše jih tudi upoštevajo (Cardozo v Benko 1997, 258).

Z zanimivim stavkom je diplomata opisal Zoran Senković, kolumnist v časopisu Dnevnik: »Oseba, plačana, da skuša rešiti težave, do katerih ne bi nikoli prišlo, če ne bi bilo diplomatov« (Benedetti 2008, 73).

Berković (2006, 80) zelo enostavno definira, da je diplomat član diplomatskega predstavništva, ki ima diplomatski status. Nekateri strokovnjaki pa opišejo in definirajo diplomata in njegove naloge malo širše.

3.3.1 *Funkcije diplomata*

Morgenthau (1995, 663–666) meni, da ima diplomacija za svoje delovanje na razpolago dva instrumenta: službo za zunanje zadeve v glavnem mestu svoje države in diplomatske predstavnike, ki jih pošilja v glavna mesta tujih držav. Nadalje opredeli tri temeljne funkcije, ki jih za svojo vlado opravlja diplomat:

- 1) Simbolično: diplomat je simbolični predstavnik svoje države. Njegova naloga pri tem je, da mora izvajati simbolične geste in se hkrati izpostavljati simboličnim gestam drugih diplomatov in tuje vlade, pri kateri je akreditiran. Te geste imajo dvojni pomen: prestiž, ki ga uživa njegova lastna država v tujini ter prestiž, s katerim njegova lastna država gleda na državo, v kateri je predstavnik akreditiran. Najbolj tipičen primer simbolne funkcije je prirejanje zabav³⁴, ki jih diplomatske misije prirejajo za člane vlade, pri kateri so akreditirani, za prijatelje in ostale pripadnike visoke družbe. Na takih prireditvah ima diplomat tipično simbolično funkcijo, s katero predstavlja svojo državo, skuša narediti vtis na svoje goste, predvsem dober vtis svoje države.
- 2) Legalno oziroma zakonsko: diplomat deluje kot zakonski predstavnik svoje vlade. Lahko je pooblaščen, da podpisuje mednarodne pogodbe, predaja in sprejema ratifikacijske dokumente, s katerimi že podpisana pogodba stopi v veljavo.
- 3) Politično: ta funkcija je po Morgenthau najpomembnejša. Ugotavljati mora cilje druge države in njeno dejansko ter potencialno moč za uresničevanje teh ciljev. Nenehno mora biti seznanjen z načrti vlade, pri kateri je akreditiran, zato mora biti v stalnem stiku s političnimi funkcionarji, spremljati mora tako politične kot gospodarske razmere v državi sprejemnici. Če bo diplomat dobro spoznal psihologijo naroda države, v kateri je akreditiran, bo njegovo delovanje uspešnejše, saj bo tako lažje »prodajal« zunanjo politiko. Od svoje države sicer dobi splošna navodila, toda spretnost in presoja sta v njegovih rokah.

Vukadinović (1994, 135–148) je naštel nekatera dejstva in naloge, ki predstavljajo idealno podobo diplomata:

³⁴ Najpogostejši primer takih zabav je praznovanje državnega praznika (National Day). Ob tej priložnosti najvišji razred diplomatskega osebja priredi zabavo oziroma sprejem, na katerega so povabljeni vsi ostali veleposlaniki in osebje ostalih diplomatskih misij, člani vlade države sprejemnice, prijatelji in ostali pripadniki visoke družbe.

- 1) Diplomata, ki bo služboval v tujini, mora dobro poznati zgodovino, civilizacijski razvoj ter politične in gospodarske dosežke svoje domovine.
- 2) Izbor državljanov države gostiteljice, ki bodo kot osebje zaposleni v diplomatskem predstavništvu, mora biti še posebej pazljiv in skrben.
- 3) Pošiljanje poročil je ena glavnih nalog veleposlanikov in diplomatov, ki pa morajo biti aktualna, točna, zanimiva, celovita in preverjena.
- 4) Kot se od diplomata zahteva objektivno in točno obveščanje, se to pričakuje tudi od aparata v centrali »domače« države.
- 5) Za opravljanje pomembnih državnih zadev ostajajo določena pravila vedenja, ki veljajo za vse, ki se ukvarjajo z zunanjimi zadevami. Eno teh pravil je popolna podreitev navodilom iz centrale – ne glede na to, kaj diplomat meni o aparatu, ki navodila pošilja, o človeku, ki to počne ali o zunanjem ministru.
- 6) Diplomata mora vedno objektivno gledati na vse dobre in slabe strani države ali delov države, v kateri je akreditiran, in se ne sme prepustiti čustvom.
- 7) Diplomata se mora natančno zavedati razsežnosti mednarodnih odnosov in pomembnosti svojega položaja. Svojega dela ne sme niti podcenjevati niti precenjevati, ampak se mora truditi, da bi ga opravljal čim bolj objektivno in korektno, hkrati pa mora biti zelo pozoren na dogajanje doma, saj nikakor ne sme izgubiti stikov z domovino.
- 8) Diplomata mora paziti, da ne pretirava z nastopi v javnosti.
- 9) Diplomata pri svojem delu ne sme kritizirati nobene države ali naroda.
- 10) Vedeti mora, da je vsako laž mogoče zelo hitro odkriti.
- 11) Ne sme kršiti določila Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih.

Berković meni, da je ena glavnih funkcij diplomatskega predstavnika razvijanje prijateljskih odnosov (2006, 160). Zato je še posebej pomemben njegov odnos do države sprejemnice, toda na drugi strani ne sme pretiravati s t. i. navijaškim simpatizerstvom z državo sprejemnico in s tem ogrožati objektivno delo.

3.3.2 Osebnostne karakteristike uspešnega diplomata

Ksenija Benedetti, šefinja Protokola RS, v svojem delu (2008, 74) našteje naslednje lastnosti, ki naj bi jih imel profesionalni diplomat: stabilna, uravnotežena in umirjena osebnost. Med najkoristnejše lastnosti poleg strokovne izobrazbe spadajo sposobnost opazovanja in analize

zbranih informacij, hitrega dojetja bistva, komuniciranja, navezovanja osebnih stikov, občutek za mero, uglajenost, vljudnost, strpnost, pogajalske sposobnosti in znanje tujih jezikov. Znati mora molčati pa tudi poslušati.

O tem, kakšne kvalitete mora imeti diplomat, je izrečenega in napisanega veliko, teorije pa so si kljub različnim zgodovinskim obdobjem, v katerih so bile napisane, podobne. Po branju literature bi človek rekel, da mora imeti pravi diplomat vse najboljše karakteristike. Nekateri avtorji pa so poudarili točno določene.

Callieres je že leta 1717 v svoji knjigi naštel lastnosti uspešnega diplomata. Mora imeti um, ki opazi, intelektualno pronicljivost, da lahko prodre v misli drugih ljudi. Uren, dober poslušalec, priazen in prijeten, pogumen, umirjene narave, poznavanje literature, znanosti /.../ (Vukadinović 1989, 132). Kasneje so pisci povzemali in pisali o teh lastnostih, morda so jih samo malo posodobili in še kakšno dodali. Vsi pa se strinjajo, da mora biti veleposlanik, če želi biti uspešen, sposoben pridobiti zaupanje in naklonjenost tistih, ki imajo oblast v državi, v kateri je akreditiran.

Tudi Ernest Satow, britanski diplomat in akademik, je zagovarjal profesionalno diplomacijo (Otte 2001, 132), za katero je menil, da skupaj z inteligentnim državljanstvom lahko ustvari stabilnost in mir na svetu. Diplomati mora po njegovem imeti bistvene lastnosti, ki se jih ne da naučiti samo tako, da si prisotni v diplomatski dejavnosti. Pri tem misli na lastnosti, ki jih je opredelil že Callieres (Otte 2001, 133): čvrst karakter, olik, potrpežljivost, samoobvladovanje, bister in dojemljiv um ter znanje tujih jezikov. Zelo pomembna se Satowu zdi politična inteligenca, ki predstavlja sposobnost diplomata, da oceni razvijajočo se situacijo, da loči bistveno od nepomembnega ter razloči potencialne grožnje interesom svoje države. Diplomati mora stalno ocenjevati dogodke in njihov razvoj z mislijo na te interese, osnovano na natančnem zbiranju in nanašanju na relevantne informacije (Otte 2001, 133), pri tem pa mora uporabljati razumnost, sposobnost predvidevanja, inteligenco, prodornost in modrost. Satow ugotavlja, da mora diplomat ob tem biti še nevzkipljiv, dobrega zdravja in videza, nadpovprečno inteligen, imeti mora iskren karakter ter se izogibati sebičnim ambicijam, skratka biti mora pravi '*gentlemen*' (Otte 2001b, 133–134). Satow uporabi opis Hübnerja (v Otte 2001, 135), ki ugotavlja, da je diplomacija izjemno težaven poklic, ki zahteva veliko samoodrekanja, pripravljenosti za prevzemanje dolžnosti, potrpežljivosti ter včasih tudi poguma. Zato ambasador, ki opravlja svoje delo, ne sme biti utrujen in zdolgočasen, ne sme

se zgražati, čustva in morebitne skušnjave mora zadržati zase, ne sme komentirati svojih uspehov in neuspehov, ob tem pa mora skrbeti tudi za svoj ugled in biti pozoren do drugih, nad nikomer ne sme vzkipeči ter nikoli ne sme izgubiti vedrine, v kriznih položajih pa se mora obnašati mirno in neomajano ter biti prepričan v svoj uspeh.

Našteti vse potrebne lastnosti, ki naj bi jih imel dober diplomat, je skoraj nemogoče. Nicolson je (Nicolson 1988, 67; Nicolson v Otte 2001, 167) navedel najboljše kvalitete diplomata: resnica, natančnost, mirnost, potrpežljivost, samoobvladanje, skromnost in zvestoba. To so tudi lastnosti idealne diplomacije. »Ampak« bi bralec ugovarjal, »pozabili ste inteligenco, znanje, bistrost, razumnost oz. razsodnost, gostoljubnost, šarm, delavnost, pogum in celo taktnost.« Nisem jih pozabil. Jemljem jih za samoumevne.

Feltham (1993, 27) je poenostavil in razdelil pričakovane lastnosti v tri kategorije³⁵:

- Znanje: poznavanje svoje države (gledano zgodovinsko, geografsko, kulturno, politično, družbeno, gospodarsko ipd.); poznavanje ostalih držav, regij, velesil; poznavanje mednarodnega sistema (diplomatske misije, konzulati, mednarodno pravo, ipd).
- Spretnosti: sposobnost pogajanja v vsakdanji diplomaciji; sposobnost opazovanja, analiziranja, poročanja, predstavljanja, vodenja, komuniciranja, medkulturnega komuniciranja.
- Posebne lastnosti: politična zavest, dojemljiv, intelektualno radoveden in željan učiti se, voditeljstvo, zdrava pamet, vsestranski.

Pravi diplomat mora torej imeti kar nekaj sposobnosti in kvalitet, ki naj bi jih spretno uporabljal v svoji diplomatski praksi, toda vsako posebej ob pravi priložnosti in pravem času.

3.4 Merjenje uspešnosti diplomacije

Če smo pri definiranju pojma diplomacija naleteli na številne teoretike in definicije o tem, kaj naj bi ta pojem pomenil, pa ni veliko strokovnjakov, ki bi se posvetili teoriji o uspešnosti diplomacije. Najverjetneje je praksa tista, ki nam lahko postreže z odgovorom na vprašanje o kvaliteti diplomacije; o vplivanju na ustvarjanje politike; o problemih, na katere naletijo

³⁵ Avtor na koncu naštetega nekoliko humorno zapiše, da so opisane lastnosti redko najdene pri enem samem človeku, prav tako je težko najti navadnega smrtnika, ki bi moral delati ali živeti z njim (Feltham 1993, 28).

ustvarjalci in izvajalci diplomatske prakse ipd. Kaj diplomacija dosega, kako deluje in česa ne more dosega? Benko (1997, 226) meni, da so najprej zdrave ocene mednarodnih razmer tiste, od katerih je v prvi vrsti odvisna učinkovita zunanja politika in posredno je učinkovita tudi diplomacija. Da je diplomacija uspešna, je odvisno, če je učinkovito ali neučinkovito zasledovala nacionalni interes.³⁶ V uvodnem delu knjige Svetovna politika Russeta in Starra je Simoniti opozoril, da Slovenija v prvih petih letih svojega obstoja sploh ni želela izoblikovati svoje zunanje politične strategije. Razlog za to naj bi bil v oblasti, ki je menila, da je mogoče voditi uspešno zunanjo politiko na tekoč način na eni strani, po drugi strani pa predstavlja sprejetje zunanje politične strategije kot določeno obveznost.

Čačinovič (1994, 126–135) piše, da je uspešna diplomacija nestrankska in nadstrankska. Pomagati mora reševati probleme narodnega obstoja, ukvarjati se mora z uveljavljanjem mlade države v svetu. Za Morgentahua je diplomacija neuspešna, ko neuspešno izpolnjuje eno izmed svojih nalog (1995, 661–662). Velik pomen za uspeh daje ustreznemu izboru in uporabi določene strategije ali metode. Diplomati mora uporabljati več strategij hkrati, umetnost v tem pa je, kolikšen poudarek dati posamezni metodi. Simpson (1987, 29) ter Russet in Starr (1996, 10–12) postavljajo kot predpogoji za pravilno razumevanje in uspešno vodenje zunanje politike in diplomacije poznavanje preteklih izkušenj oziroma razlike in podobnosti (strategije, osebne kakovosti, tehnike, taktike itd.) med določeno preteklo in sedanjo diplomatsko situacijo.

Diplomacija v nekem smislu predstavlja možgane nacionalne moči, tako kot nacionalna morala predstavlja njeno dušo (Russet in Starr 1996, 243). Avtorja menita, da bo visoka kvalitetna diplomacija cilje in sredstva zunanje politike uskladila z razpoložljivimi viri nacionalne moči.

Nobena vlada ne more inteligentno delovati v mednarodni skupnosti, ne da bi sprejemala pogoje in poglede drugih držav (Simpson 1987, 20). Značilnosti dveh držav vplivajo na odnos med državama, naravo samega odnosa pa lahko opredelimo za uspešno ali neuspešno.

³⁶ Avtor opozarja, da je potreben enoten konsenz o tem, kaj nacionalni interes sploh je. Po njegovem je definicija nacionalnega interesa zagotovitev samostojnosti in teritorialne integritete držav, političnega sistema in političnih vrednot in tudi nacionalnih vrednot ter nacionalne kulture (1997, 68).

Morgenthau v delu *Politika med narodi* (1995, 242) piše o kvalitetni diplomaciji, in sicer če je diplomacija neodločna, njen pogled zamegljen, presojanje napačno, potem naciji njene prednosti, kot so geografska lega, samozadostnost v hrani, surovinah in industrijskih kapacitetah, vojaška pripravljenost ter velikost in kvaliteta prebivalstva, dolgoročno kaj malo koristijo. Nacija, ki ima vse te prednosti, pa nima ustrezne diplomacije, bo ta bogastva dolgoročno zapravila, saj jih bo nepopolno aktivirala pri doseganju svojih mednarodnih ciljev. Sposobna diplomacija lahko s karseda ugodno uporabo skritih potencialov svoje države poveča njeno moč na raven, ki bi jo bilo glede na vse faktorje mogoče pričakovati. Nadalje je še zapisal, da bo visoka kvalitetna diplomacija cilje in sredstva zunanje politike uskladila z razpoložljivimi viri nacionalne moči. Iz tega lahko sklepamo, da je uspešna diplomacija v veliki meri odvisna tudi od sposobnosti diplomatskega kadra, ki služi svoji državi, vsaka država pa mora vedeti, kakšni ljudje ji bodo služili najbolje. Avtor (1995, 661–662). Neuspeh diplomacije enači z neuspehom pri izpolnjevanju ene izmed nalog diplomacije.

Holsti (1995, 130) se je osredotočil na metode delovanja diplomatov. Z njegovega vidika diplomati, ki so delno uspešni oziroma ki pripravijo vlado, pri kateri so akreditirani, da vidi določeno situacijo tako, kot jo razume njihova lastna vlada, in diplomati, ki so popolnoma uspešni. To so tisti, ki so sposobni spremeniti ali pa ohraniti način delovanja tuje vlade, kot je v prid interesom lastne vlade. Pomemben je tudi neposreden vpliv diplomatskih uradnikov na vlado in njene odločitve, in sicer s spretnim vplivanjem na javno mnenje doma in v tujini. Tega ne uporabljajo samo veleposlaniki, ampak diplomatski uradniki vseh stopenj. Če domača vlada želi, da njeni diplomati dosežejo takšen neposreden vpliv, jih mora popolnoma obveščati o zadevah, ki ne zadevajo samo vlade gostiteljice, ampak tudi domači in mednarodni razvoj, ki je v zvezi z njihovo nalogo. Čim bolj so informirani o strateškem in taktičnem razvoju mednarodne skupnosti, boljše nasvete lahko nudijo svoji lastni vladi in vladi gostiteljici. Lahko sklenemo, da je diplomacija uspešna, če v njej delujejo uspešni diplomati.

3.5 Klasificiranje držav: mala, srednja ali velika država

Primerjanje dveh ali več subjektov, ki so med seboj v določeni interakciji, in njihovo razvrščanje v skupine, je v sami kognitivni naravi človeka in tako je tudi umeščanje držav glede na nek razviden kriterij in njihovo primerjanje med seboj nekaj splošno prisotnega (Kajnič 2001, 11).

Po načelu suverenosti in mednarodnega prava so vse države pravno enake, dejstvo pa je, da nobena stvar ni enakomerno razdeljena po površju zemlje – niti ljudje, niti njihovi darovi, niti viri, niti podnebje ali zemljepisne značilnosti (Russet in Starr 1996, 136). Posledica tega je, da si države niso podobne niti po velikosti, ne po številu prebivalcev, kar vodi v uvrščanje držav v velike države, srednje ali majhne, poznamo pa celo izraz mikro država. Države se tako med seboj razlikujejo po gospodarski, vojaški, tehnološki moči in po vplivu, ki ga imajo v mednarodni skupnosti, ter možnostih vplivanja na ostale akterje v mednarodni skupnosti (Krapež 2009, 29).

Benko meni (1987, 341), da med državami članicami mednarodne skupnosti obstajajo razlike kvantitativne in kvalitativne narave. V prvo skupino razlik uvršča različni fizični obseg, različne oblike teritorija, različno število prebivalstva ter različne stopnje ekonomskega razvoja in vojnega potenciala. V sklopu teh razlik razdelimo države na velike, srednje in majhne države. Druga skupina pa kategorizira države na podlagi njihove družbenoekonomske in politične strukture.

Scwarzenberger v Benku (1987, 341) opredeli države glede na njihov privilegiran položaj v mednarodni skupnosti, ko si z »mednarodno oligarhijo« prisvajajo pravico vodenja mednarodne skupnosti in poseganja v mednarodne zadeve tudi takrat, ko ne gre za njihove interese. Benko nadalje razloži veliko silo kot *de facto* in kot *de jure*. Prva je tista, ki se s svojo težo (večjim številom prebivalstva, veliko količino naravnih virov, industrijsko in vojaško močjo) tako rekoč vsili mednarodni skupnosti. Veliko silo *de jure* pa razumemo kot takšno državo, ki ima prevladujoč položaj v celoti mednarodnega pozitivnega prava, njen položaj pa je razviden iz vpliva, ki ga ima na razvoj ali vsebino mednarodnega prava.

Nekateri avtorji kategorizirajo države glede na kriterije moči. Morgenthau (1995, 104) opredeli moč države glede na geografijo, naravna bogastva, industrijsko zmogljivost, vojaško pripravljenost, prebivalstvo, narodni značaj, nacionalno moralo in kvaliteto vlad. Toda kljub razvrščanju držav glede na njihovo moč in vpliv v mednarodni skupnosti, se nekateri avtorji vračajo k opredelitvi držav na velike, srednje in male države glede na število prebivalstva in teritorija obsega države.³⁷ Salvatore (2001, 73) trdi, da države, ki imajo pod šestnajst

³⁷ Pri razvrščanju držav glede na obseg ozemlja je potrebno biti previden, saj so razlike v velikosti na različnih kontinentih: velika evropska država je po ameriških ali azijskih merilih majhna država.

milijonov prebivalcev, spadajo v kategorijo majhnih držav; države med šestnajst in devetindvajset milijonov prebivalcev spadajo med srednje; velike države pa imajo več kot trideset milijonov. Senjur (v Krapež 2009, 31) je hkrati s številom prebivalcev določil še obseg ozemlja države, kjer zgornja meja ozemlja obsega 100.000 km² in deset milijonov prebivalcev, spodnja meja pa je 10.000 km². Kritika taki opredelitvi gre predvsem v praktičnih primerih. Petrič (1996, 879) navaja za primer Izrael, ki je po številu prebivalcev, velikosti ozemlja in gospodarski moči mala država, vendar pa gre nedvomno za regionalno silo, predvsem v vojaškem pomenu. To pomeni, da pri razvrščanju držav glede na kvantitativne kriterije ne moremo upoštevati zgolj enega kriterija kot odločilnega.

3.5.1 Slovenija kot mala država v mednarodni skupnosti

Republika Slovenija je relativno mlada država, ki se je osamosvojila leta 1991. Geografsko gledano smo majhna država, z majhnim številom prebivalcev in tako se po velikosti in številu prebivalstva uvršča med sedem najmanjših evropskih držav, toda to nas ni oviralo pri vstopu v mednarodne odnose.

Balažic (2001, 232) je navedel nekaj splošnih geopolitičnih značilnosti naše države: majhnost in utesnjenost države; novost države, ki se uvršča med štirinajst novih evropskih držav po koncu hladne vojne v letih 1989–1993; vmesni geografski položaj, saj leži na geografskem križišču Apeninskega in Balkanskega polotoka s srednjo Evropo; kulturno, versko, ideološko in gospodarsko stičišče; civilizacijska pripadnost Zahodu, transportna prehodnost; dostop do morja in geografska oblika prostora.

Kaj sploh razumemo pod pojmom majhna država v teoriji mednarodnih odnosov? Rothstein pravi, da je »majhna država tista, ki spoznava, da sama ne more doseči svoje varnosti z zmogljivostmi, s katerimi razpolaga, marveč se mora v osnovi opreti na moč drugih držav, institucij, procesov in razvoja: spoznanje kake majhne države, da se ne more opreti na svoje lastne zmogljivosti, more ali pa mora biti priznано tudi od drugih držav, ki posegajo v mednarodno politiko« (Rothstein v Benko 1997, 250). Nadalje je sprejel sklep, da je zunanja pomoč potrebna majhnim državam; da imajo takšne države le ozke meje varnosti, na voljo pa imajo le malo časa za popravljanje napak, ki jih storijo, ter da njeni voditelji vidijo šibkost take države kot nekaj nespremenljivega.

Benko v svojem delu (1997, 254) navede citat A. Foxa, ki pravi: »V kategorijo majhnih držav bi mogli uvrstiti tiste, katerih voditelji sodijo, da je njihova politična teža omejena zgolj na lokalna območja, pa se torej ne uveljavljajo in ne morejo uveljaviti na globalni ravni, nadalje, ki so odvisne od zunanjih političnih sil, kar zadeva njihovo varnost in kjer so interesi njihovih držav ne bistvenega pomena za velike sile«, vendar se z zadnjim delom stavka Benko ne strinja, saj meni, da je lahko tudi majhna država koristna za velike sile z dobro premišljeno zunanjo politiko, to pa se pokaže pri strokovnem in politično nespornim posredništvom ali v akcijah mirnega reševanja mednarodnih sporov.

Razliko med malimi in velikimi državami v zunanji politiki utemeljujemo glede na različne tipe problemov, s katerimi se srečujejo; na različen obseg zunanjepolitičnega delovanja; na različen način vodenja zunanje politike in ne nazadnje na različna sredstva, ki jih uporabljajo pri uresničevanju svoje zunanjepolitične strategije (Benko 1992, 2), majhne države naj bi svojo strategijo namreč gradile ali na osnovi zavezništev ali trajne nevtralnosti³⁸ (Kundsen 2002, 182), medtem ko Benko loči med aktivno in pasivno strategijo. Za prvo je značilno, da majhna država vodi zunanjo politiko, ki jo določa sama in se ob tem upira pritiskom, ki prihajajo od zunaj, kar pa je odvisno od zmanjševanja nesorazmernosti med mednarodnim okoljem in virov, ki jih ima na voljo, ter od zmanjševanja razlike med varnostno bazo in mednarodnim okoljem. Nasprotna strategija je pravzaprav pasivna, katere cilj je ohranjanje majhni državi *status quo*.

Kot ugotavljamo značilnosti majhnih držav kažejo na ranljivost in šibkost in v precejšni meri odvisnost od velikih držav, zato Petrič (1996, 885) meni, da je med najpomembnejšimi vrednotami male države ohranitev narodnostne, etnične in kulturne samobitnosti. V veliki meri je zunanja politika posamezne majhne države odvisna tudi od oblikovalcev politike, ki zunanjepolitične cilje zapišejo v strategije oz. v ustavne akte.³⁹

Zunanjepolitični interesi majhnih držav so v veliki meri povezani z gospodarstvom, saj je izvoz domačih proizvodov pogoj za doseg ekonomije obsega (Thorhallsson v Mal 2009, 36). Majhne države so bolj ranljive in bolj odvisne od nepredvidljivih pogojev v globaliziranem

³⁸ Strategije zunanje politike so naštet in opisane v poglavju 4.1.1.

³⁹ Na podlagi 2. člena Zakona o zunanjih zadevah (Uradni list RS št. 1-I/91) in 169. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije je Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 17. 12. 1999 sprejel Deklaracijo o zunanji politiki Republike Slovenije, dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_DEKL3.html (21. december 2009). Več v nadaljevanju.

svetovnem gospodarstvu (Svetličič in Rojec 2002, 142). Ker imajo majhen trg, so primorane v to, da svoje gospodarstvo širijo preko meja in tako vzpostavljajo medsebojne gospodarske odnose, s katerimi predvsem pomagajo k razvoju domačega gospodarstva.

Kot smo že ugotovili, vsaka država uporablja določena sredstva za doseganje zunanjepolitičnih ciljev in glede na to, da majhne države niso velike gospodarske in vojaške države, je zagotovo diplomacija tisto sredstvo, s katerim je skoraj najbolj priporočeno razpolagati v mednarodni skupnosti. Diplomacija majhne države je morda res kadrovsko omejena s številom diplomatov, toda to še ne pomeni, da ne more izvajati močne, profesionalne in kvalitetne diplomacije (Petrič 1996, 888–889). Pravzaprav je dobro izurjen diplomatski kader tisti, ki lahko uspešno predstavlja majhno državo v mednarodni skupnosti, saj avtor meni, da prav majhne države (bolj kot druge) še bolj potrebujejo elitno zunanjo službo, učinkovito diplomacijo, kjer naj bi prevladovala profesionalnost in patriotizem (1996, 897). Podobno piše Morgenthau (1995, 243), da lahko visoko kvalitetna diplomacija spretno uskladi cilje in sredstva zunanje politike z razpoložljivimi viri nacionalne moči, pri čemer se poslužuje skritih virov nacionalne moči ter jih tako s spretnimi taktikami prelija v politično realnost.

3.5.2 Egipt kot srednja ali velika država?

Egipt se z osemdesetimi milijoni prebivalci⁴⁰ in milijon km² uvršča med velike države, če upoštevamo zgoraj omenjene indikatorje, ki kategorizirajo države glede na število prebivalcev in obsegom ozemlja. Prestolnica Kairo ima danes že 20 milijonov prebivalcev, dnevno pa jih v vele mesto emigrira okoli 5 milijonov. Država ima lastne vire nafte in plina ter dobre pogoje za kmetijstvo, ki zaposluje 30 % prebivalstva in prispeva 13 % BDP⁴¹ (Kim 2009, 19). Tudi vojaška moč in vpliv, ki ga ima Egipt tako na Bližnjem vzhodu in v svetu, ga uvršča v sam politični center arabskega sveta, nedvomno pa je ta status dobil leta 1979 s podpisom mirovnega sporazuma z Izraelom in od tedaj naprej velja za mediatorja na Bližnjem vzhodu.

⁴⁰ Do leta 2020 naj bi po nekaterih napovedih številka narasla na 120 milijonov prebivalcev.

⁴¹ Največji delež BDP prispevajo storitve (49 %), to so prihodki iz Sueškega kanala, prihodki iz turizma ter prihodki delavcev, ki delajo v tujini (Kim 2009, 19).

Pfetsch (v Kajnc 2001, 12) je države razdelil v osem skupin glede na vojaško in ekonomsko moč, ki je odražala ureditev držav ob izteku dvajsetega stoletja. Tu je avtor opredelil Egipt kot podimperij z vodilno regionalno vlogo v četrtem razredu:

1. razred: ena neoimperialna supersila, dominantna od razpada Sovjetske zveze;
2. razred: vsaj šest jedrskih sil (ZDA, Rusija, Francija, Velika Britanija, Indija, Kitajska);
3. razred: gospodarske srednje sile (Japonska, Nemčija, Velika Britanija, Italija, Kanada);
4. razred: podimperij z vodilno regionalno vlogo (Kitajska, Brazilija, Mehika, Iran, Egipt, Argentina, Indija, Vietnam, Indonezija, Alžirija, Nigerija in Južnoafriška republika);
5. razred: s surovinami bogate države v razvoju (med ostalimi države članice Organizacije dežel izvoznice nafte in Mednarodni svet dežel izvoznic bakra);
6. razred: manjše in srednje industrijske države;
7. razred: države v razvoju, ki ne sodijo med tiste z vodilno regionalno vlogo ali med s surovinami bogate države;
8. razred: najrevnejše države v razvoju.

V katero kategorijo torej uvrščamo državo Egipt, v srednjo ali veliko državo?⁴² Pojem srednja država zasledimo že od šestnajstega stoletja dalje, avtorji pa so pojem tedaj razlagali na različne načine: država, ki je geografsko situirana v sredini; srednja sila, ki je z vmesno pozicijo v nekem konfliktu ter lahko zagotavlja mir v Evropi in varnost ostalih držav; zadnji način pa interpretira srednjo silo ne glede na geografski položaj ali vlogo v konfliktu, temveč položaj/obnašanje v mednarodni skupnosti (Kajnc 2001, 13–14).

Po drugi svetovni vojni so pogostejše definicije, ki srednje velike države opredeljujejo skozi njihovo regionalno vlogo, ki temelji na njihovi posredovalni vlogi med obema velesilama (Kajnc 2001, 20). Kajnceva v svojem delu omeni Keohaneovo sistemsko idejo, s katero razlikuje države med velikimi silami (*great powers*), sekundarnimi silami (*secondary powers*), srednjimi silami oz. srednje velikimi državami (*middle powers*) in malimi silami (*small powers*), nadalje pa vsako posebej razloži: velike sile so tiste države, katerih voditelji menijo, da morejo same odločujoče vplivati na mednarodni sistem; sekundarne sile so tiste, katerih voditelji menijo, da morejo imeti določen vpliv na mednarodne odnose, vendar le ta ne

⁴² Opozorila bi, da se nadaljnja razlaga o državi nanaša na vlogo v mednarodni skupnosti, ne glede na obdobje med 1958 in 1961, ko sta se Egipt in Sirija združili v Združeno arabsko republiko.

more biti odločujoč; srednje države so tiste države, katerih državniki menijo, da same ne morejo vplivati in učinkovito delovati v mednarodnem sistemu, menijo pa, da morejo nanj izvajati sistemski vpliv, če delujejo v skupinah ali pa preko mednarodnih organizacij. Končno so male sile tiste, katerih voditelji menijo, da ne morejo nikoli, pa naj delujejo same ali v skupinah, imeti pomembnejšega vpliva na mednarodni sistem (v Benko 1997, 250). Keohane definira srednje veliko državo kot državo, za katero voditelji menijo, da sama ne more učinkovito delovati, lahko pa ima sistemski vpliv v majhnih skupinah ali skozi mednarodne institucije (v Kajnič 2001, 23).

Srednja država je tista, ki je zaradi svoje velikosti, svojih materialnih virov, svoje volje in sposobnosti, da prevzame odgovornost, svojega vpliva in stabilnosti blizu velikim silam (Holbraad v Kajnič 2001, 20). Kajničeva je opozorila, da se v redkih pisanjih, ki se ukvarjajo z definiranjem srednje države po drugi svetovni vojni, pojavljajo definicije, ki temeljijo na njihovi posredovalni vlogi.

Egipt torej odstopa po številu prebivalstva in velikosti ozemlja, ki ga uvršča med najbolj poseljene na afriškem kontinentu in na Bližnjem vzhodu. Je močna vojaška sila, pomemben strateški partner z ZDA⁴³ ter najpomembnejši gospodarski partner EU. Toda tudi v tem primeru, kot smo že ugotovili zgoraj, ga indikatorja, kot sta število prebivalcev in velikost ozemlja, še ne uvrščata med svetovne velesile. Torej če nam literatura podaja možnost opredelitve držav v tri kategorije, kot so velike, male in srednje države, Egipt vsekakor spada v srednji rang, saj je zaradi svoje velikosti, svojih materialnih virov, svoje volje in sposobnosti, da prevzame odgovornost svojega vpliva in stabilnosti blizu velikim silam (primer odnosa Egipt – ZDA).

4 DIPLOMACIJA REPUBLIKE SLOVENIJE

»Slovenija ima izjemno dober geopolitični položaj, ima diplomacijo, ki je uspešna diplomacija, in je ta položaj v preteklem desetletju ali dveh še okrepila. Slovenija ima

⁴³ Pomemben steber v medsebojnih odnosih je asistenca in gospodarska pomoč ZDA Egiptu. Več kot 28 milijard ameriških dolarjev gre vsako leto Egiptu že od leta 1975. ZDA velja za največjo donatorko pomoči Egiptu, izvoz v ZDA predstavlja 9,7 % celotnega izvoza, uvoz pa 11,7 % (Kirn 2009, 22).

Dostopno preko: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5309.htm#relations> (16. november 2010).

*možnost igrati določene povezovalne funkcije v mednarodni skupnosti. Ima za to ustrezen geopolitični položaj in ima dovolj diplomatskega talenta, da to naredi.*⁴⁴» (Dr. Danilo Türk).

4.1 Temeljni dokumenti slovenske diplomacije

Če želimo poznati in razumeti delovanje slovenske diplomacije, moramo najprej poznati določene vire, ki se neposredno nanašajo na slovensko zunanjo politiko in s tem posledično na slovensko diplomacijo. Prioritete, zunanjepolitični cilji in usmeritve so zapisani v Ustavi, deklaracijah, zakonih in strategijah. Slovenija svojo zunanjo politiko gradi izhajajoč iz temeljnih načel ustavne ureditve države in splošno veljavnih načel mednarodnega prava, zapisanih v Ustavi RS, natančneje pa so zunanjepolitične prioritete zapisane v Zakonu o zunanjih zadevah (ZZZ-1) in Deklaraciji o zunanji politiki RS.

Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1)

Zakon o zunanjih zadevah, sprejet leta 2001, je nadomestil stari zakon iz leta 1991. Zakon ureja opravljanje zunanjih zadev, delovanje ministrstva za zunanje zadeve, pravice in obveznosti diplomatov, postopek ustanavljanja predstavništev Republike Slovenije v tujini in tujih predstavništev v Republiki Sloveniji ter postopek sklepanja in izvajanja mednarodnih pogodb (ZZZ-1, 1. člen). V drugem poglavju zakona so opredeljena določila o diplomatskih predstavništvih v tujini, izpostavila bi predvsem dva člena zakona, in sicer 5. člen, ki določa pomembnost diplomatskega predstavništva v komunikaciji države s tujino: »Na zahtevo državnih organov ali po lastni presoji da ministrstvo za zunanje zadeve mnenja in predlaga ukrepe za zagotovitev usklajenosti zunanje politike in za uresničevanje zunanjepolitičnega interesa Republike Slovenije. Ministrstvo za zunanje zadeve sodeluje pri navezovanju stikov s tujino preko predstavništev v tujini.« O odprtju in zaprtju diplomatske misije v tujini opredeljuje 14. člen: »Diplomatsko predstavništvo se odpre ali zapre z ukazom predsednika republike. Predlog pripravi minister za zunanje zadeve, določi ga vlada po predhodnem mnenju delovnega telesa državnega zbora, pristojnega za zunanjo politiko. Pri odločanju o odprtju ali zaprtju predstavništva se upoštevajo intenzivnost bilateralnih odnosov,

⁴⁴ Nagovor predsednika Türka na »Posvetu diplomatov o današnjem poslanstvu Slovenije v svetu«, Brdo pri Kranju, dne 1. 9. 2009. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/FDF04E4566C26D80C12576250036BFC9?OpenDocument> (14. december 2009).

gospodarsko sodelovanje, prisotnost slovenske narodne manjšine ter slovenskih izseljencev in zdomcev oziroma drugi razlogi» (ZZZ-1, 14. člen).

V letu 2009 je bila sprejeta Novela zakona o zunanjih zadevah (ZZZ-1C), ki je prinesla nekaj novosti. V 2. členu je z dodatnim odstavkom dodana nova naloga ministrstva za zunanje zadeve: »Ministrstvo za zunanje zadeve usklajuje način uveljavljanja in zaščite gospodarskih interesov Republike Slovenije v tujini z drugimi, za načrtovanje in izvajanje gospodarskega sodelovanja pristojnimi organi in institucijami. Ministrstvo za zunanje zadeve usklajuje mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, spodbuja medkulturni dialog in izvaja kulturno sodelovanje v zunanjih odnosih.« (ZZZ-1C). Spremembe in dopolnitve zakona določajo novosti o imenovanju veleposlanikov, nadzor na veleposlaništvih, strožji pogoji za odhod za diplomate pri odhodu v tujino itd.

Deklaracija o zunanji politiki RS

Leta 1992 je MZZ predložilo prvo zunanjepolitično strategijo Republike Slovenije kot samostojne in mednarodno priznane države, vendar je ta ni odobril. Nesporazumi med političnimi strankami, osnovnih pojmov, kot so nacionalni interes, varnost, zunanja trgovina ter politika ekonomskih odnosov je samo nekaj razlogov, zakaj državni zbor ni bil enoten pri sprejemanju strategije. Strankarski boj se je bil predvsem glede vprašanja o varnosti in vojaški strategiji države – nekatere stranke so zagovarjale strategijo stalne nevtralnosti, spet druge nujnost včlanitev države v NATO. Naslednji val predlogov in smernic zunanje politike je leta 1995 tedanja vlada predložila v obravnavo državnemu zboru. Prva obravnava je bila sicer z določenimi pripombami uspešna, zalomilo pa se je leto kasneje, ko zaradi pogajanj za sestavo nove vlade do druge obravnave sploh ni prišlo. Šele tri leta kasneje smo dobili uradni dokument, Deklaracijo o zunanji politiki Republike Slovenije,⁴⁵ kjer so navedene njene smernice in cilji, ki jih lahko strnemo v nekaj splošnih točkah:⁴⁶

- varnost in blaginjo države in njenih državljanov,

⁴⁵ Na podlagi 2. člena Zakona o zunanjih zadevah (Uradni list RS št. 1-I/91) in 169. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije je Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 17. 12. 1999 sprejel Deklaracijo o zunanji politiki Republike Slovenije.

⁴⁶ Dostopno prek:

http://www.mzz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/podzakonski_akti/deklaracija_o_zunanji_politiki_republike_slovenije/ (9. januar 2010).

- slovenska zunanja politika temelji na ohranjanju slovenske nacionalne identitete in hkratni odprtosti v svet,
- uspešna zunanja politika mora biti učinkovit instrument razvoja slovenskega gospodarstva in promocije Slovenije v svetu,
- Republika Slovenija bo še naprej utrjevala vsestransko sodelovanje z izven evropskimi državami,
- kot dejaven član mednarodne skupnosti bo nadaljevala dialog z najpomembnejšimi državami in regionalnimi integracijami v tem delu sveta,
- glede na vse bolj strateško odpiranje Evropske unije do izven evropskih držav v okviru globalizacije svetovnega gospodarstva bo Republika Slovenija temu posvečala posebno pozornost v posameznih svetovnih regijah in izven evropskih državah.

Deklaracija vsebuje še mnogo smernic in natančnejše opredelitve zunanjepolitičnih vprašanj do EU, varnostne politike in NATA, odnosov s sosednjimi državami itd., v zgornjih točkah sem izpostavila le smernice, ki se nanašajo na zunanjo politiko do neevropskih držav, saj so v okviru naloge relevantne točke, ki predstavljajo osnovo za nadaljnjo obravnavo v šestem poglavju.

4.2 Nastanek in razvoj slovenske diplomacije

Zgodovino slovenske diplomacije lahko preučujemo po osamosvojitvi leta 1991, toda njeno prisotnost v mednarodnih odnosih zaznamo že v obdobju od 16. do 19. stoletja (Jazbec 2009, 247). V času pred osamosvojitve RS lahko govorimo o diplomaciji Slovencev, saj so delovali v diplomaciji drugih držav, po letu 1990, ko se je izoblikovala samostojna diplomatska organizacija, ki zastopa slovenske interese, pa že govorimo o slovenski diplomaciji (Mal 2009, 103).

Čačinovič (1994) zgodovino slovenske diplomacije deli na štiri obdobja: prvo obdobje traja do leta 1918, drugo med obema svetovnima vojnama od 1919 do 1941, tretje zavzema čas obstoja SFRJ od konca druge svetovne vojne do leta 1990 oz. 1991 in zadnje, četrto obdobje, ki predstavlja diplomacijo po letu 1990. To obdobje je tudi najpomembnejše za raziskovanje in utemeljevanje postavljenih raziskovalnih vprašanj v nalogi, zato mu bomo namenili tudi največ pozornosti.

4.2.1 Obdobje do leta 1918

Večina diplomatov slovenskega rodu v tem obdobju niso bili poklicni diplomati, temveč so se z diplomacijo ukvarjali začasno in so službovali v habsburški oz. avstro-ogrski diplomaciji, šlo pa je za kranjske, koroške in druge plemiče, katerih odlika je bila znanje tujih jezikov, načitanost in usposobljenost, ki jih zahteva diplomatsko delo (Jazbec 2009, 251). Diplomati so se priučili habsburške kulture in prijateljskega (diplomatskega) vedenja (Čačinovič 1994, 95–97). Po okvirnih zgodovinskih podatkih bi lahko ocenili, da je v tem obdobju delovalo okoli 20 slovenskih diplomatov (Jazbec 2009, 251).

Med najopaznejšimi diplomati slovenskega rodu v avstro-ogrski službi⁴⁷ je bil Žiga Herberstein (1486–1566), ki je v svoji diplomatski službi prepotoval mnoge dežele, zelo dobro pa je poznal tudi Rusijo in tako je kasneje izdal delo *Rerum Moscoviticarum commentari* (lat. Moskovski zapiski), s katerim je »odkril Rusijo za evropski Zahod« (Čačinovič 1994, 92). Diplomatske misije, v katerih so delovali Slovenci, so bile na dvorih tedanje Evrope: Danska, Švica, Španija, Češka, Madžarska, Italija, Poljska, Turčija, Rusija, Vatikan, Nemčija, Vatikan in Portugalska, proti koncu obdobja pa tudi že v ZDA, Kanadi, Egiptu in Južni Afriki (Jazbec 2009, 251).

V tem obdobju je pomembno omeniti diplomatski dogodek, kongres Svete alianse,⁴⁸ ki je zasedal v Ljubljani leta 1821. Tedaj so v Ljubljani skoraj pol leta bivali številni ugledni evropski diplomati, ki so v tem času krojili ponapoleonski evropski red. Ta dogodek je še danes zgodovinsko gledano za Slovenijo in Ljubljano edinstvena diplomatska izkušnja (Jazbec 2009, 251).

4.2.2 Obdobje med obema svetovnima vojnama

V tem obdobju med Slovenci ni bilo profesionalnih diplomatov na vodilnih diplomatskih mestih, temveč so prevladovali ugledni znanstveniki, umetniki in politiki, ki so tudi sicer v domovini opravljali pomembne funkcije (Čačinovič 1994, 103). Po okvirnih ocenah bi lahko

⁴⁷ Avtor v svojem delu omenja še diplomata barona Josefa Schwegla, Ivana Krizostma Schwegla ter Jožeta Goričarja (Čačinovič 1994).

⁴⁸ Sveta Aliansa – ime zanjo je predlagal ruski car Aleksander. Bila je zveza, ki so jo konec napoleonskih vojn na dunajskem kongresu leta 1814 sklenili vladarji Avstrije, Prusije in Rusije, podpisali pa 26. 9. 1815 v Parizu z namenom obdržati državno ureditev, določeno na dunajskem kongresu, ki je temeljila na načelih svete vere (Benko 2000, 366).

govorili o 30-ih slovenskih diplomatih v diplomaciji tedanje države. Jugoslavija je bila v prvi polovici medvojnega obdobja pod vplivom francoske zunanje politike in posledično francoske diplomacije, kar ni bilo naklonjeno slovenskim diplomatom, ki so se večinoma šolali na Dunaju in v Pragi za razliko od srbskih kolegov, ki so se izobraževali v Parizu in Ženevi.

4.2.3 Slovenci v diplomaciji SFRJ

Kljub majhnemu deležu, ki so ga Slovenci zasedali med jugoslovanskimi diplomati, je v tem obdobju približno 70 Slovencev postalo jugoslovanskih veleposlanikov, približno 50 pa konzulov, od tega je večina njih delovala v izven evropskih državah. Slovenski diplomati so bili aktivno vključeni v OZN. Zelo pomembno v tistem času je bilo delovanje nekdanjega Republiškega sekretariata za mednarodno sodelovanje, ki je bil institucionalni temelj kasnejšega slovenskega ministrstva za zunanje zadeve, saj je Slovenija prek njega vzpostavila pomembne stike z nekaterimi regionalnimi organizacijami v evropskem prostoru (Jazbec 2009, 258).

4.3 Diplomacija RS po letu 1992

Leta 1989 so slovenski politiki ameriškemu veleposlaniku v SFRJ Zimmermannu podali mnenje, da je večina Slovencev naklonjenih osamosvojitvi (Gabrič v Mal 2009, 110). Tako so se pričeli oblikovati različni scenariji, ki bi Slovenijo popeljali do prelomnice, – težnja po osamosvojitvi je bila močnejša kot strah pred nasprotniki. Slovenija je svoje zaveznike iskala predvsem pri državah sosedah. Leta 1990 je z nastopom Demosove vlade začela formalno izpolnjevanje zunanjepolitičnih ambicij in vzpostavljanje slovenskega zunanjega ministrstva in s tem tudi diplomacije. Obstajalo je namreč kar nekaj organizacijskih struktur, ki so pripomogle k začetku delovanja oz. k oblikovanju MZZ, ena najpomembnejših je bil Republiški sekretariat za mednarodno sodelovanje – RSMS,⁴⁹ ki je do leta 1990 oblikoval institucionalne temelje za poznejše zunanje ministrstvo RS.

Ko se je leta 1991 Slovenija osamosvojila, sta bili ključni nalogi diplomacije doseči mednarodno priznanje in neodvisnost, hkrati pa je morala vzpostaviti intenziven proces postavljanja lastne diplomacije (Jazbec 2009, 261). Za konec procesa iskanja mednarodnega priznanja držav lahko štejemo 22. maj 1992, ko je bila Slovenija skupaj s Hrvaško in BiH

⁴⁹ Nastal je na podlagi zvezne ustave iz leta 1974.

sprejeta v OZN (Mal 2009, 110). Po mednarodnem priznanju samostojne države je RS lahko pričela z odpiranjem DKP in imenovati predstavnike v tujini.⁵⁰ Do konca leta 1992 je bilo v 20-ih veleposlaništvih, v dveh stalnih misijah pri OZN in v petih generalnih konzulatih 70 diplomatov in drugega osebja (Jazbec 2009, 261). V letu 2009 je po podatkih letnega poročila Ministrstva za zunanje zadeve RS v tujini delovalo 40 veleposlaništev, šest stalnih predstavništev, šest generalnih konzulatov, pisarna pri Palestinskih avtonomnih oblasteh v Ramali ter konzularna pisarna v Banjaluki. Slovenska veleposlaništva so tako v tujini nerezidenčno pokrivala skupno 50 držav (Poročilo MZZ RS za leto 2009, 146). Zaključimo lahko, da sta v tem obdobju slovensko diplomacijo zaznamovala predvsem dva procesa: prizadevanje za mednarodno priznanje RS in nastajanje diplomatske organizacije (Mal 2009, 114).

Pomembno obdobje v slovenski diplomaciji pa je tudi začetek oblikovanja zunanjepolitičnih prioritet RS, ki so usmerjene v približevanje Evropi in evro-atlantskim povezavam, vključevanje v mednarodne organizacije, razvijanje bilateralnih odnosov, še posebej s sosednjimi državami, vzpostavljanje novih odnosov do Balkana, povečevanje prepoznavnosti in uveljavljanje interesov v mednarodni skupnosti, skrb za Slovence po svetu in učinkovito izvajanje konzularnih nalog (Rupel in drugi 2000). Jazbec (2007f, 141-142) deli zgodovino diplomacije RS na pet obdobj:

- prvo obdobje med leti 1990 in 1992: obdobje osamosvajanja in iskanja mednarodnega priznanja;
- drugo obdobje v sredini 90-ih let 20. stoletja označuje začetek intenzivnejšega delovanja RS v evropskem in globalnem okolju tako na bilateralni ravni z odpiranjem številnih DKP kot na multilateralnem v obliki sodelovanja z EU in Natom ter vključevanje v mednarodne organizacije;
- tretje obdobje: aktivno vključevanje RS v globalne odnose, kar se je začelo z nestalnim članstvom Slovenije v Varnostnem svetu OZN 1998–1999, sočasno pa se je intenzivno odvijal pridružitveni proces z EU in delovanje v Natovem Akcijskem načrtu za članstvo;
- četrto obdobje: vstop RS v EU in NATO leta 2004;

⁵⁰ Prvi trije veleposlaniki samostojne RS so bili: Ernest Petrič v Washingtonu, Boris Frlec v Bonnu in Katja Boh na Dunaju (Mal 2009, 112).

- peto obdobje: predsedovanje Svetu EU, ki predstavlja zadnjo fazo v dosedanjem razvoju RS.

Na podlagi te razdelitve slovenske diplomacije na pet ključnih obdobjih lahko opazimo, da so se zunanje politične prioritete in cilji spreminjali iz obdobja v obdobje, Jazbec (2007f, 142) pa še doda, da so navedene faze bistveno vplivale na kadrovske, organizacijske in mrežno rast slovenske diplomacije ter na njeno učinkovitost.

O tem, kakšna je slovenska diplomacija v času od samostojnosti dalje, so nekateri strokovnjaki kritični. Bučar vidi eno izmed glavnih značilnosti slovenske diplomacije kot neprofesionalno in amatersko. Ni pa edini, ki vidi problem neprofesionalnosti slovenske diplomacije. Tudi Čačinovič (1994, 133) je opozarjal, da bi morali pri gradnji slovenske diplomacije uveljaviti visoka strokovna merila, usposabljanje in znanje. Prav tako Petrič (1996, 893) meni, da je visoka strokovnost in usposobljenost še posebej pomembna za diplomacijo majhnih držav ter dodaja, da nikoli ni preveč usposobljenih kadrov. Ko zaključimo, ugotovimo, da je slovenska diplomacija šibka – pri tem mislimo na čas od osamosvojitve – predvsem na kadrovskem področju. Na MZZ naj bi že potekala obširnejša prenova organizacijske strukture, ki naj bi vplivala na spremembo položaja zaposlenega.

Bučar je leta 2001 ob deseti obletnici slovenske zunanje politične prakse napisal članek, objavljen v Teoriji in praksi, kjer je bil precej kritičen. Zapisal je, da v Sloveniji vlada prepričanje, da se lahko vsakdo spozna na zunanjo politiko tako kot na nogomet. Težave v slovenski zunanji politiki je videl predvsem v treh segmentih (2001, 149–151):

1. Konceptualno-strateški: neizvajanje zunanje političnih akcij, ki so zapisane v strategiji.
2. Organizacijsko-tehnični: konkurenca med tovrstnimi ministrstvi in popolna nemoč pri uporabi medresorne funkcije kot sredstvo zunanje politike ter na zaposlovanje na ministrstvih po strankarskih in nepotističnih kriterijih.
3. Politično-osebni: nizka politična kultura v Sloveniji in problem "osebnosti" konfliktov zaradi majhnosti države.

Benko je zapisal (1992, 3–11), da je Slovenija z aktivno zunanjo politiko lahko pobudnik na posameznih področjih, bistveno pri vsem tem pa je, da deluje v okviru prioritete, ki odgovarjajo interesom naše države.

Danes se slovenska diplomacija sooča predvsem z odzivi na sodobne globalne izzive ter s finančno krizo. Po besedah ministra za zunanje zadeve RS Samuela Žbogarja bo institucionalno okrepljena gospodarska diplomacija morala še intenzivneje ščititi interese domačega gospodarstva v tujini, iskati nove trge, pomagati pri diverzifikaciji slovenskega izvoza ter privabljati tuje naložbe v Slovenijo (Poročilo MZZ za leto 2009, 7–8). Zato je v letu 2009 pričela veljati nova sistemizacija, v okviru katere je bil vzpostavljen nov direktorat v ministrstvu – Direktorat za gospodarsko diplomacijo in razvojno sodelovanje⁵¹. Podnebne spremembe, gospodarska kriza, regionalni konflikti, mednarodno razvojno sodelovanje, vključevanje v mirovna prizadevanja in podobno so dejavniki, ki narekujejo trenutno delovanje slovenske diplomacije in oblikovanje zunanjepolitičnih prioritet, je refleksija trenutnih svetovnih dogajanj.

5 DIPLOMACIJA ARABSKE REPUBLIKE EGIPT

5.1 Kratka zgodovina zunanje politike Arabske republike Egipt

Zunanja politika je evropski pojem, rojen v svetu suverenih držav, ki med seboj sodelujejo, za arabski svet pa je bila to novost (Lewis 1994, 155). Arabci so imeli skozi zgodovino stike z Zahodno Evropo že od prvih osvajanj Španije, Portugalske ter Sicilije, vendar se ti odnosi niso razvili ter imeli večjega vpliva na arabsko kulturo, zato se do 16. stoletja arabski svet ni ukvarjal z zunanjo politiko (Lewis 1993, 175). Od leta 1517 do 1882 je bil Egipt provinca Otomanskega imperija,⁵² za katerega je bilo značilno, da je v 17. stoletju spremenil odnos do zunanje politike, saj so prvič uporabljali diplomatska pogajanja, vendar pa kljub novim spremembam pojma zunanja politika in mednarodni odnosi ostaneta še vedno tuja otomanskemu imperiju, na kar kaže prav dejstvo, da so vodenje zunanje politike prepustili grški krščanski manjšini. Zunanja politika je bila v Otomanskem imperiju usmerjena predvsem v iskanje podpore na Zahodu, zunanje zadeve je vodil Istanbul, medtem ko je bila notranja politika delno prepuščena lokalnim dinastijam (Lewis 1994, 156–166).

⁵¹ Ministrstvo za zunanje zadeve je skladno s Koalicijskim sporazumom o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2008–2012 oktobra postalo dejanski nosilec in koordinator nalog s področja gospodarske diplomacije. Skladno s tem je bil 1. oktobra ustanovljen Direktorat za gospodarsko diplomacijo in razvojno sodelovanje, ki je pristojen za vodenje gospodarske diplomacije (Poročilo MZZ za leto 2009, 137).

⁵² Otomanski imperij je trajal od leta 1453, ko Otomani (Osmani) zasedejo Konstantinopol (Istanbul), povežejo svoja ozemlja v Aziji in Evropi, pa do konca prve svetovne vojne 1918, ko cesarstvo dokončno razpade.

V 19. stoletju se je pojavila bližnjevzhodna sila, Egipt, ki še ni bila samostojna država, vendar že z določeno stopnjo avtonomije ter lastno zunanjo politiko, predvsem s sosednjimi državami. V obdobju vladavine Mohameda Alija⁵³ je bila zunanja politika Egipta povsem neodvisna. Njegovi nasledniki so bili manj uspešni, posrkali so jih zapleteni odnosi najprej z Otomanskim imperijem, nato z mandatno silo Veliko Britanijo. Prvi neodvisni izziv egipčanski zunanji politiki je bilo posredovanje v palestinskem vprašanju leta 1948. V Otomanskem imperiju pa so bile poleg Egipta še druge province, ki so bile sposobne vzdrževati določeno stopnjo avtonomije ter vzpostaviti trgovinske ali pa celo diplomatske stike s tujino, npr. Libanon (Lewis 2003, 167–178).

Egiptovska monarhija je bila do leta 1952 pro-britanska in koruptivna monarhija s kraljem Faroukom načelu, ki je s svojim bogatim življenjskim slogom izzvala mlade člane svobodnega gibanja (The Free Officers Movement), ki so živeli v revščini, tedanjo egiptovsko monarhijo pa so videli bolj kot lutko v rokah britanske vlade. Tako je skupina vojaških častnikov, katere ustanovitelj je bil Gamal Abdel Nasser, 23. julija 1952 izvedla vojaški državni upor, katerega prvotni cilj je bil strmoglavljenje kralja Farouka, toda izkazalo se je, da je imelo gibanje močne politične cilje. Tako je egiptovska monarhija postala republika in pričelo se je novo obdobje modernega egiptovskega vladanja.

5.2 Zunanja politika Egipta po letu 1952

5.2.1 Zunanja politika pod okriljem »velikih treh«

Zunanja politika Egipta je doživela svoj bistven razvoj in obliko pod okriljem različnih vrednot in percepcij različnih voditeljev, ki so vladali v zadnjih nekaj desetletjih. Po uspešnem rušenju monarhije je v vlogi predsednika nastopil Gamal Abdel Nasser, čigar ideologija je bila zahteva po končanju zapuščine dolgoletne podrejenosti Egipta zahodnemu imperializmu ter s tem obnoviti Arabsko-islamsko identiteto. To je storil z aktivno vlogo države pri ustanavljanju gibanja neuvrščenih, saj je s tem želel preprečiti grožnje ter povečati varnost s povezovanjem sorodnih držav, katerih na čelu je bil prav Egipt. Dosegel je umik britanskega imperija iz države, uspešno nacionaliziral Sueški prekop, uspešno zatrl francosko, britansko in izraelsko invazijo na Egipt leta 1956, za vse te nacionalne zmage je postal v očeh

⁵³ Mohamed Ali je bil »oče modernega Egipta«, ki izvedel reforme na področju vojske, gospodarstva in kulture. Dinastija, kot jo je ustvaril, je vladala vse do egiptovske revolucije leta 1952.

Arabcev uspešen voditelj, katerega voditeljstvo je temeljilo na radikalnem nacionalizmu. Med 1956 in 1967 je razvil tesno zavezništvo s Sovjetsko zvezo. Junija 1967 je Izrael napadel Egipt in premagal Nasserjevo vojsko na treh bojiščih, uspelo jim je zasesti Gazo in Sinajski polotok, ki sta bila do takrat egiptovska, Zahodni breg in vzhodni Jeruzalem, s katerima je upravljala Jordanija, ter sirsko Golansko planoto. Nasser je kot poraženec hotel odstopiti, vendar mu ljudstvo tega ni dovolilo.

Nasserjevo predsedstvo je prevzel Anwar El Sadat. Kmalu je bilo jasno, da želi popraviti nekatere Nasserjeve napake v vladanju, kot so prevelika odvisnost od Sovjetske veze, vladno vmešavanje v ekonomijo in arabsko politiko do Izraela (Spencer 1994, 48). Oktobra 1973 je Egipt skupaj s Sirijo napadel Izrael na območju Sinajskega polotoka in čeprav Sadatu ni uspelo odgnati izraelske vojske, je bil moralni zmagovalec. Verjetno najbolj spektakularni dogodek v času Sadatovega vladanja je bil njegov prihod v Izrael leta 1977, kjer je dal pobudo o mirovnih pogajanjih, ki so se zaključila 26. 3. 1979 s sporazumom,⁵⁴ in tako je bil Egipt prva arabska država, ki je priznala obstoj judovske države. S tem dejanjem je postal politik z velikim mednarodnim ugledom in tudi prejel Nobelovo nagrado za mir, toda mnogo Egipčanov in Palestincev je podpis sporazuma močno obsojalo. Proti njemu so pričele delovati mnoge radikalne islamske skupine. 6. oktobra 1981 je bil med vojaško parado nanj izveden atentat s strani mladih vojakov, ki so pripadali skupini Islamskega džihada (Spencer 1994, 49). Sadat je v svojem mandatu uvedel večjo politično svobodo in novo ekonomsko politiko oz. manjšo vladno kontrolo ekonomije, spodbujal je privatizacijo in tuje investicije (Frece 2005, 11).

Po Sadatovi smrti je predsedniški prestol zasedel tedanji podpredsednik Mubarak, ki sedaj predseduje Egiptu že od leta 1981 in je predsednik z najdaljšim mandatom v Egiptu. Pričel je graditi nove vezi z arabskimi državami, ki so bile porušene po podpisnem sporazumu z Izraelom. Še danes Mubaraka in njegovo vladavino po svetu vidijo v vlogi mediatorja, saj vidi rešitev v doseganju pravičnega miru na Bližnjem vzhodu, kar ni enostavna naloga, saj mora kazati solidarnost Palestincem ter hkrati ugoditi izraelskim zahtevam, od česar je odvisna zagotovitev varnosti na egiptovskem ozemlju. Tesno zavezništvo z ZDA, prijateljstvo z Izraelom in monopolizacija oblasti v rokah Mubarakove Nacionalne demokratske stranke so samo nekateri razlogi, zakaj se mu po robu postavljajo islamski skrajneži. Med mandatom

⁵⁴ Mirovni sporazum med Egiptom in Izraelom je bil podpisan 26. 3. 1979 v Camp Davidu (Frece 2005, 11).

Busha so se vezi med ZDA in ARE ohladile, ponovno pa sta jih obudila Obama in Mubarak, ki je avgusta 2009 ponovno obiskal Belo hišo, dva meseca pred tem je Obama imel nagovor vsem muslimanom na univerzi v Kairu. Egipt tako še danes ostaja drugi največji prejemnik ameriške pomoči po Izraelu, z 1,3 milijarde dolarjev vojaške pomoči in z 250 milijonov civilne pomoči na leto ostaja Kairo za Washington eden večjih zaveznikov (Pommier 2010, 9).

5.3 Institucionalizacija egiptovske diplomacije

Egiptovsko ministrstvo za zunanje zadeve je bilo ustanovljeno v prvi polovici 19. stoletja, ko je Mohamed Ali⁵⁵ skušal zgraditi moderno državo tako, da organizirano loči notranje in zunanje zadeve, pri čemer so zunanje zadeve obsegale skrb za trgovino ter državljane. Prva pomembna prelomnica, ki je vplivala na tedanjo diplomatsko prakso, je bila ponovna vzpostavitev ministrstva za zunanje zadeve 15. marca 1922, ko so uradno pričeli s pošiljanjem diplomatskih predstavnikov v tujino, čeprav to ni imelo posebne vloge v odnosih Egipt – zunanji svet. V času britanske vladavine v Egiptu je bilo delovanje diplomatskih predstavništev v tujini sicer dovoljeno, ampak le na nivoju pooblaščenega ministra (Minister plenipotentiary), le britanski predstavnik v Kairu je bil visoki komisar (High Commissioner)⁵⁶. Po letu 1936 se je mreža egiptovskih diplomatskih predstavništev razširjala po celem svetu, čeprav je bilo število konzularnih predstavništev še vedno v prednosti, saj je v mnogih evropskih prestolnicah delovalo veliko število egiptovskih konzulov. Naslednja pomembna stopnička v reformiranju egiptovske diplomatske prakse je bila revolucija leta 1952 in tri leta kasneje sprejet zakon s številko 453, ki je zakonsko opredelil vlogo ter naloge zunanjega ministrstva in zunanje politike v razvoju odnosov Egipta s tujimi vladami, položaj v mednarodnih organizacijah, zaščito egiptovskih interesov v tujini, izdajanje diplomatskih potnih listov ter spremljanje vprašanj v zvezi z diplomatsko imuniteto in privilegije, položaj diplomatov in ostalih zaposlenih na ministrstvu za zunanje zadeve itd. Ko je leta 1981 prišel na oblast predsednik Hosni Mubarak, je bila zakonodaja o diplomatsko-konzularnih predstavništvih prirejena – prvič po tridesetih letih z zakonom št. 45 zaradi podpisa Dunajskih konvencij o diplomatskih in konzularnih predstavništvih, ki je poleg mirovne pogodbe z

⁵⁵ Mohamed Ali Pasha je vladal Egiptu več kot stosedeminštirideset let in je znan kot ustanovitelj modernega Egipta zaradi reform v vojski, gospodarstvu in kulturi.

⁵⁶ V času britanske vladavine se Egipt ni smel pridružiti Društvu narodov vse do podpisa Anglo-Egiptovske pogodbe leta 1936, s katero je Britanija dovolila vstop Egipta v Društvo narodov; na podlagi te pogodbe je bilo v Londonu ustanovljeno egiptovsko diplomatsko predstavništvo z rangom predstavnika veleposlanika.

Izraelom, ustanovitev diplomatskega inštituta pomembna prelomnica v reorganiziranju egiptovske diplomatske arene. Egipt svojih zunanjepolitičnih strategij oz. prioritet ni nikoli izdal v obliki deklaracije oz. uradnega dokumenta. Tehnološka in informacijska revolucija, razvoj številnih mednarodnih blokov, večanje vloge nevladnih organizacij v mednarodnih odnosih, gospodarska globalizacija – vse te nove dejavnike, ki vplivajo na mednarodno prizorišče, upoštevajo v razvijanju zunanjepolitičnih strategij, ki temeljijo na vrednotah iz preteklosti. Sposobnost soočanja s svetovnimi izzivi vidijo v krepitvi diplomatskega kadra na različnih področjih (Ministrstvo za zunanje zadeve ARE, 2010).

Šolanje egiptovskih diplomatov poteka na Diplomatskem inštitutu v Kairu⁵⁷, ki je bil ustanovljen leta 1966 pod okriljem egiptovskega Ministrstva za zunanje zadeve, z namenom izuriti kvaliteten kader za diplomatsko prakso, ki promovira mir, stabilnost, razvoj in napredek, ter zagotoviti sodobno praktično usposabljanje za člane diplomatskega in konzularnega zbora, da nadgradijo svoje znanje na najvišjo raven usposobljenosti (Institute for Diplomatic Studies 2010). Po mnenju egiptovskih diplomatov je inštitut pomembno prispeval k urjenju kadra v diplomatski areni tako v afriškem kot arabskem svetu, kar pa je nujno potrebno v uspešnem uresničevanju zunanjepolitičnih ciljev katerekoli države.

Egipčanska diplomacija je po mnenju nekaterih strokovnjakov zelo aktivna, profesionalna ter cenjena, zlasti v mednarodnih organizacijah. Organizacijo združenih narodov je od 1992 do 1996 vodil Butros Gali, kasneje je vodil še Mednarodno organizacijo frankofonije. Od leta 2001 je na čelu Arabske lige Amr Musa, trenutni minister za investicije pa je bil imenovan na enega najvišjih položajev pri Svetovni banki (Pommier 2010, 8), kar dokazuje aktivno udeležbo egiptovskih diplomatov v vrhu diplomatske prakse. Vsekakor pa se pojavljajo ugibanja, kakšna bo zunanja politika Egipta v prihodnosti, saj bodo v letu 2011 predsedniške volitve.

⁵⁷ Na inštitutu potekajo programi tudi za diplomate iz Azije, Evrope, Srednje in Južne Amerike. Novo zaposleni diplomatski atašeji na ministrstvu za zunanje zadeve morajo opraviti pisni in ustni izpit za sprejem na inštitut, kjer se izobražujejo o različnih področjih, kot so vojaške, politične, kulturne zadeve, ekonomija, mednarodno sodelovanje, področje javnih odnosov, znanstveno raziskovanje, učenje tujih jezikov itd. (Institute for Diplomatic Studies 2010).

5.3.1 Gibanje neuvrščениh

Gibanje neuvrščениh je ena izmed pomembnejših prelomnic, ki so dale pečat mednarodnim odnosom v času hladne vojne in v katerem sta eno pomembnejših nalog opravili Egipt in Jugoslavija, saj sta bila idejna ustanovitelja gibanja poleg predsednika indijske vlade Džavaharlal Nehrua, tudi jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito ter egiptovski predsednik Gamal Abdel Nasser. Lahko rečemo, da korenine diplomatskega sodelovanja Egipta in Slovenije, kot del tedanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, segajo davno v šestdeseta leta prejšnjega stoletja, v čas Jugoslavije, kljub temu, da Slovenija po osamosvojitvi ni zaprosila za članstvo v gibanju⁵⁸. Na prvi konferenci neuvrščениh 1. 9. 1961 v Beogradu so predstavniki 25-ih navzočih delegacij sprejeli naslednje cilje: pravica samoodločbe narodov, neodvisnosti, suverenosti in teritorialne celovitosti držav; nasprotovanje apartheidu; zavračanje sodelovanja v multilateralnih vojaških paktih, kot sta bila tedaj NATO in Varšavski pakt; boj proti imperializmu, proti kolonializmu, neokolonializmu, rasizmu, okupaciji; težnja k razoroževanju, nevmešavanje v notranje zadeve držav in mirni soobstoj vseh narodov; zavračanje uporabe sile v mednarodnih odnosih, enakopravno mednarodno sodelovanje itd. (Košmrlj 1970, 66).

Druga konferenca neuvrščениh je potekala v Kairu, in sicer od 1. 10. –5. 10. 1964, kjer je sodelovalo 47 držav⁵⁹, 10 pa kot opazovalke⁶⁰. Kairska konferenca je potrdila, da je miroljubna koeksistenca edina pot za krepitev mednarodnega miru, ta pa mora temeljiti na svobodi, enakosti in pravičnosti med narodi, zato so neuvrščени ponovno v svoj program vpletli prvotna načela: pravica do samoodločbe, svobode izbire gospodarskega, družbenega in kulturnega razvoja ter suverene enakosti med vsemi državami (Košmrlj 1970, 102).

5.4 Diplomatske vezi med Arabsko republiko Egipt in EU

Evropska Unija in ARE sta diplomatske odnose vzpostavili leta 1966. Odnos temelji na tesnem sodelovanju na področju demokratičnih reform, modernizaciji gospodarske, socialne

⁵⁸ Danes se Slovenija udeležuje konferenc neuvrščениh le še kot gostja.

⁵⁹ Alžirija, Angola, Afganistan, Burma, Burundi, Cejlon, Centralna afriška republika, Ciper, Čad, Dahomej, Etiopija, Gana, Gvineja, Indija, Indonezija, Irak, Jemen, Jordanija, Jugoslavija, Kambodža, Kenija, Kongo – Brazavile, Kuba, Kuvajt, Laos, Libanon, Liberija, Libija, Malawi, Mali, Maroko, Mavretanija, Nepal, Nigerija, Saudska Arabija, Senegal, Sierra Leone, Sirija, Somalija, Sudan, Tanganjika, Togo, Tunizija, Uganda, Zambija in Združena arabska republika (Košmrlj 1970, 92).

⁶⁰ Opazovalke so bile: Argentina, Bolivija, Brazilija, Čile, Finska, Jamajka, Mehika, Trinidad in Tobago, Urugvaj in Venezuela (Košmrlj 1970, 92).

reforme in migracij. Leta 1977 sta EU in ARE podpisali Sporazum o sodelovanju (Co-operation Agreement), leta 2001 pa Sporazum o pridružitvi (Association Agreement), ki je stopil v veljavo leta 2004. EU si ne prizadeva le za razvoj na področju finančnega sodelovanja in trgovskih odnosov z Egiptom, temveč tudi za podporo domačih in političnih reform v Egiptu. Trenutne tematike dnevnega reda v diplomatskih odnosih med EU in ARE so opredeljeni v Akcijskem planu (Action Plan),⁶¹ s pomočjo katerega skušajo o obdobju od 3–5 let uresničiti določila, zapisana v ESPS. Ker je omenjeni akcijski plan del ESPS, več o tem sledi v naslednjem poglavju. Egiptovsko-evropski odnosi temeljijo predvsem na naslednjih dveh principih: večanje evropske podpore v razvojnem procesu Egipta ter spodbujanje evropskih držav, da igrajo močnejšo vlogo v bližnjevzhodnem mirovnem procesu.⁶²

EU je prvi trgovinski partner Egipt in predstavlja 34 % celotne egiptovske trgovine s svetom. V letu 2009 je EU izvozila v Egipt za 12,6 milijard in obratno uvozila za 6 milijard blaga (The European Commission 2010).

5.4.1 Euro-mediteranski sporazum in Egipt

EU je v devetdesetih letih začela pripravljati *Novo mediteransko politiko*, ki je bila oblikovana na Barcelonski konferenci (27.–28. novembra 1995) s sprejetjem Barcelonske deklaracije,⁶³ kjer so začrtani naslednji glavni cilji: oblikovanje političnega in varnostnega, ekonomskega ter kulturnega in socialnega partnerstva. S tem se je začel t. i. *barcelonski proces oz. evro-sredozemsko partnerstvo* (v nadaljevanju ESP), katerega glavni cilj je doseganje dolgoročne stabilnosti na območju Sredozemlja, kar je izpostavljeno že v prvem odstavku prvega poglavja deklaracije: »Cilj političnega in varnostnega partnerstva je ustvariti skupno območje miru in stabilnosti« (Barcelonska deklaracija, 1. poglavje, 1. odstavek).

⁶¹ Dokument dostopen prek: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/egypt_enp_ap_final_en.pdf (14. oktober 2010).

⁶² Zaradi močnih diplomatskih vezi med Evropo in Egiptom, ki se kažejo v številnih obiskih predsednika Mubaraka v Evropi, sta 1992 obe strani podpisali številne sporazume o reprogramiranju egiptovskih dolgov Pariškemu klubu in v okviru le-teh je Pariški klub odpisal polovico vseh dolgov, ostale pa je razporedil. Dostopno prek: http://www.sis.gov.eg/En/LastPage.aspx?Category_ID=120 (26. marec 2010).

⁶³ Deklaracija dostopna prek: http://www.delegy.ec.europa.eu/en/eu_and_country/4.pdf (14. januar 2010).

Barcelonska deklaracija⁶⁴ temelji na treh glavnih načelih: enakost med partnerji, nadgradnja bilateralnih odnosov in celovit, decentraliziran postopen pristop (Philippart v Lopatič 2006, 20). Del Sarto meni (2006), da začetka ESP ni spodbudil le altruizem EU, temveč so bili ključni predvsem njeni strateški interesi: omejiti neželjeno in prekomerno migracijo z juga, zagotoviti energetske zaloge, omejiti kriminal, preprečiti širitev islamskega fundamentalizma in povečati gospodarsko moč. Sredozemskim partnerkam je EU ponudila priložnost za nadgradnjo njihovih gospodarskih odnosov z njo v obliki trgovine in finančne pomoči (del Sarto 2006, 297).

Podpisnice so se s podpisom Barcelonske deklaracije zavezale k spoštovanju naslednjih načel:

- delovanje v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov, Splošno deklaracijo človekovih pravic in drugimi obveznostmi, ki izhajajo iz mednarodnega prava;
- razvijanje vladavine prava in demokracije v svojih političnih sistemih ter istočasno priznavanje pravice vsake partnerke do izbire njenega lastnega političnega, družbeno-kulturnega, gospodarskega in pravosodnega sistema;
- spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zagotavljanje učinkovitega in legitimnega izvajanja le-teh in zagotoviti izobraževanje na tem področju;
- spoštovanje različnosti in pluralnosti, spodbujanje tolerantnosti med različnimi družbenimi skupinami in preprečevanje netolerantnosti, rasizma in ksenofobije;
- spoštovanje suverene enakosti in pravic vsake partnerke, pravice narodov do samoodločbe ter načela ozemeljske celovitosti;
- prepoved poseganja v notranje zadeve drugih partnerk;
- reševanje sporov z miroljubnimi sredstvi in prepoved uporabe sile oz. groženj s silo v skladu z mednarodnim pravom;
- krepitev sodelovanja pri preprečevanju terorizma in skupen boj proti razširjanju organiziranega kriminala;
- krepitev regionalne varnosti s skupnimi ukrepi za nadzor oboroževanja in zoper širjenje orožja za množično uničevanje (Barcelonska deklaracija, 1. poglavje).

ESP deluje na treh ravneh in sicer multilateralni, bilateralni in unilateralni ravni. Multilateralna raven obsega dialog in sodelovanje na političnem, gospodarskem in družbenem

⁶⁴ V barcelonskem procesu sodelujejo vse članice EU (27 držav), Turčija, Alžirija, Maroko, Tunizija, Egipt, Sirija, Izrael, Jordanija, Libanon in Palestinska oblast ter od začetka novembra 2007 tudi Albanija in Mavretanija.

področju ter se ukvarja s problemi, ki so skupni večini sredozemskih partnerk oz. celotnemu območju (Čampa 2008, 28). Zunanji ministri držav ESP se srečujejo na konferencah, ki jih organizira Evropska komisija, izvajanje Barcelonske deklaracije pa spremlja in nadzoruje poleg zunanjih ministrov ESP, Evro-sredozemski odbor, sestavljen iz trojke EU in predstavnikov vseh sredozemskih partnerk. EU nadalje s posamezno državo posebej vzpostavi bilateralne odnose s podpisom ESPS (Evro-sredozemski pridružitveni sporazum), kjer so upoštevana načela ESP-ja in še posamezna določila med EU in posamezno partnerko, ki se nanašajo le na njune medsebojne odnose.

Egipt je pridružitveni sporazum⁶⁵ z EU podpisal 25. junija leta 2001 v Luksemburgu, v veljavo pa je stopil tri leta pozneje (EU Portal) in je pravni okvir, kjer so določeni bilateralni odnosi med EU in Egiptom. Kot sem že omenila, pridružitveni sporazumi med EU in državami upoštevajo splošna določila Barcelonske deklaracije, so pa v vsakem sporazumu dodana še dodatna določila, ki zadevajo posamezno državo. V ESPS med EU in Egiptom so opredeljena naslednja načela⁶⁶:

- zagotoviti ustrezen okvir za politični dialog, ki omogoča razvoj tesnih političnih odnosov med EU in Egiptom;
- vzpostaviti pogoje za postopno liberalizacijo trgovine z blagom, storitev in kapitala;
- pospeševati razvoj uravnoteženih gospodarskih in socialnih odnosov med pogodbenicama prek dialoga in sodelovanja;
- prispevati k gospodarskemu in družbenemu razvoju Egipta;
- spodbujati regionalno sodelovanje z namenom utrditve mirnega sožitja ter gospodarske in politične stabilnosti;
- spodbujati sodelovanje na drugih področjih, ki so v skupnem interesu.

Sporazum poudarja prednostno nalogo za politično stabilnost in gospodarski razvoj regije s spodbujanjem regionalnega sodelovanja; da se prične reden politični dialog na dvostranski in mednarodni ravni o vprašanjih skupnega interesa; za ohranitev dialoga o znanstvenih, tehnoloških, kulturnih, avdio-vizualnih in socialnih zadevah v korist obeh strani. S podpisom sporazuma je bil ustanovljen EU–Egipt pridružitveni svet (The EU–Egypt Association

⁶⁵ Novo podpisani sporazum je nadomestil Cooperation Agreement iz leta 1977.

⁶⁶ Pridružitveni sporazum dostopen prek: http://ec.europa.eu/external_relations/egypt/aa/06_aaa_en.pdf (18. januar 2010).

Council), ki poteka na ministrski ravni, in EU–Egipt pridružitveni odbor (The EU–Egypt Association Committee), ki pa poteka na ravni visokih uradnikov. Srečujejo se na sestankih v rednem časovnem presledku, kjer razpravljajo o političnih in gospodarskih vprašanjih kot tudi o dvostranskem ali regionalnem sodelovanju.

25. februarja 2004 je Egipt⁶⁷ podpisal Agadirski sporazum o prosti trgovini (Agadir Free Trade Agreement). Ta in drugi sporazumi o prosti trgovini med partnericami barcelonskega procesa odpirajo novo perspektivo za integracijo med južno mediteranskimi partnericami (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010) in od tega podpisa naprej je blagovna menjava med obema stranema rasla (The European Commission 2010).

Leta 2005 je bila v Aleksandriji za uresničevanje tretjega poglavja barcelonskega procesa ustanovljena Evro-mediteranska fundacija za dialog med kulturami *Anna Lindh* (ALF), ki naj bi postala katalizator vseh pobud, katerih cilj so poglobljanje dialoga in splošnega razumevanja kultur ter promocija področij kulturnega zbliževanja med državami in narodi Sredozemlja. Fundacija je trenutno še v začetni fazi delovanja, toda z jasnimi cilji: pospeševanje vedenja, spoznavanja in medsebojnega spoštovanja kultur, tradicij in vrednot; identifikacija, razvoj in pospeševanje kulturnega zbliževanja med ljudmi in državami Evro-mediteranskega partnerstva; spodbujanje pobud s ciljem pospeševanja dialoga med religijami v Evro-mediteranski regiji; podpora človekovi dimenziji partnerstva, konsolidaciji pravne države in temeljnih svoboščin; poudarjanje pomena spodbujanja razvoja in poglobljanja kulturne in človekove dimenzije v okviru Evro-mediteranskega partnerstva (Evro-mediteransko partnerstvo, Ministrstvo za zunanje zadeve 2007).

Za gradnjo medsebojne mreže razumevanja med državami evro-sredozemskega prostora je bila leta 2008 ustanovljena tudi Evro-mediteranska univerza (EMUNI) s sedežem v Portorožu, ki predstavlja enega od šestih projektov Unije za Sredozemlje. Poslanstvo univerze je: dvig kakovosti visokega šolstva z izvajanjem študijskih in raziskovalnih programov; postati mednarodna univerza, ki bo upoštevala kulturno različnost; vzpostaviti univerzitetno okolje, ki bo spodbudno vplivalo na povezovanje različnih narodov in kultur v akademski sferi; zagotoviti administrativno, operativno in materialno infrastrukturo, ki bo omogočala delovanje univerze; prispevati k harmonizaciji visokošolskega in raziskovalnega prostora ter k

⁶⁷ Poleg Egipta so istočasno ta sporazum podpisale še Jordanija, Maroko in Tunizija.

trajnostnemu razvoju širšega družbeno-ekonomskega in kulturnega okolja v EUROMED državah; prispevati k prepoznavnosti Slovenije v regiji – Uniji za Sredozemlje (EMUNI 2008).

Da bi Egipt uspešno izvajal reforme, EU vsako leto prispeva denar za hitrejši razvoj in uspešnejšo implementacijo akcijskega plana. Tako je Egipt v letu 2007 za izobraževalni sektor prejel 120 milijonov evrov in 20 milijonov leta 2008, prometni sektor 80 milijonov 2008 ter za zdravstvene reforme 110 milijonov evrov 2009 (The European Union in the World).

5.4.2 Poročilo Evropske komisije o implementaciji Akcijskega plana v Egiptu iz leta 2008

Evropska komisija je leta 2008 izdala prvo poročilo o (ne)napredku Egipta pri upoštevanju določil Akcijskega načrta, ki pa se nanaša le na implementacijo v letu 2008. V poročilu so navedene naslednje ugotovitve (povzeto po Progress Report Egypt)⁶⁸:

- napredek je bil dosežen glede pravic žensk in otrok, zlasti z uvedbo ukrepov proti pohabljanju ženskih spolnih organov in s sprejetjem novega zakona za krepitev otrokovih pravic v skladu z mednarodnimi standardi. Dosežki so tudi na področju spodbujanja vloge žensk v socialnem in gospodarskem življenju. Egipt je kot ena od prvih držav na svetu ratificirala Konvencijo o pravicah invalidov;
- omejen napredek so opazili pri izvajanju ukrepov za spodbujanje pravice do zbiranja in združevanja ter za uveljavljanje svobode izražanja in neodvisnosti medijev;
- ni zaznati napredka glede neodvisnosti sodstva, čeprav so bili doseženi določeni ukrepi za posodobitev pravosodja;
- pri zagotavljanju svobode veroizpovedi, izboljševanju razmer v zaporih ter boju proti mučenju in slabemu ravnanju napredek ni zadovoljiv;
- napredek je bil dosežen na področju gospodarskih reform, še posebej na področju fiskalne in monetarne politike ter o splošni gospodarski liberalizaciji, ki je bila dopolnjena z ustanovitvijo gospodarskih sodišči;

⁶⁸ Poročilo je dostopno prek: <http://www.delegy.ec.europa.eu/en/index.htm> (22. januar 2010).

- v sektorju trgovine so dosegli zaključek pogajanj o liberalizaciji kmetijstva in nadaljnje izboljšanje poslovnega okolja za mala in srednja podjetja;
- na področju reforme sektorja je bil dosežen napredek pri spodbujanju dostopa do osnovnega izobraževanja, dostopa do osnovne zdravstvene oskrbe in uvedbe zdravstvenega zavarovanja za celotno prebivalstvo. Z ukrepi dobro delujejo tudi na področju raziskav in inovacij, informacijske družbe in pri sodelovanju na avdiovizualnem področju, medtem ko je napredek pri izboljšanju okolja nezadovoljiv. Egipt in EU sta decembra podpisala memorandum o soglasju o strateškem partnerstvu na področju energije. Opaziti je tudi napredek v boju proti korupciji.
- Egipt ima aktivno vlogo v političnem dialogu med Afriko in EU, ki poteka v okviru Skupnega partnerstva med Afriko in EU,⁶⁹ zlasti s prevzemom glavne vloge v izvajanju partnerstva za demokratično upravljanje in človekove pravice ter v partnerstvu na področju migracij, mobilnosti in zaposlovanja.

6 BILATERALNI ODNOSI MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN ARABSKO REPUBLIKO EGIPT

6.1 Vzpostavitev bilateralne diplomacije med RS in ARE

V poglavju 3.1.6 smo opisali tri glavne korake v vzpostavljanju dvostranske diplomacije med dvema državama. To so: vzpostavitev diplomatskega kontakta, odprtje ter začetek delovanja diplomatskega predstavništva. Pogoji za vzpostavitev bilateralnih odnosov je, da državi mednarodno priznavata ena drugo, kar je Egipt storil leta 1992, ko je priznal samostojnost Slovenije, in tako sta državi 30. aprila 1992 v Kairu podpisali Sporazum med Republiko Slovenijo in Arabsko republiko Egipt o vzpostavitvi diplomatskih odnosov.⁷⁰ Po podpisnem sporazumu sta državi nadaljevali z odprtjem diplomatskega predstavništva, junija leta 1993 je Slovenija odprla (svoje edino predstavništvo v arabskem svetu in Afriki) v Kairu, ki je pristojno za Kuvajt, Katar, Saudsko Arabijo, Združene arabske emirate, Jordanijo ter Sultanat Oman.⁷¹ 27. septembra 2007 je prvi egiptovski rezidenčni veleposlanik predal poverilno

⁶⁹ Skupno partnerstvo Afrika–EU temelji na strategiji in dolgoročni usmeritvi politike med kontinentoma, skupno vizijo in skupnimi cilji. Dostopno prek: http://www.africa-eu-partnership.org/partnerships/partnership_en.htm (22. januar 2010).

⁷⁰ Uradni list: dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=46939> (7. april 2010).

⁷¹ Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/predstavnistva_po_svetu_in_informacije_o_drzavah/afrika/egipt/ (8. april 2010).

pismo tedanjemu slovenskemu predsedniku države, dr. Janezu Drnovšku. Pred tem je Egipt diplomatsko pokrival Slovenijo iz Budimpešte (Ministrstvo za zunanje zadeve RS 2008).

6.2 Analiza političnega, gospodarskega in kulturnega sodelovanja

V 3. členu DKDO je jasno določeno, da je ena izmed funkcij diplomatske misije pospeševanje prijateljskih odnosov med državo pošiljateljico in državo sprejemnico in razvijanje medsebojnih gospodarskih, kulturnih in znanstvenih odnosov (glej DKDO). Ko so diplomatske misije odprte, diplomati razvrščeni na svoja delovna mesta, je čas za aktivnosti, s katerimi državi poglobljata bilateralne odnose, kar je tudi prvotni namen vzpostavitve diplomatskih odnosov. V zadnjih desetletjih je ta funkcija postala vse bolj pomembna in tako je ekonomsko sodelovanje, promocija mednarodne trgovine, investicij in turizma pomembno delo današnje diplomacije in najvišjih predstavnikov držav (Bohte, Sancin 2006, 100) in je področje, ki naj bi šlo vzporedno s političnim sodelovanjem med državama. Avtorja še dodata, da je poleg zgoraj omenjenih funkcij za poglobljanje medsebojnih odnosov pomembno tudi pojasnjevanje politike, pogledov in prakse domače vlade ljudem v državi, kjer je akreditiran. Cerar pa opozarja, da je danes delo diplomatov bolj obširno kot nekoč in da je seznam mednarodnih odnosov bolj zapleten kot nekdanj, pa naj bo to vprašanje razorožitvam, varstva okolja, demokratizacije, vprašanja človekovih pravic, terorizma, kriminala itd. (glej Cerar 1999).

6.2.1 Analiza bilateralnega sodelovanja v obdobju 1992–2007

V nadaljevanju naloge bom opravila analizo bilateralnega sodelovanja med Slovenijo in Egiptom v dveh različnih obdobjih, in sicer med letom 1992 in 2007 ter 2007 do danes, saj me zanima, kako so se bilateralni odnosi poglobili po odprtju egiptovskega veleposlaništva v Sloveniji v letu 2007, torej ko sta bili v obeh državah ustanovljeni veleposlaništvi. Za pregled sodelovanja med državami so mi bila v pomoč poročila Ministrstva za zunanje zadeve RS, saj so v teh gradivih zajeta poročila s strani slovenskih veleposlaništev po svetu, med drugim tudi s strani slovenskega veleposlaništva v Kairu. Ker v nalogi preverjam tudi uspešnost bilateralne diplomacije, bom analizirala sodelovanje na politični, gospodarski in kulturni ravni, kako so se meddržavni odnosi razvijali in kje so bile ovire v razvijanju, če so bile. Za leti 1993 in 1994 MZZ ni izdalo poročil, zato za te dve leti nisem imela na razpolago podatkov.

6.2.1.1 Politično sodelovanje

Za splošno politično diplomacijo je značilno urejanje, razvijanje in poglobljanje odnosov med državami na klasičnem zunanjepolitičnem področju (Jazbec 2009, 69), zato bom v tem poglavju ugotavljala, kako sta državi to izvajali na najvišji ravni, in če je bilo iz leta v leto zaznati napredek.

Obiski predstavnikov RS v Egiptu:

- **Leto 1992:** obisk zunanjega ministra dr. Dimitrija Rupla;
- **Leto 1996:** obisk zunanjega ministra Zorana Thalerja;
- **Leto 1999:** v mesecu juniju obisk slovenske vladne delegacije s predsednikom vlade RS dr. Drnovškom, v spremstvu ministrice za gospodarstvo dr. Petrinove, državnih sekretarjev MZZ in MORS ter dvanajst direktorjev slovenskih podjetij; decembra strokovna delegacija RS z državno podsekretarko MZZ;
- **Leto 2000:** obisk državne sekretarke Vojke Ravbar, Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj z delegacijo GZS;
- **Leto 2003:** maja je v Kairo prispel minister za zunanje zadeve, dr. Dimitrij Rupel; v mesecu oktobru državna sekretarka na Ministrstvu za gospodarstvo, mag. Renata Vitez;
- **Leto 2004:** ponovni obisk zunanjega ministra Rupla.

Obiski predstavnikov ARE v Sloveniji:

- **Leto 1997:** v marcu je Slovenijo obiskal namestnik ministra za trgovino in preskrbo ARE M. E. El Din Farag, generalni sekretar Federacije egiptovskih trgovinskih zbornic ter državni podsekretar MZZ za sodelovanje z vzhodno Evropo M. S. Zaki z delegacijo; v oktobru delegacija MZZ in MNZ ARE pod vodstvom El Šazlijem, vodjem sektorja za Evropo na MZZ ARE; v mesecu novembru se je pri nas mudil generalni sekretar Arabske lige dr. Abdel Meguid;
- **Leto 1998:** v oktobru se je v Sloveniji mudil državni minister za planiranje in mednarodno sodelovanje dr. Zafer El - Beshry. To je bil tudi prvi egiptovski obisk na ministrski ravni;

- **Leto 2001:** v mesecu novembru je v Slovenijo prišel državni podsekretar na Ministrstvu za gospodarstvo in zunanjo trgovino, El Said Fuad Kasam v spremstvu delegacije;
- **Leto 2005:** obisk egiptovskega ministra za promet.

Sporazumi, ki sta jih državi podpisali v letih 1992–2006:

- Sporazum med Republiko Slovenijo in Arabsko republiko Egipt o vzpostavitvi diplomatskih odnosov (1992);
- Sporazum o odpravi vizumov na diplomatske, službene in posebne potne liste (1995);
- Sporazum o sodelovanju na področju izobraževanja, kulture in znanosti (1996);
- Trgovinski sporazum; Ljubljana, marec 1997⁷² in Sporazum o sodelovanju med Gospodarsko zbornico Slovenije in Federacijo egiptovskih trgovinskih zbornic, Ljubljana, april 1997 (Klešnik 1997);
- Sporazum o medsebojnem pospeševanju in zaščiti naložb (1998);
- Sporazum o gospodarskem, tehnološkem, industrijskem in znanstvenem sodelovanju, Ljubljana (1998);
- Protokol o sodelovanju med Ministrstvom za zunanje zadeve RS in Ministrstvom za zunanje zadeve ARE (obnovljen 2005).

Po zgornjih podatkih lahko opazimo, da so bili meddržavni obiski bolj skromni in šele leta 1998 je prišlo do prvega obiska na ministrski ravni z egiptovske strani. Osebe veleposlaništva RS je med drugim videlo težavo za koordiniranje obiskov na politični ravni zaradi odlašanja odprtja veleposlaništva ARE v Ljubljani. Že v letu 1996 je bilo namreč pričakovano, da bo Egipt svoje diplomatsko predstavništvo odprl tudi v Sloveniji. Tedanji veleposlanik Toš je opozarjal na počasnost krepitve bilateralnih odnosov na področju osebnih stikov visokih političnih predstavnikov in posledično zaostajanje normativnega urejanja odnosov med državama (prelaganje obiska zunanjega ministra ARE Amr Mousseta, ministra za gospodarstvo in zunanje trgovine ARE itd.) (Poročilo MZZ RS za leto 1995, 114), štiri leta kasneje pa je nekdanji slovenski veleposlanik Andrej Žlebnik⁷³ zapisal v poročilu: »Za nadaljnje poglobljanje političnih in gospodarskih odnosov bo ključnega pomena odprtje

⁷² Trgovinski sporazum je prenehal veljati 13. oktobra 2004.

Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO2308.html (5. junij 2010).

⁷³ Dosedanji slovenski veleposlaniki v Kairu so bili dr. Peter Toš, Andrej Žlebnik, Mitja Drobnič, Borut Mahnič. V letu 2010 je bil zaradi predčasnega odpoklica veleposlanika Mahniča imenovan za novega dr. Robert Kokalj, ki nastopi funkcijo veleposlanika predvidoma v mesecu septembru.

egiptovskega veleposlaništva v Ljubljani» (Poročilo MZZ za leto 1999, 243). Da odnosi niso bili intenzivni, lahko sklepamo iz časovnih intervalov obiskov, saj je med posameznimi obiski minilo kar nekaj časa, zmoti pa tudi pomanjkanje ministrskih kontaktov med državama.

Po vstopu Slovenije v EU je po poročanju slovenskega veleposlaništva v Kairu prišlo do povečanega interesa za sodelovanje na političnem področju, saj je do stikov na ministrski ravni prišlo ob obisku zunanjega ministra Rupla v Kairu ter na ministrskih sestankih v okviru Euro-mediteranskega partnerstva (Poročilo MZZ za leto 2004). Marca leta 2005 je bil z obeh strani obnovljen podpis protokola o sodelovanju med ministrstvom za zunanje zadeve, ki je pravna podlaga za politična posvetovanja, konec istega leta pa so v Ljubljani potekala posvetovanja za poglobitev sodelovanja (Poročilo MZZ RS za leto 2005, 263). V letu 2006 sta državi sodelovali v mednarodnih organizacijah in medsebojno podprli kandidate svojih predstavnikov v telesih OZN, državi pa sta okrepili stike tudi z Arabsko ligo (Poročilo MZZ RS za leto 2006, 102).

6.2.1.2 Gospodarsko sodelovanje

Po odprtju našega diplomatskega predstavništva v Kairu je moralo slovensko osebje najprej vzpostaviti številne nove stike s predstavniki gospodarske sfere (zbornice, gospodarska združenja ter menedžerji vodilnih egiptovskih podjetij). Naloga veleposlaništva je bila posredovati čim več poslovnih informacij in stikov med slovenskimi in egiptovskimi podjetji. Potem ko so nekatera slovenska podjetja vrhunec poslovanja z Egiptom dosegla v 80-ih letih,⁷⁴ zanimanje za ta trg med slovenskimi gospodarstveniki v zadnjih letih spet raste, saj je tudi odskočna deska za ostali arabski in afriški svet.

Pravna podlaga za gospodarsko sodelovanje med državama je Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Arabske republike Egipt o gospodarskem, industrijskem, tehnološkem in znanstvenem sodelovanju, podpisan 28. oktobra 1998 v Ljubljani⁷⁵ (Uradni list RS, 2000).⁷⁶ Cilj podpisanega sporazuma je spodbujanje razvoja gospodarskega

⁷⁴ V osemdesetih letih so v Egiptu delovali TAM, Iskra, Jugotekstil, Rudis, Vozila Nova Gorica in druga podjetja, ki so, poleg blagovne menjave, sodelovala pri pomembnih investicijskih in gradbenih projektih. Po podatkih GZS je bil jugoslovanski izvoz leta 1987 222 milijonov dolarjev, od česar je slovenski del dosegal od 15 do 20 odstotkov. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo/3374> (18. maj 2010).

⁷⁵ Sporazum je stopil v veljavo 14. 12. 2000. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO2108.html (30. april 2010).

sodelovanja med državama, da bi državi okrepili in razširili svoje odnose. Posebej bom izpostavila drugi člen sporazuma, kjer je narekovano, kako bosta državi dosegli medsebojno gospodarsko sodelovanje: spodbujali stike med pristojnimi ustanovami obeh držav, vključno z izmenjavo strokovnjakov; podpirali pobude, kot so sejmi, razstave, konference in druga srečanja, katerih namen je pospeševanje in razvoj sodelovanja med državama in zlasti med njunimi gospodarskimi predstavniki in pristojnimi institucijami; spodbujali razvoj novih načinov sodelovanja, vključno s sodelovanjem med srednje velikimi in majhnimi podjetji, kot so ustanovitev skupnih podjetij, medsebojne naložbe, oddaja del v podizvajanje, pogodbe o vodenju, raziskave, izmenjava tehnologij in skupna proizvodnja blaga; gospodarskim predstavnikom obeh držav bosta zagotavljali informacije o dejanskih možnostih za sodelovanje in razvoj dvostranskih odnosov; podpirali sodelovanje med gospodarskimi organizacijami in podjetji obeh držav na podlagi dogovora o dolgoročnih programih, protokolov in pogodb; podpirali tečaje usposabljanja s posebnim interesom za gospodarsko dejavnost, katerih cilj je tehnološko usposabljanje poslovnežev in menedžerjev kot tudi srednje in visoko kvalificiranega osebja podjetij.

Tabela 6.1: Blagovna menjava Slovenija – Egipt med 1996–2006

LETO	IZVOZ BLAGA				UVOZ BLAGA				SKUPAJ
	VREDNOST v 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ (%)	RANG	VREDNOST v 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ (%)	RANG	VREDNOST v 000 EUR
1996	20.568	/	0,3	25	6.436	/	0,1	49	27.004
1997	27.059	31,6	0,4	25	12.853	99,7	0,2	46	39.912
1998	25.028	-7,5	0,3	28	5.582	-56,6	0,1	51	30.610
1999	26.498	5,9	0,3	25	4.791	-14,2	0,1	52	31.290
2000	26.831	1,3	0,3	27	4.233	-11,6	0,0	55	31.064
2001	34.786	29,6	0,3	26	5.853	38,3	0,1	58	40.639
2002	32.835	-5,6	0,3	29	6.023	2,9	0,1	56	38.857
2003	30.793	-6,2	0,3	29	5.480	-9,0	0,0	59	36.273
2004	38.792	26,0	0,3	28	4.225	-22,9	0,0	60	43.016
2005	35.903	-7,4	0,2	33	4.354	3,1	0,0	59	40.257

Vir: GZS

Generalno gledano je blagovna menjava v desetih letih (glej tabelo 6.1) dosegla rast za okoli 66 %. Izvoz blaga je bil v vseh letih večji kot uvoz, slovenska podjetja so izvozila največ papirja, kartona in zračnih ter vakuumskih črpalk, preje, delov in pribora za motorna vozila, zdravil, okovij, ključavnic, namiznih proizvodov za gospodinjstva in polikarbonske kisline, na

drugi strani so slovenska podjetja iz Egipta največ uvažala bombaž, ki je predstavljal polovico vsega uvoza, sol, prejo, nafto, bombažne tkanine in keramične ploščice (Milevoj, 2001).

V letu 1997 je prišla v Slovenijo egiptovska delegacija pod vodstvom namestnika ministra za trgovino in preskrbo Mohameda Essam Farraga. Na Gospodarski zbornici Slovenije sta se obe strani pogovarjali o možnostih za povečanje gospodarskega sodelovanja med državama in v ta namen podpisali Sporazuma o sodelovanju med Gospodarsko zbornico Slovenije in Federacijo egiptovskih trgovinskih zbornic, ki vključuje tudi izmenjavo poslovnih informacij in pomoč podjetjem pri nastopih na sejnih (Klešnik 1997). S posredovanjem VP RS v Kairu je Gorenje istega leta sklenilo pogodbo z egiptovskim podjetjem EAC za prenos tehnologije za proizvodnjo hladilnikov, pričeli pa smo v Egipt uvažati tudi mineralno vodo Radensko. Leto kasneje se je število sklenjenih pogodb povečalo, obe strani pa sta začeli sodelovati tudi pri pripravi programa gospodarskih pogovorov v Luki Koper (Poročilo MZZ RS za leto 1998, 237). Leta 1999 je prvi uradni obisk predsednika vlade RS pomembno prispeval k poglobljanju gospodarskih odnosov med državama, kar lahko opazimo tudi pri številnih blagovnih menjavi (glej tabelo 6.1), saj je bilo sklenjenih kar nekaj novih pogodb: MPP Vozila (današnja Tovarna vozil Maribor) je sklenila pogodbo z MM Group (Mohamed Mahmoud Sons Group) za proizvodnjo avtobusov, podjetje Fotona z AIO (Arab International Optonics) za proizvodnjo laserske opreme, KIV Vransko pa memorandum za proizvodnjo sežigalnic visoko kontaminiranih odpadkov z AOI, Kader factory (Kader Factory for Development Industries) (Poročilo MZZ RS za leto 1999, 243). Veleposlaništvo v Kairu je v svojih poročilih Sloveniji poročalo (Poročilo MZZ RS za leto 2001, 271), da je pospeševanje gospodarskega sodelovanja in blagovne menjave ena prednostnih nalog, vendar je po 11. septembru negativno gospodarsko gibanje otežila svetovna gospodarska recesija, kar je prizadelo tudi egiptovsko gospodarstvo (izpad prihodkov od turizma in prometa). Posledice so bile zmanjšanje tujih vlaganj, plačilna nelikvidnost, zaostrovanje posojilnih pogojev (Poročilo MZZ RS za leto 2001, 270). Vse to je vplivalo na gospodarske odnose med Slovenijo in Egiptom, zato ni prišlo do želene stopnje rasti blagovne menjave. Na rast medsebojnega gospodarskega sodelovanja je prispeval pomemben dogodek v letu 2004, državi sta namreč vzpostavili neposredno ladijsko povezavo med Koprom in pristaniščema Aleksandrijo in Damietto, kar pa se bo pokazalo predvsem v hitrejšem transportu egiptovskega blaga preko Slovenije na evropski trg (Luka Koper 2004; Poročilo MZZ RS za leto 2004). Leto kasneje je Slovenijo obiskal minister za promet ARE, kar je še potrdilo odnose na prometnem področju in s tem tudi gospodarske.

Na slovenskem veleposlaništvu v Kairu in GZS so videli težavo predvsem v tem, da je Slovenija za Egipt majhen trg obrobne pomena; da bi pomagali pri spoznavanju egiptovskega trga, so na GZS objavili deset dejstev o egiptovskem trgu, ki naj bi jih slovenska podjetja upoštevala pri sklepanju poslov z egiptovskimi podjetji:

- osebni stiki so izredno pomembni;
- potreben je precej reden obisk partnerjev;
- pri vstopu na trg je potrebno zaprositi za pomoč VP RS v Kairu;
- vsaj na začetku je priporočljiva povezava z lokalnim agentom;
- v vsaki dejavnosti obstaja ozka skupina glavnih igralcev na trgu;
- za sklenitev dobrega posla ni časovnih omejitev;
- omenjanje, da prihajate iz nekdanje Jugoslavije, je pozitivno;
- razvejana in počasna birokracija je velika ovira;
- egiptovski viri informacij so skromni;
- zapletena zunanjetrgovinska regulativa.

Po mnenju Ante Milevoja z GZS so v obdobju od 1992 do vključno 2007 slovenski izvozniki v Egipt videli ovire v poslovnem sodelovanju predvsem v tem, da je egiptovska oblast zahtevala predložitve legaliziranih potrdil⁷⁷ o kakovosti in poreklu blaga in s tem posledično ovirala hitrejše poslovanje, kajti potrdila so v tistem času lahko dobili le na egiptovskem veleposlaništvu na Dunaju. To je povzročalo dodatne stroške ter časovne zamike.

6.2.1.3 Kulturno sodelovanje

Pred letom 1996, ko je bil med obiskom tedanjega ministra za zunanje zadeve RS Zoranom Thalerjem v Kairu podpisan sporazum o sodelovanju na področju izobraževanja, kulture in znanosti med vlado RS in vlado ARE,⁷⁸ je bilo sodelovanje na tem področju predvsem v znamenju promoviranja RS, zato so v Egiptu potekale številne kulturne in športne

⁷⁷ Dejanje overitve pomeni, da konzul overi strankino identiteto ali pa tudi istovetnost kopije enega njenega dokumenta z originalom. S tem se ne potrjuje resničnost vsebine listine, ampak istovetnost strankinega podpisa, pravna podlaga za to je Zakon o overitvi listin v mednarodnem prometu. Diplomatsko- konzularna predstavništva so po 105. členu tega zakona tista institucija, ki v določenih razmerjih potrjujejo podpise, rokopise in prepise; in sicer v skladu z mednarodnimi pogodbami in predpisi sprejemne države (Jazbec 1997, 124).

⁷⁸ Sporazum dostopen prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=199724> (30. april 2010).

promocijske aktivnosti (Poročilo MZZ RS za leto 1995, 113), ni pa bilo večjih kulturnih dogodkov. Šele leta 1996 lahko beležimo nekaj pomembnih premikov na kulturnem področju, med njimi je bila odmevna razstava 12-ih predstavnikov sodobne slovenske grafike in koncert glasbene skupine *Trutamora Slovenica*, nastop slovenske folklorne skupine Tine Rožanc, na filmskem festivalu v Kairu je bil prikazan film *Carmen* ipd. (Poročilo MZZ RS za leto 1996, 180–181). V letu 1998 sploh ni prišlo do posebnih kulturnih dogodkov, leto kasneje je s pomočjo misije EU in Goethejevega inštituta v Kairu gostovala jazzovska skupina *Etazzus Project* (Poročilo MZZ RS za leto 1999, 244). V letu 2001 je v okviru filmskega festivala gorskega filma (Alpen film festival) in v sodelovanju z veleposlaništvu Francije, Nemčije, Italije, Avstrije in Švice sodelovala tudi Slovenija in tako pripomogla k državni in kulturni predstavitvi Slovenije v Kairu (Poročilo MZZ RS za leto 2001). V naslednjih letih v medsebojnih kulturnih odnosih ni prišlo do večjih dogodkov.

6.2.2 Obdobje od 2007 do danes

6.2.2.1 Politično sodelovanje

Čeprav je od odprtja egiptovskega veleposlaništva v Sloveniji minilo šele tri leta in je na prvi pogled še prezgodaj za evalvacijo bilateralne diplomacije med omenjenima državama v tem obdobju, sta državi vseeno intenzivno opravljali diplomatske aktivnosti, nekatere med njimi pa so dosegle vrh v medsebojnem sodelovanju. V tem obdobju sta se zgodila predvsem dva pomembna politična dogodka, in sicer obisk predsednika Egipta v Sloveniji ter obisk predsednika vlade RS Boruta Pahorja z močno gospodarsko delegacijo v Egiptu.

Obiski predstavnikov RS v Egiptu:

- **Leto 2007** (pred odprtjem veleposlaništva ARE v Ljubljani): v okviru bližnjevzhodne turneje (Izrael, Palestinska ozemlja, Saudova Arabija) se je zunanji minister dr. Rupel 8. in 9. maja mudil na delovnem obisku v Kairu, kjer se je sestal z ministrom za zunanje zadeve Gejtom in vodjem obveščevalnih služb ministrom Sulejmanom.
- Obisk ministra za promet RS Janeza Božiča.
- Prve evro-mediteranske konference o visokem šolstvu in znanstvenem raziskovanju se je 18. junija v Kairu udeležil minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo dr. Jure Zupan (Poročilo MZZ RS za leto 2007).

▪ **Leto 2008:**

- V februarju je v Kairo odšla ministrica za visoko šolstvo Mojca Kucler Dolinar.
- Minister za zunanje zadeve dr. Rupel se je marca v spremstvu posebnega odposlanca EU za Bližnji vzhod Marca Otteja v Kairu srečal z egiptovskim predsednikom Hosnijem Mubarakom in zunanjim ministrom Ahmedom Abulom Gejtom ter generalnim sekretarjem Arabske lige⁷⁹ Amrom Muso.
- Meseca maja se je ob robu zasedanja Svetovnega gospodarskega foruma (WEF) za Bližnji vzhod v Šarm El Šejku predsednik RS dr. Danilo Türk srečal z egiptovskim predsednikom Hosnijem Mubarakom.

▪ **Leto 2009:**

- Ministrica za javno upravo Irma Pavlinič Krebs s širšo delegacijo meseca marca.
- Decembra Predsednik vlade RS Borut Pahor z ministrom za gospodarstvo, ministrom za finance, ministrom za promet ter ministrico za javno upravo.
- Obisk državne sekretarke MZZ Dragoljube Benčine na donatorski konferenci za Gazo v Šarm el Šejku (multilateralni dogodek).

▪ **Leto 2010**

- Dvodnevni obisk ministra za zunanje zadeve RS Samuela Žbogarja.

Obiski predstavnikov ARE v Sloveniji:

- **Leto 2007:** predaja poverilnega pisma egiptovskega veleposlanika predsedniku RS, september, ki je v novem obdobju medsebojnega sodelovanja med ARE in RS nedvomno prvi pomemben politični dogodek.⁸⁰
- **Leto 2008:**
 - Januarja obisk namestnika zunanjega ministra ARE Raufa Saada.
 - Marca je bil na obisku egiptovski minister za promet Mohamed Mansur.

⁷⁹ Je politična zveza arabskih držav, s katero te medsebojno usklajujejo gospodarske, trgovinske, komunikacijske, kulturne zadeve ipd. Stalni sedež je v Kairu. Ustanovljena je bila 1945, sestavljajo jo pa države: Egipt, Irak, Libija, Saudska Arabija, Sirija, Jordanija in Jemen.

Dostopno prek: <http://www.arab.de/arabinfo/league.htm> (7. junij 2010).

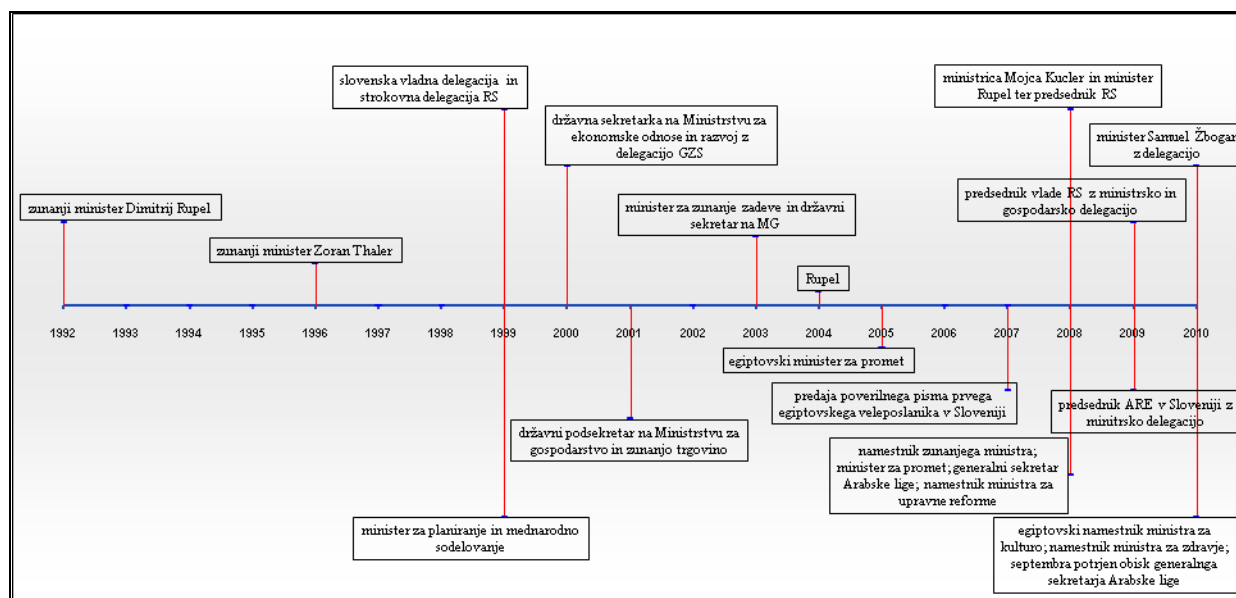
⁸⁰ Egipt je Sloveniji obljubljal odprtje diplomatskega predstavništva v Ljubljani že leta 1996.

- Junija je prisostvoval na svečanem dogodku in podpisu Ustanovne listine za ustanovitev Evro-sredozemske univerze (EMUNI) s sedežem v Portorožu generalni sekretar Arabske lige Amr Moussa (Primorski utrip 2008, 12).
- Julija na obisku v Sloveniji namestnik egiptovskega ministra za upravne reforme dr. Ashraf H. Abdelwahab.
- **Leto 2009:**
 - V oktobru obisk predsednika ARE Hosnija Mubaraka z ministrom za zunanje zadeve, ministrom za investicije, ministrom za trgovino in industrijo ter šefom egiptovske obveščevalne službe na čelu.
 - Decembra je na GZS potekal slovensko-egiptovski poslovni forum, kjer smo gostili gospodarsko delegacijo egiptovskih IKT podjetij.
- **Leto 2010:** v maju obisk namestnika ministra za kulturo ter v juniju namestnika ministra za zdravje ARE, v avgustu generalni sekretar Arabske lige Amr Moussa sodeloval na Strateškem Bled forumu. V mesecu septembru je potekal slovensko-egiptovski poslovni forum na GZS.

Napovedani obiski do konca leta 2010 in v letu 2011:

- Minister za javno upravo ARE, do konca leta 2010.
- Pomočnik ministra za zunanje zadeve ARE, do konca leta 2010.
- Minister za kmetijstvo RS, januar 2011.
- Minister za zdravje ARE, januar 2011.
- Ministrica za kulturo RS, februar 2011.
- Predsednik RS, datum še ni potrjen.

Slika 6.1: Časovni prikaz obiskov v Egiptu (zgoraj) in v Sloveniji (spodaj)

Vir: Lasten.

Podpisani sporazumi, protokoli in memorandumi v obdobju 2007–2010:

- Memorandum o sodelovanju na področju javne uprave, Kairo 2009.
- Sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja, Kairo 2009.⁸¹
- Sporazum o pomorskem prometu, Kairo 2009.
- Memorandum o sodelovanju na področju trgovine s kmetijskimi proizvodi, Kairo 2009.
- Memorandum o sodelovanju na področju zdravstva in medicine, Kairo 2009.
- Sporazum med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS in Ministrstvom za kmetijstvo ARE na področju trgovanja s kmetijskimi izdelki (2010).
- Protokol o sodelovanju ITF in Ministrstvom za mednarodno sodelovanje ARE.⁸²

⁸¹ Sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja je bil v fazah usklajevanja že leta 1997 (Poročilo MZZ RS za leto 1997, 172).

⁸² Od 20. do 28. aprila 2009 je delegacija Mednarodne ustanove – fundacije za razminiranje in pomoč žrtvam min (ITF) opravila delovni obisk v Egiptu glede možnega sodelovanja v protiminskih programih. Oktobra 2009 je bil podpisan Protokol o sodelovanju na področju razminiranja z Ministrstvom za mednarodno sodelovanje Egipta, ki predstavlja osnovo za nadaljevanje aktivnosti na tem področju. ITF se je udeležil konference o protiminskem delovanju (The Role of Civil Society Organizations in Demining and Developing Mine Affected Areas), ki je potekala na sedežu Arabske lige v Kairu od 4. do 5. maja 2010. Konferenco sta organizirali Arabska liga (AL) in Arabska zveza za pomoč minsko-onesnaženim področjem (Arab Association for Assisting Mine-Affected Areas- AAAMAA; Veleposlanstvo RS v Kairu, 2009; dostopno prek: <http://kairo.veleposlanistvo.si/index.php?id=1489> (11. junij 2010).

Mednarodni obisk šefov držav je vrh diplomatskega sodelovanja med dvema državama, pobudo za tovrstni obisk da zainteresirana stran, to je gostitelj ali gost, vedno pa je potrebno tudi uradno vabilo gostitelja (Benedetti 2008, 114). Tako se je na povabilo slovenskega predsednika Türka odzval egiptovski predsednik Hosni Mubarak in 15. 10. 2009⁸³ prvič prišel na dvodnevni obisk v Slovenijo.⁸⁴ V medijih se je opravičljivo pojavljal naslov zgodovinski obisk egiptovskega predsednika pri nas, saj se je obisk zgodil prvič. Srečanje obeh predsednikov na Brdu pri Kranju je v znamenju o regionalni in svetovni politiki ter o dvostranskih pogovorih med državama. Oba sta se strinjala, da je mir na Bližnjem vzhodu zelo pomemben za Sredozemlje in Evropo, saj obe državi podpirata prizadevanja za pravično rešitev palestinskega vprašanja in vzpostavitev trajnega miru na Bližnjem vzhodu. Predsednik Türk je ob tem seznanil Mubaraka z rehabilitacijskim programom Centra za rehabilitacijo v Ljubljani, ki so na njegovo pobudo 9. junija 2009 sprejeli 21 palestinskih otrok, hudo poškodovanih v januarskem spopadu med Izraelom in gibanjem Hamas. Njun zaključek je bil, da imata državi dobre prijateljske odnose, ki napredujejo od leta 1992 na političnem, gospodarskem in kulturnem področju, vendar je še veliko neizkoriščenih možnosti na gospodarskem področju (Uradni obisk predsednika ARE, Urad predsednika 2009).

Predsednika Mubaraka so ob obisku v Sloveniji spremljali še egiptovski minister za zunanje zadeve, Ahmed Aboul Gheit; minister za investicije, dr. Mahmoud Mohielddin; minister za trgovino in industrijo, Rashid Mohamed Rashid; šef egiptovske obveščevalne službe, Omar Soliman; vodja predsednikovega kabineta, dr. Zakaria Azmi; predstavnik in govornik predsednikovega kabineta, Soliman Awaad; ter veleposlanik Egipta v Sloveniji, Ahmed Farouk.

Na Ministrstvu za zunanje zadeve RS sta se srečala slovenska in egiptovska zunanja ministra, kjer sta se pogovarjala o možnostih za okrepitev dvostranskega sodelovanja (nadaljnje investiranje, področje javne uprave, kmetijstva, zdravstva, visoke tehnologije, šolstva in kulture) ter o pripravah na obisk predsednika vlade Pahorja z gospodarsko delegacijo v Egiptu 15. in 16. decembra 2009. Dotaknila sta se tudi možnosti za sodelovanje med državama na področju delovanja Evro-sredozemske univerze (EMUNI) (Ministrstvo za zunanje zadeve 2009).

⁸⁴ Ob tej priložnosti je tudi predsednik Mubarak povabil našega predsednika na obisk v Kairo; vabilo je predsednik Türk sprejel. Obisk je predviden spomladi 2011.

Po obisku na ministrstvu za gospodarstvo sta egiptovska ministra obiskala še ministra za promet, dr. Patricka Vlačiča, kjer so potekali intenzivni pogovori o prometni infrastrukturi v Sloveniji s poudarkom na pomembni prometni legi Slovenije in o pristaniščih v obeh državah (Ministrstvo za promet 2009). Čeprav tovrstna obrobna srečanja niso morda tako medijsko izpostavljena, imajo kljub temu pomembno vlogo v doseganju bilateralnih dogovorov.

Dva meseca pozneje je predsednik vlade RS Borut Pahor z močno vladno⁸⁵ - gospodarsko delegacijo vrnil obisk egiptovskemu kolegom, kamor je odpotoval 15. decembra 2009 in tako se je odvijalo nekakšno nadaljevanje obiska predsednika Mubaraka v Sloveniji. Ko se je predsednik vlade srečal z egiptovskim predsednikom vlade, sta bila enotna, da je glavni cilj tega obiska krepitev bilateralnih odnosov med državama. Pogovor o razmerah na Bližnjem vzhodu, Zahodnem Balkanu in v Afganistanu je bil le drobtinica ob glavni temi: poglobitev gospodarskih vezi med državama. Državi sta ob tej priložnosti podpisali Konvencijo med Slovenijo in Egiptom o izogibanju dvojnega obdavčevanja in preprečevanju davčnih utaj v zvezi z davki od dohodka, Memorandum med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije in Ministrstvom za kmetijstvo in melioracijo Arabske republike Egipt o sodelovanju na področju trgovine s kmetijskimi proizvodi⁸⁶ in Memorandum med Ministrstvom za zdravje Republike Slovenije in Ministrstvom za zdravje in prebivalstvo Arabske republike Egipt o sodelovanju na področju zdravstva in medicine (Kabinet predsednika vlade RS 2009).

Pomemben politično-gospodarski dogodek je bil tudi obisk ministrice za javno upravo Irme Pavlinič Krebs v spremstvu s predstavniki gospodarske in akademske sfere⁸⁷ v Egiptu marca 2009. V okviru obiska je ministrica z egiptovskim državnim ministrom za upravni razvoj dr. Ahmedom Darwishem podpisala memorandum o sodelovanju na področju javne uprave, katerega cilj je sodelovanje držav na pristojnih področjih ministrstev, predvsem pa na področju reform javne uprave, poenostavitve upravnih postopkov ter ukrepov za odpravo

⁸⁵ Spremljali so ga: minister za finance Franc Križanič, minister za promet Patrick Vlačič, ministrica Irma Pavlinič Krebs, minister za gospodarstvo Matej Lahovnik (dostopno prek: <http://www.kpv.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//4253/> (20. april 2010).

⁸⁶ Memorandum dostopen prek: www2.gov.si/upv/...08.nsf/.../Memorandum%20Egipt%20slo.verzija.rtf (20. april 2010).

⁸⁷ V delegaciji so bili slovenski predstavniki podjetij Genis, IBM Slovenija, IPMIT, Microsoft, SRC, Globtel, Špica International, ZZI Ltd., Cetis, Avtenta in Gospodarske zbornice Slovenije ter akademiki s področja informacijsko tehnoloških ved, in sicer slovenski strokovnjaki in profesorji iz Univerze v Ljubljani in Mariboru prof. dr. Marjan Heričko, prof. dr. Mirko Vintar, prof. dr. Jože Gričar in izr. prof. dr. Marjan Krisper (Ministrstvo za javno upravo, 2009).

administrativnih ovir, upravljanja s človeškimi viri, e-uprave, izboljšanja storitev javne uprave ter usposabljanja javnih uslužbencev. Po besedah ministrice Pavlinič Krebsove podpis memoranduma odpira poti v nadaljnjih štirih letih na način, da se bodo oblikovale delovne skupine.

Zadnji uradni obisk na ministrski ravni je potekal od 2. 11.–4. 11. 2010, ko je minister za zunanje zadeve Samuel Žbogar na povabilo ministra za zunanje zadeve ARE obiskal Kairo. Tudi ta obisk je bil poleg običajne politične prakse prepleten z gospodarskimi tematikami, saj sta zunanja ministra govorila o priložnostih za nove egiptovske investicije v Sloveniji – lastnik El Sewedy Group⁸⁸ se zanima za nova vlaganja na področju energetike – in za možnost še tesnejšega sodelovanja na področju transporta in logistike, prehranske industrije, turizma, informacijske tehnologije, energije. O priložnostih za poglobitev gospodarskega sodelovanja med državama se je minister ločeno pogovarjal tudi s člani upravnega odbora Federacije egiptovskih gospodarskih zbornic, ki dejavno sodeluje s slovensko gospodarsko diplomacijo pri pripravah gospodarskega dela obiska visokih državljanov v Sloveniji in Egiptu (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2010).

Minister Žbogar se je med drugim srečal tudi s predsednikom Mubarakom, z vodjo obveščevalne službe ministrom Omarjem Suleimanom, generalnim sekretarjem Arabske lige Amr Mouso ter izvršnim direktorjem Anne Lindh Foundation Andreujem Claretom (Veleposlaništvo Kairo 2010).

6.2.2.2 Gospodarsko sodelovanje

Sodelovanje na gospodarskem področju je v današnjih časih kritična točka, saj je svet zajela gospodarska recesija in pokazalo se je, da je sodelovanje na tovrstnem področju še kako pomembno in posledično je gospodarska diplomacija danes ena izmed prioritet vsake države. Egipt je s trgov, ki ima 80 milijonov potrošnikov, odlična priložnost za slovensko gospodarstvo, saj Sloveniji odpira vrata ne samo v Egipt, temveč tudi na Bližnji vzhod in v vzhodno Afriko, saj je vstopna točka za t. i. COMESA⁸⁹ države (Common Market for Eastern and Southern Africa), ki tvorijo prostotrgovinski trg 21-ih afriških držav.

⁸⁸ Lastnik je investiral v Sloveniji že z nakupom Iskraemeco v Kranju.

⁸⁹ Več o COMESA dostopno prek: <http://about.comesa.int/lang-en/overview> (17. November 2010).

V letu 2007 je po poročilu ministrstva za zunanje zadeve sodelovanje na gospodarskem področju bilo skromno (Poročilo MZZ RS za leto 2007), kar potrjujejo tudi številke o blagovni menjavi Slovenija – Egipt (glej tabelo 6.3). Je pa v tem letu prišlo do prve egiptovske investicije pri nas, namreč tri mesece po odprtju egiptovskega predstavništva v Sloveniji je egiptovsko podjetje El- Sewedy Group kupilo družbo Iskraemeco v Kranju, v vrednosti 37,6 mio EUR.

Tabela 6.2: Blagovna menjava Slovenija – Egipt od 2007 do 2010

LETO	IZVOZ BLAGA				UVOZ BLAGA				SKUPAJ
	VREDNOST v 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ (%)	RANG	VREDNOST v 000 EUR	ST. RASTI (v %)	DELEŽ (%)	RANG	VREDNOST v 000 EUR
2007	33.997	-3,1	0,2	43	4.112	-35,2	0,0	65	38.109
2008	44.654	31,3	0,2	38	6.319	53,7	0,0	65	50.974
2009	46.773	4,7	0,3	34	6.913	9,4	0,0	56	53.686
2010 ⁹⁰	15.099	/	/	/	25.493	/	/	/	40.592

Vir: GZS, Izvozno okno.

Meseca maja 2008 je veleposlaništvo ARE uradno odprlo konzularni oddelek za pravne in fizične osebe in s tem olajšalo delo slovenskim podjetjem, ki poslujejo z Egiptom. Z legalizacijo dokumentov v lastni državi jim je prihranjeno kar nekaj stroškov in časa, saj so se pred tem podjetja morala obračati na egiptovske diplomatske misije na Dunaju ali v Budimpešti. Iz zgornje tabele (6.2) je razvidno, da so se v tem letu povečale tudi številke blagovne menjave,⁹¹ in sicer slovenski izvoz v Egipt se je povečal za 31,1 %, oz. je znašal 44,6 milijonov evrov, medtem ko je uvoz blaga iz Egipta v Slovenijo znašal 6,3 milijonov evrov, kar pomeni, da se je povečal za 53,7 %.

V letu 2009 je prišlo do nekaterih dogodkov, ki bi lahko pomembno vplivale na številke blagovne menjave v prihodnosti. Prvi večji gospodarski obisk se je zgodil v mesecu marcu, ko

⁹⁰ Podatki se nanašajo na obdobje januar–junij.

⁹¹ Najpomembnejši izvozni sektorji Slovenije v Egipt so v letu 2008 predstavljali: papir in karton, izdelki iz papirne mase, papirja ali kartona (36,8 odstotka); kotli, stroji in mehanske naprave, njihovi deli (17,2 odstotka); proizvodi kemične industrije ali podobnih industrij (13,6 odstotka); železo in jeklo (7,0 odstotka); les in lesni izdelki, lesno oglje (5,0 odstotka). V letu 2008 je Slovenija iz Egipta največ uvozila: plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka in proizvodov iz kavčuka in gume (25,5 odstotka), aluminija in aluminijastih izdelkov (16,3 odstotka); bombaža (15,4 odstotka); soli, žvepla, zemljine in kamenja, sadre, apna in cementa (13,5 odstotka); železa in jekla (7,9 odstotka). Dostopno prek:

http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Egipt/Bilateralni_ekonomski_odnosi_500.aspx (20. maj 2010).

je ministrica za javno upravo gospa Irma Pavlinič Krebs odpotovala v Egipt v spremstvu predstavnikov iz gospodarske in akademske sfere, ki delujejo na področju informacijskih tehnologij in e-poslovanja. V času tega obiska sta namreč Slovenija in Egipt podpisali memorandum o sodelovanju na področju javne uprave,⁹² potekali pa so tudi intenzivni dogovori o sodelovanju med državama na področju razvoja informacijskih tehnologij in e-uprave. Predstavniki slovenskih podjetij SRC, Genis, IBM Slovenija, IPMIT, Microsoft, Globtel, Špica International, ZZI, MAOP, Cetus in Avtenta so se srečali z osemnajstimi najpomembnejšimi egiptovskimi IKT podjetji⁹³ in po poročanju naših gospodarstvenikov sta obe strani kazali velik interes za medsebojno sodelovanje. Poleg podpisa memoranduma so potekali tudi intenzivni dogovori o sodelovanju med državama na področju razvoja informacijskih tehnologij in e-uprave. Med tem obiskom sta obe strani dali iniciativo za slovensko-egiptovski poslovni forum, ki ga je GZS – Združenje za informatiko in telekomunikacije decembra 2009 organiziralo za slovenska in egiptovska podjetja (GZS 2009).

Kot že omenjeno je pol leta zatem Egipt obiskala močna gospodarska delegacija s predsednikom vlade na čelu. Osrednja tema visokega političnega obiska so bili slovensko-egiptovski gospodarski odnosi in v ta namen je bila organizirana poslovna konferenca, kjer so poslovneži izmenjali stike za nadaljnje sodelovanje med državama. Med tem obiskom so bili podpisani naslednji pomembni dokumenti za nadaljnje gospodarsko sodelovanje: konvencija o izogibanju dvojnega obdavčevanja in preprečevanje davčnih utaj v zvezi z davki od dohodka; sporazum o pomorskem prometu; memorandum o razumevanju in sodelovanju na področju trgovine s kmetijskimi izdelki ter memorandum o razumevanju med ministrstvom za zdravje o sodelovanju na področju zdravje in medicine.

Izpostavila bi še eno pomembno področje sodelovanja med obema državama, to je pomorski promet. V pomorskem prometu je med Slovenijo in Egiptom že vrsto let utečena redna

⁹² Memorandum dostopen prek:

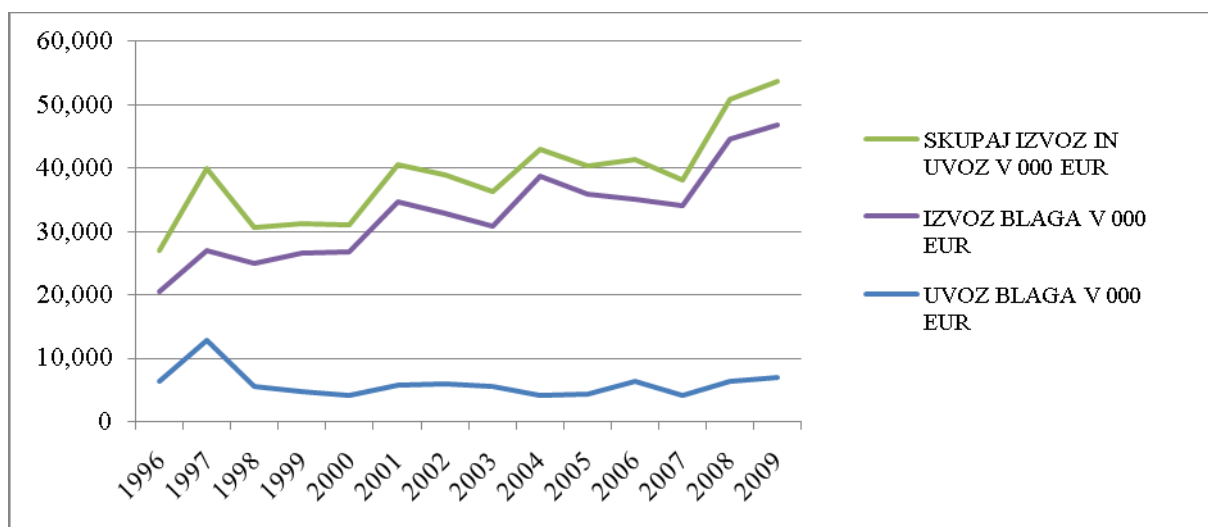
http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/mou_-_angl.PDF (24. maj 2010). Med drugim memorandum določa, da podpisnici soglašata, da bosta na področju javne uprave sodelovali na tistih področjih, o katerih se pristojna organa pisno dogovorita, kar vključuje tudi: inovativnost v javni upravi in reformo javne uprave; poenostavitve upravnih postopkov in ukrepe za odpravo administrativnih ovir; e-upravo, vključno z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije v vsem javnem sektorju, varnost omrežij in podatkov ter razvojem lokalne industrije IKT. Tu pomembno vlogo lahko odigrajo gospodarstveniki, ki s svojimi poslovnimi idejami lahko izvajajo in pomagajo pri implementaciji storitev, s tem pa krepijo gospodarsko sodelovanje med državama.

⁹³ Global Impact, Advanced Computer Technology, Arabize, GlobeSoft Co., Regional IT Solutions, Egypto Soft, Softlock, Orchtech, eKnowledge, Inform itd. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo/43727> (24. maj 2010).

ladijska povezava, gre za povezavo med pristaniščem Aleksandrijo in pristaniščem Koper za prevoz generalnega tovora, ki sega v začetke devetdesetih let prejšnjega stoletja. Luka Koper si že več let skupaj z egiptovskimi izvozniki prizadeva količino pretovora ponovno povečati (pretežno gre za sadje in zelenjavo iz Egipta za evropski trg), predvsem zaradi povpraševanja tržišča Evropske unije. Zato se je Luka Koper že pred časom povezala z egiptovskimi partnerji, ki sodelujejo pri prevozu, saj namreč načrtujejo izgradnjo skupne hladilnice oziroma večnamenskega terminala v pristanišču Aleksandrija, katerega solastnik bi bila tudi Luka Koper (Ministrstvo za promet 2009).

V lanskem letu je blagovna menjava znašala skoraj 49 milijonov evrov, od tega je bilo izvoza za 43 milijonov evrov in uvoza za nekaj več kot 5 milijonov evrov (glej tabelo 6.2), kar je bilo do sedaj največ.

Graf 6.1: Prikaz rasti blagovne menjave Egipt – Slovenija med letoma 1996 in 2009

Vir: Lasten.

V grafu 6.1 vidimo, da je od leta 1996 šla krivulja rasti blagovne menjave med državama navzgor, vendar le pri izvozu, medtem ko je uvoz bolj ali manj ostal približno enak iz leta v leto. Rezultati vseh teh podpisanih sporazumov in dogovorov med državama ne bodo sami po sebi pokazali rezultatov čez noč, temveč bo za to potrebna dolgotrajnejša implementacija vseh podpisanih določil, toda podpisi le-teh so prvi korak k izboljšanju medsebojnih gospodarskih odnosov, ki pa se posledično kažejo tudi v statistiki blagovne menjave.

V mesecu septembru 2010 je na pobudo Veleposlaništva ARE v Ljubljani potekal slovensko-egiptovski poslovni forum, ki sta ga organizirala Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI) in Ministrstvo za gospodarstvo RS skupaj v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije in Veleposlaništvom Egipta v Sloveniji. Namen poslovnega foruma je bilo iskanje priložnosti za skupno kooperacijsko in drugo sodelovanje med slovenskimi in egiptovskimi podjetji ter pridobitev novih poslovnih kontaktov. Gospodarsko delegacijo je sestavljalo osem predstavnikov podjetij iz Egipta s področja gradbeništva, energije, tekstila, turizma, IT itd. Vzporedno je poslovno srečanje organizirala Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, kjer so se predstavniki egiptovskih podjetij srečali s šestnajstimi slovenskimi podjetji. Po končanem poslovnem dogodku smo ugotovili, da je, kljub blagovni menjavi, ki se iz leta v leto povečuje, še vedno čutiti med slovenskimi podjetji, ki stopajo na arabski trg, zadržanost, kar dokazuje število prisotnosti predstavništev slovenskih podjetij v Egiptu – trenutno je to le podjetje Litostroj Power (Bilateralni ekonomski odnosi, Izvozno okno). Za primerjavo naj omenimo, da je bilo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v Egiptu prisotnih dvajset predstavništev slovenskih podjetij (Kirn 2009, 23). Po pogovoru s predstavniki egiptovskih podjetij smo med drugim ugotovili, da ni težava pri sklepanju kontaktov, temveč v nadaljnjem povezovanju in posledično pri sklepanju poslov. Poleg tega je Slovenija majhen trg z dražjo delovno silo, kar na prvi pogled ni najbolj zanimivo za večje tuje investicije in sklepanje poslovnih dogovorov. Rezultat septembrskega poslovnega foruma je ostal pri kontaktih in dogovarjanju za možno nadaljnje sodelovanje.

Še nekaj podatkov o turizmu, namreč v zadnjem desetletju je Egipt postal zelo privlačna destinacija za Slovence. V letu 2008 je po podatkih Slovenske turistične organizacije z letališča Jožeta Pučnika potovalo 17 odstotkov vseh čarterskih potnikov, saj t. i. čarterski poleti letijo trikrat na teden v Egipt, dvakrat v Šarm el Šejk in enkrat v Hurgado. Dodatna ugodnost za slovenske turiste je, da vstopni turistični vizum pridobijo na letališču v Egiptu, medtem ko pridobitev slovenskega vizuma za egiptovske državljane ni tako enostavna, saj potrebujejo garantno pismo pravne ali fizične osebe, ki povabi egiptovskega državljana na obisk v Slovenijo.

6.2.2.3 Kulturno sodelovanje

V obdobju 2007 do danes sta kulturno sodelovanje med državama zaznamovala predvsem dva kulturna dogodka, faraonska razstava v Ljubljani in niz kulturnih srečanj v Egiptu ob robu političnega obiska našega premiera v Kairu. Po mnenju trenutnega rezidenčnega veleposlanika v Sloveniji je s kulturo najlažje doseči človekovo srce in zato je tudi sodelovanje na kulturnem področju med državama zelo pomembno, da se državi predstavita ena drugi še s kulturnega področja, saj gre pri obeh za popolnoma različni kulturi. Prav zato je bil Egipt še toliko bolj vesel in pripravljen sodelovati v letu egipčanske kulture v Ljubljani pod naslovom *Faraonska renesansa v Ljubljani*, ki ga je organiziral Cankarjev dom od 4. marca do 29. julija 2008, kjer je bila predstavljena obsežna razstava staroegipčanske umetnosti. V okviru egipčanskega kulturnega leta je prišel v Slovenijo tudi Omar Khairat, eden največkrat nagrajenih pianistov Bližnjega vzhoda ter izvedel koncert v Cankarjevem domu. Med vsemi temi naštetimi kulturnimi dogodki je veleposlaništvo Egipta poskrbelo, da je bila na urniku kulturnih dogodkov tudi predstavitev arabskih filmov od leta 1940 do konca 20. stoletja. Namen tega festivala je bil ljudem približati staro egipčansko kulturo in faraonsko zapuščino.

Ob uradnem obisku slovenskega predsednika vlade v Egiptu 15. in 16. decembra 2009 se je Slovenija predstavila s fotografsko razstavo "Laščakova dediščina danes" avtorja Matjaža Kačičnika, ki predstavlja fotografije stavb, ki jih je v Egiptu zasnoval slovenski arhitekt Anton Laščak (1856–1946), ter razstave Goriškega muzeja o aleksandrinkah.⁹⁴ Razstavo je uradno odprl predsednik vlade Borut Pahor. Na odprtju razstave je s krajšim programom nastopil Zoran Predin s skupino, v okviru teh dogodkov pa je nastopil tudi na dveh koncertih v Kairu, in sicer 15. decembra v gledališču El Goury za goste iz Slovenije in Egipta ter 16. decembra v dvorani El Gomhouria (Cairo Opera) za okrog 600 gostov iz Egipta. Zoran Predin je v Egiptu nastopil na povabilo egipčanskega ministrstva za kulturo v okviru mednarodne

⁹⁴ Množična emigracija ženske delovne sile z Goriške, ki so se kot dojlje in služkinje zaposlovale v Egiptu, se je začela v drugi polovici 19. stoletja, ko se je ob gradnji Sueškega prekopa in po njegovem odprtju leta 1869 povečalo število evropskih podjetnikov v Egiptu, naseljenih predvsem v Aleksandriji in Kairu. Kmečka in meščanska dekleta so se pri bogatih evropskih družinah zaposlovale kot kuharice, sobarice, varuške, dojlje, guvernantke, šivilje. Množičnost pojava dokazuje tudi poseben izraz Aleksandrinke, ki se je za te ženske udomačil na Goriškem. Poimenovali so jih po Aleksandriji, mestu, kjer je največ slovenskih žensk in deklet dobilo delo. V letu 2010 je predvidena premiera filma *Women from Alexandria*, ki je skupen projekt RTV Slovenije in Egyptian Radio & TV Union, finančno podprt s strani Ministrstva za kulturo RS (dostopno prek: <http://www.aleksandrinke.si/aleksandrinke/zgodovina/> 13. maj 2010).

kulturne izmenjave med Slovenijo in Egiptom. Gre za prvi uradni nastop kateregakoli slovenskega glasbenika v Egiptu (Urad vlade za komuniciranje 2009).

Slovenija vsako leto sodeluje pri projektu »EU filmski klub«, v okviru katerega potekajo projekcije evropskih filmov. Filmski klub organizira predsedujoča država Svetu Evropske unije. Tako je v Goethe inštitutu v Kairu, 8. aprila 2010, potekala projekcija slovenskega filma »Prehod«. Maja 2009 je bil prikazan film »Inštalacija ljubezni«.

Veleposlaništvo RS v Kairu vsako leto sodeluje pri dogodku »Evropski dan na cesti – Europe Street Day«, v okviru katerega se članice Evropske unije predstavijo širši egiptovski javnosti s pokušino tipične hrane in pijače ter predstavijo nacionalnih posebnosti. V lanskem letu je bil dogodek organiziran v Aleksandriji, od 18. do 19. junija. Slovenski pisatelj in dramatik Evald Flisar se je v začetku junija mudil v Egiptu, kjer se je v Aleksandriji udeležil seminarja o svojih literarnih delih, ki je potekal 1. 6. 2010 v Aleksandrijski knjižnici, v Kairu pa je pri svojem založniku podpisoval arabske prevode njegovih knjig (Veleposlaništvo RS v Kairu, 2010).

V mesecu maju je Slovenijo obiskal namestnik egiptovskega ministra za kulturo, dr. Hossam Nassar, njegov namen pa je bil pospešiti implementacijo Sporazuma o kulturnem sodelovanju, podpisanega v letu 2003. Obe strani sta prišli do sklepa o organizaciji prvega kulturnega tedna slovenske kulture v Kairu, predvidenega v februarju 2011. S tem obiskom se je pričelo intenzivnejše sodelovanje med državama na kulturnem področju.

V letu 2010 je do prvega kulturnega dogodka prišlo v mesecu juniju, saj je v okviru festivala arabske kulture ŠAMS veleposlaništvo Egipta v sodelovanju s Kinodvorom ter društvom Rozano⁹⁵ organiziralo teden egiptovskega filma, ki se je odvijal med 21. in 26. junijem 2010.

⁹⁵ Več o društvu na <http://www.rozana.si/> (9. junij 2010).

7 SKLEP

Bilateralna diplomacija je prisotna že od samega začetka diplomatske prakse, saj gre predvsem za komunikacijo in za urejanje odprtih zadev med dvema subjektoma (Jazbec 2009, 25). V svojem delu sem analizirala in ocenjevala bilateralno diplomacijo med Slovenijo in Egiptom, popolnoma različnima državama, tako po velikosti, veri, geografski legi, kulturi kot tudi po zgodovinskih okoliščinah. Tekom naloge in ob prebiranju literature sem naletela na ključno vprašanje: kakšna je uspešna bilateralna diplomacija. Strokovnjaki iz diplomatskih voda se strinjajo, da je praksa tista, ki pokaže, kako dve državi (ne)uspešno razvijata medsebojne odnose. Gre za odnos država državi, ki preko diplomatskih predstavništev poglobljata odnose, pravna podlaga za to pa je Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih iz leta 1961.

Na prvi pogled me je zmotilo, zakaj je Egipt potreboval kar štirinajst let, da je odprl svoje diplomatsko predstavništvo v Ljubljani, kar ni običajna praksa. Na to vprašanje nisem dobila jasnega odgovora. Egiptovska stran je pojasnila, da odprtje veleposlaništva zahteva natančen finančni, kadrovski in organizacijski plan, kar pa je letno vezano na državni proračun. Tekom pisanja sem ugotovila, da je možno iskati razloge tudi na slovenski strani. Kljub temu, da je Slovenija teoretično svojo nalogo izpolnila, ko je odprla diplomatsko predstavništvo v Kairu, smo bili morda preveč zaposleni s postavljanjem in sprejemanjem lastne zunanjepolitične strategije, namesto da bi aktivno že uresničevali cilje in prioritete nacionalne diplomacije. Sprašujem se, če sta slovenska in egiptovska diplomacija res naredili vse, da bi pospešili odprtje VP ARE v Ljubljani. Vsekakor bi bila vsaka teza in zaključek zgolj ugibanje in morda celo nepravilna za katero stran.

Da je Egipt v Ljubljani odprl isti rang diplomatskega predstavništva kot Slovenija v Kairu, ni naključje. Gre namreč za pravilo reciprocitete, pa ni mišljeno za praktični del delovanja diplomatske misije, temveč za vprašanje prestiža in odnosa, na katerem gradita državi odnose. S tem, da bo država A državi B poslala veleposlanika, ki je najvišji naziv v rangi diplomatskih predstavnikov, in da bo tudi država B storila enako v državi A, izkažeta druga drugi najvišje spoštovanje (Janković 1988, 65). V tem pogledu sta tako Slovenija in Egipt pokazala, da bosta medsebojne odnose urejala na najvišjem možnem nivoju, kar lahko štejemo že za prvi uspešen korak.

Za lažjo evalvacijo bilateralne diplomacije med omenjenima državama sem analizirala politično, gospodarsko in kulturno področje v dveh različnih obdobjih, 1992–2007 (prvo obdobje) ter 2007 do danes (drugo obdobje), pri tem pa so mi bila v največjo pomoč poročila Ministrstva za zunanje zadeve RS. V prvem obdobju je bilo sodelovanje med državama zadovoljivo, brez velikih dosežkov in napredkov. Osebe slovenskega veleposlaništva v Kairu je skoraj vsako leto v poročilu opozorilo na pomanjkanje komunikacije na osebni ravni; število obiskov egiptovskih delegacij v Sloveniji je bilo skromno, čemur so pripisovali tudi odlašanje ustanovitve diplomatske misije v Ljubljani, čeprav je bilo iz leta v leto z egiptovske strani obljubljeno drugače. Pogrešano je bilo sodelovanje na višjem političnem nivoju, saj vse do leta 1998 ni prišlo do ministrskega obiska pri nas, medtem ko je Slovenija poslala vrh političnih predstavnikov v Kairo kar petkrat, med njimi tudi predsednika vlade. S tega vidika ocenjujem, da je bilo politično sodelovanje med državama v prvem obdobju skromno.

Gospodarsko področje je kazalo iz leta v leto boljše rezultate, čeprav rezultati še zdaleč niso bili zadovoljivi z obeh strani. Uvoz je bil slabši kot izvoz in če je bil za nas Egipt pomemben trg, težko to rečemo tudi obratno. Politično sodelovanje je iztočnica za nadaljnje medsebojne odnose in ocenila sem že, da je bilo prvo bolj kot ne skromno, potem seveda ne moremo pričakovati boljših rezultatov na drugem področju. Do povečanega interesa z egiptovske strani je prišlo po vstopu Slovenije v EU, kar je nekako logično, glede na to, da je Egipt pomemben partner EU. Posredovanje poslovnih informacij, pomoč pri vzpostavljanju stikov med podjetji, lobiranje za slovenska podjetja za določene javno razpisane projekte ipd., vse to je bila dejavnost VP RS v Kairu, kar pa je manjkalo v Ljubljani, saj še ni bilo VP Egipta v Sloveniji in tako je bil trud za krepitev gospodarskih vezi bolj enostranski. Je pa gospodarske odnose med drugim oviralo tudi samo gospodarsko stanje Egipta, saj se je soočal z likvidnostnimi težavami podjetij ter s slabimi posojili. Bohte in Sancina (2006, 100) pišeta, da je ena izmed nalog današnjega diplomatskega predstavništva odpreti čim več vrat za podjetja svoje države, da se vzpostavijo pravni in tehnični pogoji za uspešen prodor njihovih izdelkov na trg države sprejemnice. Diplomatsko predstavništvo je kot kanal oz. posrednik med državama, preko katerega poteka komunikacija med državama, se usklajujejo sporazumi ter koordinirajo obiski visokih delegacij. Da pa do vseh teh aktivnosti pride, je zelo pomembno, da vodja misije oz. veleposlanik⁹⁶ po prihodu v državo sprejemnico prične s spoznavanjem okolja in kulture, ljudi z različnih področjih življenja v državi, ker s tem pridobiva kontakte,

⁹⁶ Kot že omenjeno so vodje misije različno poimenovani od države do države. V mojem primeru uporabljam naziv veleposlanik, saj ta diplomatski naziv uporabljata tako Slovenija kot Egipt (ambassador v prevodu).

ki jih bo v prihodnosti potreboval za krepitev bilateralnih odnosov med državama, seveda pa njegova posredniška dejavnost ne sme voditi v zasebnopravne posle, kar je določeno v 42. členu DKDO, saj mu lahko grozi disciplinska kazen. Na podlagi tega ocenjujem, da je bilo gospodarsko sodelovanje v prvem obdobju skromnejše tudi zato, ker v Ljubljani ni bilo diplomatskega predstavništva ARE, razlog pa vidim tudi v skromnejšem političnem sodelovanju.

Na kulturnem področju je imelo VP RS precej zahtevno nalogo, ker je bilo treba narediti uspešno predstavitev oziroma promocijo Slovenije ter seznaniti egiptovsko javnost z uspehi, razvojem ter problemi RS. Glede na to, da smo bili v sredini 90-ih let nova in mlada država in mnogim še nepoznana, je to kar zahtevna naloga. Minilo je tudi kako leto, ko v Kairu ni bilo nobenega kulturnega dogodka s strani VP RS. Kot je bilo zapisano v poročilih MZZ RS, je bila prioriteta naloga VP RS poglobljanje gospodarskih vezi, zato je bilo morda kulturno področje bolj zapostavljeno.

Drugo obdobje bilateralnega sodelovanja med RS in ARE se prične z letom 2007, ko Egipt v Ljubljani odpre diplomatsko predstavništvo. Ko je diplomatska misija odprta, je potrebno vložiti ogromno truda v ustanavljanje, organizacijo, poskrbeti za primeren prostor, kjer bo veleposlaništvo delovalo in v njegovo opremljanje, poleg tega mora novi veleposlanik spoznati krog ljudi, s katerimi bo delal v svojem mandatu in navezati mnogo stikov, ki bodo pripomogli k gradnji uspešnih bilateralnih odnosov. Sem spada še asimilacija v drugo kulturo in spoznavanje novega okolja, ki je ključen za uspešno delovanje diplomata v državi, kjer je akreditiran, saj bo le tako spoznaval in predstavljal njene interese svoji vladi.

Politično sodelovanje med državama je v zadnjih treh letih doseglo vrh, saj smo v Sloveniji v letu 2009 gostili predsednika ARE z močno ministrsko delegacijo. Organizacijo za tak obisk je potrebno načrtovati nekaj mesecev prej, saj gre za zahteven vsebinski in protokolarni dogodek, kjer morata intenzivno sodelovati obe državi, ključni akter, preko katerega poteka komunikacija med državama, pa je ravno veleposlaništvo, saj se ukvarja z vsebino, protokolom in logistiko (Jazbec 2009, 239). Še v istem letu se je v Egipt odpravil predsednik vlade RS, torej je medsebojno sodelovanje prešlo na najvišji možni politični rang in če primerjamo politično sodelovanje s prvim obdobjem, je napredek opazen. Naj še dodam, da je

uspešna organizacija uradnih in delovnih obiskov⁹⁷ eden zelo pomembnih faktorjev pri gradnji bilateralnih odnosov med državama, kajti s tem se pokaže tudi pripravljenost dveh držav, da skupaj usklajujeta in izvedeta dogodek, ki je pomemben za obe strani.

Gospodarsko sodelovanje po mnenju obeh držav še vedno ne dosega želenega cilja. Pomemben korak je bil začetek delovanja konzularnega oddelka na VP ARE v letu 2008, saj tako slovenska podjetja prihranijo veliko časa in denarja z urejanjem in legaliziranjem potrebnih dokumentov, ki jih od njih zahteva Egipt; pred tem so morala podjetja dokumente urejati na VP na Dunaju, VP v Zagrebu ali VP v Budimpešti, posledično je legaliziranje papirjev v sosednjih državah terjalo veliko časa.

Če so še pred nekaj leti strokovnjaki menili, da je gospodarska diplomacija še vedno premalo vidna in premalo aktivna (Brumat v Udovič 2009, 178), je zaradi trenutne gospodarske krize gospodarska diplomacija postala ena izmed prioritet večine držav. Ob številnih uradnih in delovnih obiskih državniki poudarjajo, kako pomembne so gospodarske medsebojne vezi in da jih je potrebno aktivno krepiti. ARE in RS sta v drugem obdobju bilateralne diplomacije naredili kar nekaj pomembnih korakov k temu, da bi povečale blagovno menjavo, toda podpisani sporazumi še ne bodo dovolj. Potrebna bo hitrejša implementacija le-teh in sprotno ugotavljanje, zakaj in kje se pojavljajo ovire. 1. 10. 2009 je slovenska vlada v okviru MZZ-ja ustanovila Direktorat za gospodarsko diplomacijo in razvojno sodelovanje, katerega naloga je med drugim tudi usklajevanje aktivnosti diplomatsko-konzularnih predstavništev ter njihovo usmerjanje, pospeševanje medresorske koordinacije z drugimi državnimi organi in nevladnimi institucijami na področju aktivnosti iz pristojnosti direktorata (MZZ, Direktorat za gospodarsko diplomacijo 2009). Po besedah ministra za zunanje zadeve bo eden izmed ciljev direktorata okrepiti mrežo ekonomskih svetovalcev na diplomatsko-konzularnih predstavništvih, na katerih je trenutno razporejenih 20 ekonomskih svetovalcev (STA 2010). Tako na VP RS v Kairu kot na VP ARE v Ljubljani trenutno ni ekonomskega svetovalca, saj je kadrovska zasedba⁹⁸ na obeh predstavništvih skromna. Morda bi bilo potrebno razmisliti,

⁹⁷ Benedettijeva v svojem delu razvrsti mednarodne obiske na uradne (položaji šefa države, predsednika državnega zbora, vlade, državnega sveta, ustavnega, vrhovnega in računskega sodišča ter ministrov, predvsem za zunanje zadeve); delovne (položaji prej naštetih funkcij in drugih državnih obiskov) ter zasebne obiske (2008, 113).

⁹⁸ Na VP ARE v Ljubljani trenutno delujejo trije diplomati: veleposlanik, namestnik veleposlanika/Counsellor ter finančni ataše; na VP RS v Kairu: I. sekretar in II. sekretar (veleposlanik Borut Mahnič je bil v času pisanja odpoklican, novi imenovani veleposlanik Robert Kokalj je mesto zasedel septembra 2010). V času pisanja naloge je mesto v gospodarskem oddelku Veleposlaništva RS v Kairu zasedel gospod Jean- Pierre Vonarb, kar dokazuje, da se Slovenija zaveda pomembnosti razvoja gospodarskega oddelka na diplomatskem predstavništvu.

da v nadaljnjem bilateralnem sodelovanju obe državi pošljeta svojega ekonomskega svetovalca,⁹⁹ ki bi se aktivno posvetil le temu področju, saj moramo upoštevati, da se na majhnih diplomatsko-konzularnih predstavništvih vsi ukvarjajo z vsemi področji in zato je velikokrat premalo pozornosti posvečeno točno določenim tematikam, kljub trditvi strokovnjakov, da mora diplomatska misija izvajati svoje funkcije ne glede na število zaposlenih (Nick 1997, 50). Velikost misije je odvisna predvsem od zunanjepolitičnih prioritet posamezne države in njenih zmožnosti (Jazbec 2001, 168) in če je gospodarska diplomacija ena izmed prioritet Slovenije, moramo v tej smeri narediti korak naprej in potem bodo tudi druge države vzajemno storilo enako. Blagovna menjava sama po sebi ne bo iz leta v leto nič boljša, če državi ne bosta aktivno ukrepali in koristili sporazume, ki sta ali jih bosta v prihodnosti še dosegli.¹⁰⁰ Popolna kritika seveda ni upravičena, saj sta državi šele dobro stopili v aktivno bilateralno sodelovanje in rast blagovne menjave je opazna, prav tako je interes na obeh straneh, kar kažejo tudi cilji uradnih in delovnih obiskov. Od septembra 2010 je na spletni strani veleposlaništva RS V Kairu možno spremljati gospodarske novice s področja gospodarskega sodelovanja na območju držav, za katere je veleposlaništvo akreditirano ter seznam podjetij, ki iščejo poslovnega partnerja tako v Sloveniji kot v Egiptu. Namen novosti na spletni strani je promocija domačih in tujih investicij.

V mesecu oktobru je lastnik podjetja El Sewedy Electric, Ahmed El Sewedy, v intervjuju za slovenski časopis v angleškem jeziku, *The Slovenia Times* (*The Slovenia Times* 2010, 33), razložil, da je *know – how* tisti, ki jih je prepričal v investicijo in v nakup podjetja Iskraemeco v Kranju. Tehnično podkovana delovna sila; mlajše generacije, ki govorijo angleški jezik (ni ovir v komunikaciji); razvita tehnologija, infrastruktura ter lokacija države kot izhodiščna vrata v ostale države v EU je le nekaj razlogov, ki jih je naštel. Izpostavil pa je ovire predvsem zaradi visokih davkov, zapletene zakonodaje in birokracije. Pri tem je poudaril, da ne primerja Slovenije z državami, kot je Nemčija, ampak kot je Švica, Avstrija ali

⁹⁹ Ekonomski svetovalci nudijo pomoč pri navezavi stikov z ministrstvi, ostalimi državnimi institucijami, gospodarskimi zbornicami, poslovnimi združenji, mediji, na državni in regionalni ravni ter povezovanje le-teh s tovrstnimi institucijami v Sloveniji; storitve povezane s pospeševanjem izvoza, pomoč pri reševanju problematike, izpostavljene s strani ministrstev, ostalih institucij in podjetij; organizacijo in sodelovanje na poslovnih srečanjih (poslovnih delegacij), sejmskih in drugih predstavitev, seminarjih in konferencah ter drugih promocijskih dogodkih; informacije o poslovnih priložnostih, mednarodnih razpisih, panogah, sejmi, aktualnih za slovenske institucije in podjetja; zbiranje in posredovanje poslovnih informacij in poslovnih priložnosti; svetovalno podporo pri vstopu na trge države sprejemnice; pomoč podjetjem pri navezavi stikov s potencialnimi poslovnimi partnerji; svetovalno in informacijsko podporo potencialnim tujim investitorjem; izvajanje nalog v zvezi s pridobivanjem tujih investitorjev v sodelovanju z JAPTI. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/gospodarska_diplomacija/ekonomski_svetovalci/ (15. junij 2010).

Luksemburg – torej države, ki so po velikosti primerljive s Slovenijo. Morda je gospodarsko stanje države priložnost, da vladajoči upoštevajo mnenja tujih potencialnih investitorjev, kajti le tako bomo kot trg privlačni za poslovne priložnosti. »Gospodarstvo odpira nov svet realnih problemov, pri katerih lahko diplomacija zelo konkretno sodeluje« je izjavil zunanji minister Žbogar (Vidmajer 2010, 5) in tako poudaril pomemben doprinos diplomacije k reševanju svetovne gospodarske stiske.

Počasi se državi intenzivnejše povezujeta tudi na kulturnem področju, pomemben za nadaljnje sodelovanje je bil omenjeni obisk dr. Nassarja v Sloveniji letos maja. Čeprav je bil sporazum o kulturnem sodelovanju podpisan že leta 2003, bo predvidoma šele v letu 2011 prišlo do prvega slovenskega kulturnega tedna v Kairu, torej kar osemnajst let po odprtju VP RS v Egiptu.

Z zgoraj napisanimi utemeljitvami in analizami potrjujem na začetku naloge postavljeno hipotezo, s katero trdim, da sta Slovenija in Egipt po vzpostavitvi diplomatskih vezi in ustanovitvi diplomatske misije RS v Egiptu razvijali solidno bilateralno diplomacijo, vendar je bila prelomnica v medsebojnih odnosih ustanovitev egiptovskega diplomatskega predstavništva leta 2007 v Ljubljani. Od takrat naprej so bilateralne vezi intenzivnejše in zato tudi uspešnejše. V prvem obdobju je šlo za bolj mlačno bilateralno diplomacijo, toda ne neuspešno, v drugem pa sta medsebojne odnose nadgradili in pričeli izpolnjevati dogovorjene sporazume. S tem lahko potrdim tudi generalno hipotezo, da je ustanovitev diplomatskega predstavništva v državi gostiteljici in pošiljateljici uspešen in nepogrešljiv element za uspešno bilateralno diplomacijo med dvema državama. Šele takrat lahko uspešno razvijata medsebojne odnose že zaradi samega organizacijskega vidika.

Nekoliko težje pa je bilo dokazovanje hipoteze, da je v bilateralni diplomaciji vloga veleposlanika zelo pomembna, saj s svojimi predlogi sporoča svoji državi, na kakšen način in na katerem področju državi lahko vzpostavi še intenzivnejši odnos. Veleposlanik je odgovoren za vse zadeve, povezane z njegovo misijo in čeprav določene naloge opravlja tudi njegovo osebje, je on tisti, ki je odgovoren za vsako ravnanje misije svoji vladi in vladi države, v kateri je akreditiran (Feltham 1996, 18). Za vsako dejanje, ki se interpretira kot neuspešno ali neprimerno, veleposlanik odgovarja in se kaznuje z njegovim odpoklicem. Njegova naloga je dobro spoznati državo, v katero je bil poslan za določeno obdobje in v tem času mora delovati v dobro obeh držav. Uspešno prepoznavanje interesov države, v kateri je

akreditiran in še uspešnejše posredovanje le-teh v državo pošiljateljico je verjetno zmagovalna formula njegovega delovanja. Tekom službovanja na VP ARE v Ljubljani lahko iz izkušenj povem, da je marsikatera ideja odvisna prav od veleposlanika samega in če jo pravilno predstavi tako svoji državi kot državi, v kateri je akreditiran, lahko uspešno prispeva k gradnji medsebojnih odnosov. Zaradi teh dejstev bom hipotezo sprejela le delno, kajti za popolno preverjanje bi bilo morda smiselno ocenjevati delo različnih veleposlanikov v eni državi ter primerjati njihove aktivnosti in pobude pri gradnji bilateralne diplomacije in konec koncev tudi njihove rezultate, vendar je to lahko izhodišče za nadaljnje raziskovanje.

Bilateralna diplomacija je ključno sredstvo pri medsebojnem povezovanju dveh držav in za Slovenijo, kot mlado demokracijo in majhno državo, je navezati in uspešno graditi medsebojne odnose izziv prihodnje diplomacije. Kakor piše Benko (1992, 6), je bistvena in očitna značilnost malih držav in njihovih diplomacij, da so njihove možnosti obveščanja in opazovanja manjše od možnosti velesil, saj so tudi njihova materialna sredstva skromnejša. Prav zaradi tega je naloga naše države, da s kakovostno diplomacijo pokažemo državam, kot je Egipt, da smo v mednarodnem prostoru pomembni in da si zaslužimo vso pozornost v diplomatski praksi tudi s strani velikih držav, pa ne samo zaradi političnega dialoga in gospodarskega sodelovanja, temveč tudi zaradi medkulturnega dialoga. Naloga bilateralne diplomacije je vse to in še več.

8 LITERATURA

- *African and Europe in Partnership*. 2009. Dostopno prek: http://www.africa-eu-partnership.org/index_en.php (22. januar 2010).
- *Aleksandrinke*. Dostopno prek: <http://www.aleksandrinke.si/aleksandrinke/zgodovina/> (13. maj 2010).
- Ante, Milevoj. 2001. Egipt. *Glas gospodarstva*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo/3374> (18. maj 2010).
- *Barcelona Declaration*. 1995. Dostopno prek: http://www.delegy.ec.europa.eu/en/eu_and_country/4.pdf (14. januar 2010).
- Barke, Michael. 1984. *The Third World: diversity, change and interdependence*. Edinburgh: Oliver & Boyd.
- Barston, R. P. 1971. *The External Relations of Small States*. V Nobel Symposium Comittee. Uppsala: Almqvist & Wiksells Förling AB.
- Balažic, Milan. 2001. Velika Slovenija: klasični in novi geopolitični koncepti. *Teorija in praksa* 38 (2): 231–243.
- Baylis, John in Steve Smith. 2008. *Globalizacija svetovne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bayne, Nicholas in Stephen Woolcock. 2003. *The New Economic Diplomacy: Decision – making and negotiating in Interantional Econimic Relations*. Aldershot in Burlington: Ashgate.
- Benedetti, Ksenija. 2008. *Protokol, simfonija form*. Ljubljana: Planet GV.
- Benko, Vladimir. 1987a. *Mednarodni odnosi*. FSPN. Ljubljana: Založba obzorja Maribor.
---1992b. O vprašanju prioritet v zunanji politiki Slovenije. *Teorija in praksa* 29 (1–2), str. 3–11.
---1997c. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
---1997č. *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
---2000d. *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Berković, Svjetlan. 2006. *Diplomacija i diplomatska profesija*. Zagreb: Denona.

- Berridge, Geoff R. 1995. *Diplomatic Theory from Machiavelli to Kissinger*. ur. Geoff R. Berridge, Maurice Keens-Soper in Thomas G. Otte, 33–49. Hampshire in New York: Palgrave.
- Berridge, Geoff R. 2002. *Diplomacy: Theory and Practice*. 2nd edition. New York: Palgrave.
- Brglez, Milan. 1995. *Diplomatski odnosi sodobno diplomatsko pravo in Republika Slovenija: izbrani vidiki*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Brglez, Milan. 1998. Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo*. Celovec: Založba Drava, 59–88.
- Bretherton, Charlotte in John Vogler. 1999. *The European Union as a Global Actor*. London, New York: Routledge.
- Bohte, Borut in Vasilka Sancin. 2006. *Diplomatsko in konzularno pravo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Bučar, Bojko. 2001. *Stroka in politika ob deseti obletnici slovenske zunanje politike. Teorija in praksa* 38 (1), 142–151. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Calvert, Peter. 1986. *The foreign policy of new states*. Brighton: Wheatsheaf Books.
- Cerar, Božo. 1999. Diplomacija danes: Vloga veleposlanika oz. diplomatsko konzularnega predstavništva. *Nova revija*, let. XVIII, št. 204/205.
- *Common Market for Eastern and Southern Africa*. Dostopno prek: <http://about.comesa.int/> (17. november 2010).
- Čačinovič, Rudi. 1994. *Slovensko bivanje sveta: razvoj in praksa diplomacije*. Ljubljana: ČZP Enotnost.
- Čampa, Mojca. 2008. *Strukturna zunanja politika EU do Sredozemlja: uresničevanje ciljev evro-sredozemskega partnerstva*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- Černigoj, Lavra. 2006. *Javna diplomacija in Republika Slovenija*. Diplomaska naloga. Ljubljana: FDV.
- Degan, Vladimir Đuro. 2000. *Međunarodno pravo*. Reka: Pravni fakultet.
- *Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije*. 1999. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_DEKL3.html (21. december 2009).

- del Sarto, Raffaella A. 2006. Region-Building, European Union Normative Power, and Contested Identities: The Case of Israel. V Emanuel Adler, Federica Bicchì, Beverly Crawford in Raffaella A. Del Sarto (ur.): *The convergence of civilizations: Constructing a Mediterranean Region*, 212–35. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
- *Društvo Rozana*. Dostopno prek: <http://www.rozana.si/> (9. junij 2010).
- Dragović, Maja. 2010. Interview Ahmed El Sewedy, CEO of El Sewedy Electric: Diversifying for the Future. *The Slovenia Times*. (November 2010).
- *Dunajski kongres*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Dunajski_kongres (10. november 2009).
- *Egypt State Information Service*. 2006. Egyptian-European policies. Dostopno prek: http://www.sis.gov.eg/En/LastPage.aspx?Category_ID=120 (26. marec 2010).
- *EMUNI University*. 2008. <http://www.emuni.si/si/strani/137/EMUNI-Univerza.html> (26. maj 2010).
- Encyclopedia Britannica. 1994. *The New Encyclopedia Britannica*. Volume 4. 15th Edition. Chicago.
- *European Commission: External Relations*. 2009. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/external_relations/egypt/index_en.htm (14. oktober 2010).
- *European Commission: Trade*. 2010. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral_relations/countries/egypt/index_en.htm (26. maj 2010).
- European Commission: *Progress Report Egypt*. 2009. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_523_en.pdf (17. januar 2010).
- European Commission: *The EU–Egypt Association Agreement*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/external_relations/egypt/aa/06_aaa_en.pdf (18. januar 2010).
- EU Portal. 2010. *European Commission: External Relations*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/barcelona_en.htm (18. januar 2010).
- Feltham, Ralph George. 1993a. *Diplomatic Handbook. The sixth edition*. London in New York: Longman.
- 2005b. *Diplomatic Handbook. The eighth edition*. Leiden, Boston: Longman.

- Finance.si. 2010. *Švedska zapira veleposlaništvo v Ljubljani*. Dostopno prek: http://www.finance.si/269391/%A9vedska_zapira_veleposlani%B9tvo_v_Ljubljani (24. marec 2010).
- Gospodarska zbornica. 2009. *Slovensko-egipčanski poslovni forum*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo/47525> (8. junij 2010).
- Guillaume, Devin. 2008. *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Halliday, Fred. 2005. *The Middle East in International Relations: Power, Politics and Ideology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hamad, Hisam. 2010. *Egipčanski ambasador v Sloveniji*. *Revija Rozana*. Maribor: Društvo za kulturo.
- Hamilton, Keith in Richard Langhorne. 1995. *The Practice of Diplomacy: Its Evolution, Theory and Administration*. London in New York: Routledge.
- Hill, Christopher. 2003. *The Changing Politics of Foreign Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hill, Christopher in Michael Smith (ur.). 2005. *International Relations and the European Union*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Holsti, K.J. 1995. *International Politics; A framework for analysis*. Prentice Hall International. 7th Edition.
- *Institute for Diplomatic Studies*.
Dostopno prek: http://www.mfa.gov.eg/MFA_Portal/en-GB/institute/ (27. November 2010).
- Izvozno okno. 2009. *Bilateralni ekonomski odnosi: Egipt*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Egipt/Bilateralni_ekonomski_odnosi_500.aspx (20. maj 2010).
- Janković, Branimir. 1988. *Diplomatija: Savremeni sistem*. Beograd: Naučna knjiga.
- Jazbec, Milan. 1997a. *Konzularni odnosi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
--- 1998b. *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*. Celovec: Drava.
--- 1998c. Vzpostavljanje diplomatskih organizacij novih majhnih držav. *Teorija in praksa* 35 (3), str. 455- 471.
--- 2001č. *The diplomacy of new small states*. London: Ashgate.

- 2002d. *Diplomacija in varnost: razvoj in približevanje procesov*. Ljubljana: Vitrum.
- 2004e. Diplomacija malih držav in globalizacija. V Milan Brglez, Drago Zajc: *Globalizacija in vloga malih držav*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2007f. Slovenska diplomacija od ure nič do predsedovanja EU. V *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 131- 145. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2009g. *Osnove diplomacije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Jönsson, Christer in Richard Langhorne (ur.). 2004. *Diplomacy*. London: Sage Publications.
 - Jönsson, Christer in Martin Hall. 2005. *Essence of Diplomacy*. Houndmills in New York: Palgrave Macmillan.
 - Kabinet predsednika vlade RS. *Premier Borut Pahor na uradnem obisku v Arabski Republiki Egipt*. Dostopno prek: <http://www.kpv.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//4253/> (20. april 2010).
 - Kajnč, Sabina. 2001. Srednje velike države v Evropi. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
 - Kajnč, Sabina. 2008. *Evropska zunanja politika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Kegley, Charles W. in Wittkopf, Eugene R. 1991. *American foreign policy: pattern and process*. 4th ed. New York: St. Martin's Press.
 - Kirn, Elizabeta. 2009. Tuji trgi. V Revija Mednarodno poslovno pravo: *Egipt-Insallah, Bukra, Malesh*. Str.19–23. CMSR: Ljubljana.
 - Klešnik, Smilja. 1997. *Glas gospodarstva: Sporazum o sodelovanju s federacijo egiptovskih trgovinskih zbornic*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo/4921> (7. junij 2010).
 - Knudsen, Olav F. 2002. Small states, latent and extant: Towards a General Perspective. *Journal and Interantional Relations and Development* 5 (2): 182–198.
 - Košmrlj, Drago. 1970. *Neuvrščeni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 - Lewis, Bernard. 1956a. *Arapi u povijesti*. Zagreb: Kultura.
- 1994b. *The shaping of the modern Middle East*. New York, Oxford: Oxford University Press.

- Lopatič, Živa. 2006. *Evromediterransko partnerstvo: vloga Evropske Unije v evromediterranskem partnerstvu*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- Luka Koper. 2004. *New direct service Egypt - Koper - Egypt*. Dostopno prek: <http://www.luka-kp.si/eng/for-partners/news-archive/671> (7. junij 2010).
- *Memorandum med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije in Ministrstvom za kmetijstvo in melioracijo Arabske republike Egipt o sodelovanju na področju trgovine s kmetijskimi proizvodi*. 2009. Dostopno prek: www2.gov.si/upv/...08.nsf/.../Memorandum%20Egipt%20slo.verzija.rtf (20. april 2010).
- *Memorandum o sodelovanju na področju javne uprave*. 2009. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/mou_-_angl.PDF (24. maj 2010).
- Morgenthau, Hans. 1995. *Politika med narodi*. Ljubljana: DZS.
- *Ministry of Foreign Affairs of Arab Republic of Egypt*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.eg/MFA_Portal/en-gb/generalinfo/ (28. oktober 2009).
 --- *Historical background*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.eg/MFA_Portal/en-GB/About_the_Ministry/historicalview/mfa_history.htm (27. November 2010).
- Ministrstvo za zunanje zadeve RS. *Evromediterransko partnerstvo*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/evropska_unija/evromediterransko_partnerstvo_emp/ (14. januar 2010).
- Ministrstvo za zunanje zadeve RS. *Fundacija Anna Lindh*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/kulturno_sodelovanje/fundacija_alf/ (13. maj 2010).
- Ministrstvo za zunanje zadeve RS. 2009. *Direktorat za gospodarsko diplomacijo in razvojno sodelovanje*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/ministrstvo/organiziranost/direktorat_za_gospodarsko_diplomacijo_in_razvojno_sodelovanje/ (15. junij 2010).
- Ministrstvo za promet RS. *Minister Vlačič sprejel egiptovska ministra za investicije ter trgovino in industrijo*. Dostopno prek: <http://www.mzp.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//6233/> (19. april 2010).
- Ministrstvo za promet RS. *Tesnejše sodelovanje med Slovenijo in Egiptom na področju pomorskega prometa*. Dostopno prek: <http://www.mzp.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//6300/> (26. maj 2010).

- Ministrstvo za zunanje zadeve RS. *Dvostransko mednarodno sodelovanje*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zakonodaja_in_dokumenti/Porocilo7.pdf (8. april 2010).
- Ministrstvo za zunanje zadeve RS. *Minister Žbogar se je srečal z egiptovskim ministrom za zunanje zadeve Ahmedom Gheitom*. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/141/26083/> (20. april 2010).
 --- *Minister Žbogar z egiptovskim kolegom o dvostranskem sodelovanju, Bližnjem vzhodu in Sudanu*. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/3247/27728/> (12. november 2010).
- Michael Slackman. 2007. An Unanswered Question: Who Follows Mubarak? *The New York Times*, 1. november. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2007/11/01/world/africa/01egypt.html> (19. April 2010).
- MZZ. 1996. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 1996. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 1997. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 1997. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 1998. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 1998. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 1999. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 1999. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 2000. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2000. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 2001. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2001. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 2002. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2002. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 2003. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2003. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
 --- 1997. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 1997. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

- 2004. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2004. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- 2005. Poročilo ministrstva za zunanje zadeve za leto 2005. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- *Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve RS za leto 2006*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zakonodaja_in_dokumenti/Porocilo_MZZ_2006_web.pdf (7. junij 2010).
- *Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve RS za leto 2007*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/dokumenti/letno_porocilo_mzz_2007/ (15. maj 2010).
- *Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve RS za leto 2008*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/0906/MZZ_letnoporocilo_2008.pdf (7. januar 2010).
- Nicolson, Harold. 1988. *Diplomacy*. Institute for the Study of Diplomacy: Georgetown University.
 - Nick, Stanko. 1997a. *Diplomacija: metode i tehnike*. Zagreb: Barbat.
 - 1999b. *Diplomatski leksikon*. Zagreb: Sveučilišna tiskara.
 - *Official text of the EU/ Egypt Association Agreement*. Dostopno prek: http://www.delegy.ec.europa.eu/en/eu_and_country/01.pdf (14. januar 2010).
 - Oppenheim, Felix. 1998. *Vloga morale v zunanji politiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Osolnik, Marjan. 1998. Parlamentarna diplomacija. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: Zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, str. 122–140. Celovec: Založba Drava.
 - Parker, Geoffrey. 1997. *Zahodna geopolitična misel v dvajsetem stoletju (Uvod Iztok Simoniti)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Petrič, Ernest. 1996. Zunanja politika majhnih držav. *Teorija in praksa* 33 (6), 876–897. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Pommier, Sophie. 2010. Kairo legitimnosti režima pridobiva v tujini. *Le Monde Diplomatique*, (november 2010).
 - Potemkin, Vladimir Petrovič. 1947. *Zgodovina diplomacije*. Prvi zvezek. Ljubljana: Državna založba.
 - Primorski utrip. 2008. Velika podpora Evro- sredozemski univerzi. Dostopno prek: <http://www.primorski-utrip.si/arhiv/junij08.pdf> (7. junij 2010).

- Rosenau, James N. in Ernst Czempiel. 1992. *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rupel, Dimitrij, Borut Trekman, Milan Jazbec in Ignac, Golob. 2000. *Deset let samostojnosti slovenske zunanje politike: maj 1990 –maj 2000*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/dokumenti/deset_let_samostojne_slovenske_zunanje_politike/ (28. oktober 2010).
- Russett, Bruce in Harvey Starr. 1996. *Svetovna politika: Izbor možnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Salvatore, Dominick. 2001. The economic performance of small versus large nations. V Svetličič, Marjan, Salvatore, Dominick, Damijan P. Jože (ur.). *Small countries in a Global Economy*. New York: Palgrave.
- Signitzer, Benno H. in Timothy Coombs. 1992. *Public Relations and Public Diplomacy*. Conceptual Convergences. *Public Relations Review* 18(2), 137–147.
- Simoniti, Iztok. 1994. *Diplomatsko pravo*. Teorija in praksa, posebna izdaja.
- Simpson, Smith. 1987. *Education in diplomacy: an instructional guide*. Institute for Study of Diplomacy. Lanham, London: University Press of America.
- Smith, Karen. 1998. *The Making of EU Foreign Policy: the case of Eastern Europe*. 2nd edition. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- Spencer, William. 1994. *The Middle East. The fifth edition*. Connecticut: The Dushkin Publishing Group, Inc.
- *Sporazum o sodelovanju na področju izobraževanja, kulture in znanosti med Vlado Republike Slovenije in Vlado Arabske republike Egipt* (Ur. l. RS-MP, št. 5/1997). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlImpid=199724> (30. april 2010).
- *Sporazum med vlado Republike Slovenije in vlado Arabske Republike Egipt o gospodarskem, industrijskem, tehnološkem in znanstvenem sodelovanju* (Ur. l. RS-MP, št. 6/2000). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlImpid=200027> (18. maj 2010).
- STA – Slovenska tiskovna agencija. 2010. *Iz krize v razvoj – ukrepi in odzivi: Na Brdu posvet častnih konzulov o gospodarski diplomaciji*. Dostopno prek: <http://kr-og.sta.si/2010/06/na-brdu-posvet-castnih-konzulov-o-gospodarski-diplomaciji/> (15. junij 2010).

- Svetličič, Marjan in Matija Rojec. 2002. The Global Economy, Security and Small States Aspiring for NATO Membership. V *Small States in the post-cold war world: Slovenia and NATO enlargement*, ur. Zlatko Šabič in Charles Bukowski, 129–44. Westpoint in London: Praeger.
- Svetličič, Marjan. 2004. Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu. V *Globalizacija in vloga malih držav: Slovenija v procesih globalizacije*, ur. Milan Brglez in Drago Zajc, 15–39. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *The Arab League*. 1999. Dostopno prek: <http://www.arab.de/arabinfo/league.htm> (7. junij 2010).
- *The Determinants of Foreign Policy*. Dostopno prek: <http://countrystudies.us/egypt/123.htm> (26. marec 2010).
- *The European Union in the World*. Dostopno prek: http://www.delegy.ec.europa.eu/en/eu_and_country/overview.htm (25. januar 2010).
- Tratnik, Ksenija. 2006. *Bilateralna vs. Multilateralna diplomacija na primerih odnosov Slovenija – Italija in Slovenija – Hrvaška*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: Gospodarski Vestnik Založba.
- Udovič, Boštjan. 2009. *Ekonomska in gospodarska diplomacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Urad predsednika Republike Slovenije. 2009. *Predsednik na posvetu diplomatov o današnjem poslanstvu Slovenije v svetu*. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/FDF04E4566C26D80C12576250036BFC9?OpenDocument> (14. december 2009).
- Urad predsednika Republike Slovenije. 2009. *Uradni obisk predsednika Arabske republike Egipt*. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/580BD73EDF196E43C1257650005A53C7?OpenDocument> (19. april 2010).
- Urad vlade za komuniciranje RS. 2009. *Predstavitev Slovenije v Egiptu*. Dostopno prek: http://www.ukom.gov.si/si/aktualno/dogodki/dogodek/article/93/848/0318e78ce7/?tx_ttnews%5Byear%5D=2010 (11. maj 2010).

- Veleposlaništvo Republike Slovenije v Kairu. *Dvostransko sodelovanje*. Dostopno prek: <http://kairo.veleposlanistvo.si/index.php?id=1489> (11. Junij 2010; 15. September 2010).
 --- *Minister Žbogar na uradnem obisku v Egiptu*. Dostopno prek: [http://kairo.veleposlanistvo.si/index.php?id=1029&tx_ttnews\[tt_news\]=6194&tx_ttnews\[backPid\]=1028&cHash=e787b9a8fa](http://kairo.veleposlanistvo.si/index.php?id=1029&tx_ttnews[tt_news]=6194&tx_ttnews[backPid]=1028&cHash=e787b9a8fa) (12. november 2010).
- Vidmajer, Saša. 2010. Slovenija ni mala država, čeprav je majhna po fizični velikosti. *Delo*. (20. november).
- *Vienna Convention on Diplomatic Relations*. 1961. Dostopno prek: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (23. november 2009).
- Vukadinović, Radovan. 1989. *Osnove teorije mednarodnih odnosa i vanjske politike*. Zagreb: Školska knjiga.
 --- 1995b. *Diplomacija, strategija političnih pogajanj*. Ljubljana: Arah Consulting d. o. o.
- White, Brian. 1997a. Diplomacy. V Baylis, John in Steve Smith (ur.) *The Globalisation of World Politics*. An Introduction to International Relations, 249–262. Oxford: Oxford Univeristy Press.
 --- 2001b. *Understanding European Foreign Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Congressional Quarterly. 1991b. *The Middle East. Seventh edition*. Washington, DC.
- *Zakon o zunanjih zadevah I (ZZZ-1)*: Ur. l. RS., št. 45/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200145&stevilka=2549> (26. oktober 2010).
- *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zunanjih zadevah (ZZZ-1C)*: Ur. L. RS, št. 108/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2009108&stevilka=4887> (26. oktober 2010).